

**AZƏRBAYCAN - ÇİN:
DOSTLUQ
SƏRHƏDLƏR AŞIR**

阿塞拜疆共和国 — 中华人民共和国

友谊不知限度

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
İşlər İdarəsi
PREZİDENT KİTABXANASI

BAKİ - 2000

- 24246 -

O x u c u y a

XX əsrin sonlarında öz müstəqiliyinə qovuşmuş Azərbaycan dünyada sülhün, sabitliyin və tərəqqinin tərəfdarı olduğunu elan edərək beynəlxalq birliyin bütün üzvləri ilə dinc yanaşı yaşamaq və əməkdaşlıq xəttini tutmuşdur. Məhz bu məramla Azərbaycan istər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində, istərsə də ayrı-ayrılıqda bütün ölkələr ilə siyasi, iqtisadi, mədəni əlaqələr qurur və qarşılıqlı surətdə faydalı olan birgə layihələrdə fəal iştirak edir.

Azərbaycan-Çin münasibətləri bu mənada səciyyəvi xarakter daşıyır. Azərbaycan dünyanın iri dövlətlərindən biri olan Çin Xalq Respublikası ilə dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərinə böyük əhəmiyyət verir.

Azərbaycanın istiqlaliyyət qazanması və ölkələrimiz arasında diplomatik münasibətlər yaradılması ikitərəfli əlaqələri genişləndirmək üçün əlverişli imkanlar açmışdır və bu gün həmin əlaqələr sabit və sağlam təməl üzərində inkişaf edir.

Azərbaycanın müstəqilliyini tanımış ilk dövlətlərdən biri olan Çin Xalq Respublikası dünya siyasətində öz dəst-xətti ilə seçilən ölkədir.

Prezident Heydər Əliyevin 1994-cü ilin martında Çinə səfəri müstəqillik əldə etmiş Azərbaycanın dövlət başçısının bu ölkəyə ilk səfəri olmaqla yanaşı ikitərəfli əlaqələrin genişləndirilməsinə və inkişaf etdirilməsinə mühüm töhfə vermişdir.

Səfər zamanı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Çin Xalq Respublikasının Sədri Tszyan Tszemin ilə keçirdiyi görüşdə iki dövlətin əlaqələrində öyrənilməmiş və istifadə edilməmiş kifayət qədər ehtiyat mənbələrinin olduğu vurğulanmış, dövlətlərarası münasibətlərin beynəlxalq hüquq norma və prinsiplərinə tam uyğun şəkildə qurulması labüdlüyü təsdiq edilmişdir.

Səfərin gedişində Azərbaycan Respublikası ilə Çin Xalq Respublikası arasında bağlanmış sazişlər ölkələrimizin müxtəlif sahələrdə faydalı əməkdaşlığının bünövrəsini qoymuşdur.

Prezident Heydər Əliyevin Çinə səfəri Azərbaycan həqiqətlərinin, xalqımızın haqq səsinin dünyaya çatdırılmasında, respublikamızın əhatə olunduğu informasiya blokadasının yarılmasında da əvəzsiz rol oynamışdır. Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə əlaqədar qanlı döyüşlərin davam etdiyi, Azərbaycanın sülhpərvər mövqedən çıxış edərək cəbhədə atəşkəsə nail olmağa cəhd göstərdiyi bir dövrdə Prezident Heydər Əliyev Çinə səfəri zamanı keçirdiyi görüşlərdə və danışıqlarda Ermənistanın təcavüzü nəticəsində Azərbaycan ərazisinin 20 faizinin işğal olduğunu, bir milyon soydaşımızın qaçqın və məcburi köçkün vəziyyətinə düşdüyünü bir daha dünyaya bəyan etmişdir.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Çin Xalq Respublikası Dövlət Şurasının o vaxtkı Baş naziri, hazırda isə Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsi Sədri Li Pen ilə görüşü də ölkəmizin haqlı mövqeyinin dəstəklənməsinə xidmət etmişdir. Görüş zamanı Baş nazir Li Pen demişdir: "BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi

üzvü olan Çin Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıyır və onun haqq işini ardıcıl müdafiə edəcəkdir".

Prezident Heydər Əliyevin səfəri iqtisadi islahatlar sahəsində böyük uğurlar qazanmış Çinin təcrübəsinin öyrənilməsi baxımından da əhəmiyyətli olmuşdur. ÇXR Dövlət Şurasının üzvü, İqtisadi İslahatlar üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Li Tein ilə görüşdə son 15 ildə Çində həyata keçirilmiş islahatların mexanizmi və istiqamətləri haqqında faydalı fikir mübadiləsi aparılmışdır. Azərbaycan Prezidentinin Çin Beynəlxalq Ticarətin İnkişafına Yardım Komitəsindəki çıxışında dediyi kimi, "Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişaf yollarını müəyyənləşdirərkən biz qabaqcıl, iqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsindən, Yer kürəsinin müxtəlif regionlarında torplanmış təcrübədən bəhrələnməyə, lakin şübhəsiz ki, ölkəmizin və xalqımızın milli xüsusiyyətlərini əsas götürməklə bəhrələnməyə çalışırıq. Bununla əlaqədar biz burada olduğumuz günlərdə son illər Çin Xalq Respublikasının həyata keçirdiyi və kifayət qədər müsbət nəticələr vermiş iqtisadi islahatların prinsipləri, xüsusən onların praktiki səmərəsi ilə tanış oluruq və daha ətraflı tanış olmaq fikrindəyik".

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Çinə səfərindən sonra ölkələrimiz arasındakı ikitərəfli münasibətlər keyfiyyətə yeni səviyyəyə yüksəlmişdir. 1995-ci il mayın 9-da Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Çin Xalq Respublikasının Sədri Tszyan Tszemin ilə Moskvada görüşü, 1996-cı ilin aprelində ÇXR Dövlət Şurası Baş nazirinin müavini, xarici işlər naziri Tsyan Tsiçenin, 1997-ci ilin avqustunda ÇXR parlamenti üzvlərinin Azərbaycana səfəri, 1998-ci ilin setyabrında Böyük İpək yolunun bərpası ilə əlaqədar Bakıda keçirilmiş beynəlxalq konfransda Çin nümayəndə heyətinin iştirakı, 1999-cu ilin avqustunda Çin Ali Xalq Prokurorluğunun, həmin ilin dekabrında Yeni Azərbaycan Partiyasının I qurultayı ilə bağlı Çin Kommunist Partiyasının nümayəndə heyətlərinin ölkəmizə gəlişi, eləcə də Azərbaycanın müxtəlif səviyyəli nümayəndə heyətlərinin ÇXR-ə səfərləri Azərbaycan-Çin əlaqələrinin dönmədən genişləndiyini və möhkəmləndiyini sübut edir.

Azərbaycan və Çin xalqları arasında mövcud olan ənənəvi dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərinin dərin tarixi kökləri vardır. Qədim dövrlərdən bu ölkələri Böyük İpək yolu birləşdirmişdir. Bu gün TRASEKA proqramı çərçivəsində bərpa olunan tarixi Böyük İpək yolu ölkələrimizi yenidən bir-birinə qovuşdurmaqla regionumuza sülh, əmin-amanlıq, sabitlik, xalqlarımıza rifah, tərəqqi və firavanlıq gətirir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Çin Xalq Respublikasına rəsmi səfəri

6-11 mart 1994-cü il

ÇİN RƏHBƏRLİYİ İLƏ GÖRÜŞLƏR

TƏNTƏNƏLİ RƏSMİ QARŞILANMA MƏRASİMİ

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Çin Xalq Respublikasının Sədri Tszyan Tszeminin dəvəti ilə 1994-cü il martın 6-da Bakıdan Pekinə rəsmi səfərə yola düşdü.

Azərbaycan dövlətinin başçısı martın 7-də ÇXR-ə gəldi. Heydər Əliyevi bu səfərdə Milli Məclisin üzvləri, ayrı-ayrı nazirliklərin, komitələrin, şirkətlərin başçıları, ədəbiyyat, mədəniyyət, incəsənət xadimləri, işgüzar dairələrin nümayəndələri və mətbuat işçiləri müşayiət edirdilər.

Pekinin "Şaudu" hava limanında Azərbaycan Prezidentini Çin Xalq Respublikasının yüksək vəzifəli şəxsləri, Azərbaycan Respublikasının ÇXR-dəki səfiri Tamerlan Qarayev və ÇXR-in Azərbaycandakı səfiri Sya Şuyuan qarşıladılar.

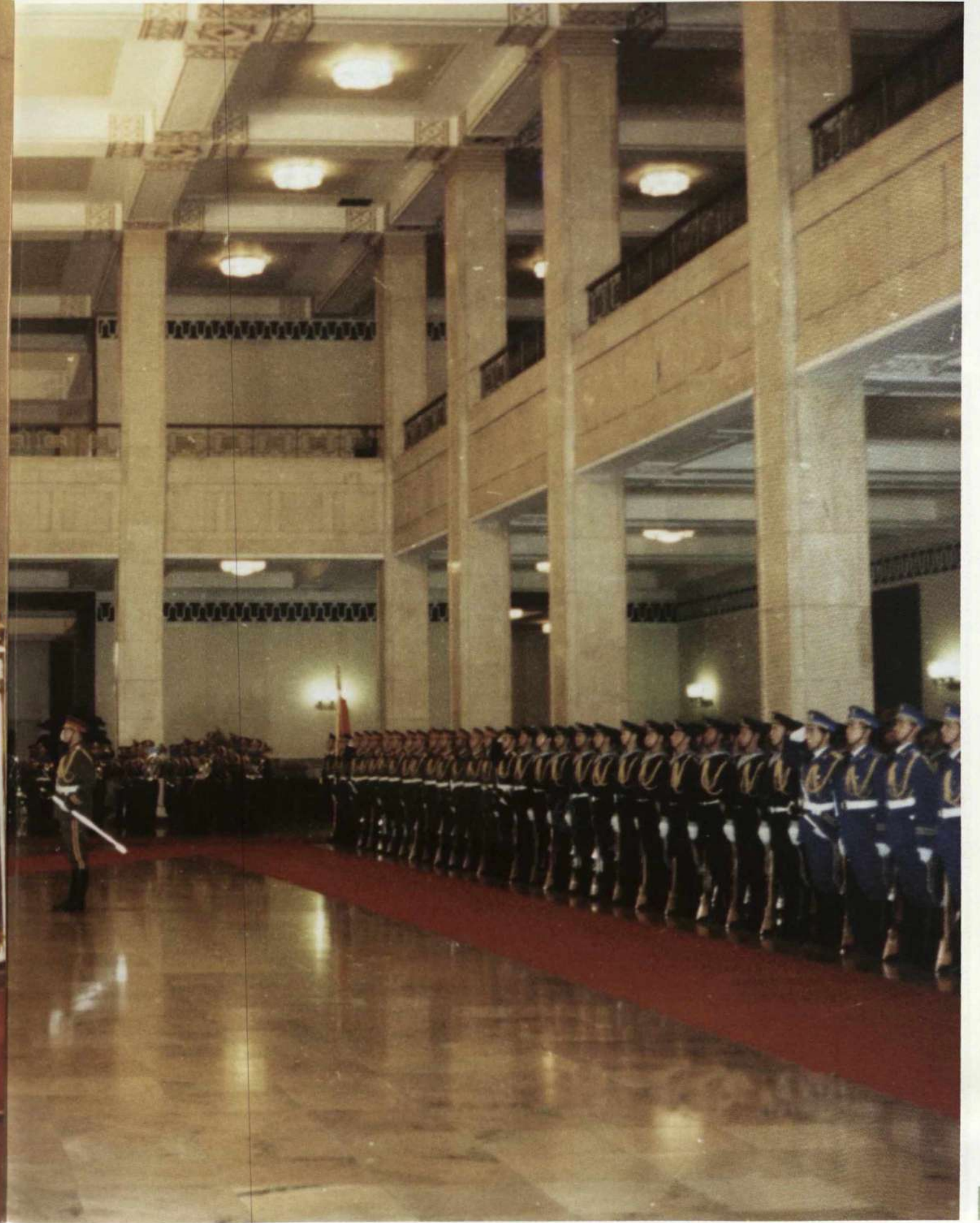
Heydər Əliyev hava limanından ÇXR-in ən şərəfli qonaqları üçün ayrılmış iqamətgaha gəldi. Qısa istirahətdən sonra Ümumçin Xalq

Nümayəndələri Məclisi sarayında Azərbaycan Prezidentinin təntənəli rəsmi qarşılama mərasimi keçirildi.

Sarayın yerləşdiyi Tyananmen meydanı Azərbaycan Respublikasının və ÇXR-in dövlət bayraqları ilə bəzədilmişdi. Yerli vaxtla saat 16.00-da topların yaylın atəşinin sədaları ətrafa yayıldı. Heydər Əliyevi gətirən avtomashın Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi sarayının heyətinə daxil oldu. Burada Azərbaycan Prezidentinin şərəfinə fəxri qarovul düzülmüşdü.

Çin Xalq Respublikasının Sədri Tszyan Tszemin sarayın girəcəyində Heydər Əliyevi mehribanlıqla qarşıladı. Ali qonaq və ÇXR-in Sədri fəxri kürsüyə qalxdılar. Azərbaycanın və ÇXR-in dövlət himnləri ifa olundu. Fəxri qarovulun rəisi dövlət başçılarına raport verdi. Sonra Heydər Əliyev və Tszyan Tszemin əsgərlərin sırası önündən keçdilər.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ SƏDRİ TSZYAN TSZEMİN İLƏ GÖRÜŞÜ

Martın 7-də, rəsmi qarşılanma mərasimindən dərhal sonra iki dövlətin rəhbərlərinin danışıqları başlandı. Danışıqlarda Azərbaycan Respublikası ilə ÇXR arasında münasibətlərin inkişaf etdirilməsi perspektivləri nəzərdən keçirildi. Qeyd edildi ki, iki dövlətin əlaqələrində öyrənilməmiş və istifadə edilməmiş kifayət qədər ehtiyat mənbələri vardır. Bu fikir həm Çinin iqtisadi islahatları həyata keçirmək təcrübəsinin öyrənilməsinə, həm də Azərbaycana kredit verməsinə və digər iqtisadi yardımlar göstərməsinə aiddir.

Danışıqlar zamanı belə bir razılıq əldə edildi ki, əvvəllər Azərbaycana

verilmiş məqsədli kreditlərdən əlavə, ÇXR bundan sonra respublikamıza hər tərəfli kömək məqsədi ilə yeni kreditlər ayıracaqdır. Bu kreditlər respublikamızda əsasən yüngül sənaye məhsulları istehsalına, eləcə də müştərək müəssisələr yaradılmasına yönəldiləcəkdir.

Çin tərəfi Azərbaycanda yeni istehsal sahələrinin işə salınmasına da öz köməyini əsirgəməyəcək, yüksək texnoloji tutumlu məhsulların ixracı, eləcə də onların istehsalı sahəsində əməkdaşlığın inkişafına diqqəti artıracaqdır.

ÇXR-in Sədri Tszyan Tszemin Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə bildirdi: "Çin Azərbaycanla münasibətlərin inkişaf etdirilməsinə böyük əhəmiyyət verir və bütün sahələrdə dostcasına əməkdaşlığın daha da genişləndirilməsi üçün onunla birlikdə səy göstərməyə hazırdır".

Tszyan Tszemin qeyd etdi ki, iki ölkə arasında əlaqələrin 2000 ildən çox

tarixi var və bu tarixin kökləri "İpək yolu" dövrlərinə gedib çıxır. Çin xalqı Azərbaycan xalqına daim dostluq hissləri bəsləyir.

Çin rəhbərinin dediyi kimi, Azərbaycanın istiqlaliyyətinin elan olunması və Pekinlə Bakı arasında diplomatik münasibətlər yaradılması ikitərəfli əlaqələri genişləndirmək üçün əlverişli imkan açmışdır. Bu əlaqələr sabit və sağlam əsasla inkişaf edir. Tszyan Tszemin beynəlxalq işlərdə, o cümlədən BMT çərçivəsində tərəflərin qarşılıqlı fəaliyyətini gücləndirməyin mümkün olduğunu da söylədi.

Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin daim güclənməsindən ciddi narahat olduğunu bildiren ÇXR-in Sədri Tszyan Tszemin dedi: "Çoxlu insan tələfatına və maddi itkilərə gətirib çıxaran bu münaqişənin davam etdirilməsi hər iki tərəf üçün sərfəli deyildir. Biz ürəkdən arzu edirik ki, Azərbaycan və Ermənistan mübahisəni sülh danışıqları yolu ilə bacardığıca tez bir vaxtda nizama salsınlar".

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Çinin beynəlxalq siyasi və iqtisadi işlərdə böyük rol oynadığını və islahatlar keçirilməsində Çinin təcrübəsinin öyrənilməsinə Azərbaycanın maraq göstərdiyini qeyd etdi.

Hər iki ölkənin rəhbərləri belə bir yekdil fikir söylədilər ki, dövlətlərarası münasibətlər dinc yanaşı yaşamağın beş prinsipi əsasında qurulmalıdır.

Heydər Əliyev ÇXR-in Sədrini Azərbaycana rəsmi səfərə dəvət etdi.

Dəvət səmimiyyətlə qəbul edildi və Tszyan Tszemin münasib vaxtda respublikamıza görüşə gəlməyə məmnuniyyətlə razılıq verdi.

MÜHÜM SƏNƏDLƏR İMZALANDI

Danışıqlardan sonra iki dövlət arasında müqavilə və sazişlərin imzalanması mərasimi keçirildi. Heydər Əliyev və Tszyan Tszemin dostluq münasibətlərinin inkişaf etdirilməsinin əsasları haqqında birgə bəyanatı imzaladılar. Azərbaycanla Çin Xalq Respublikası arasında hava yolunun açılması haqqında, mədəni, elmi-texniki əlaqələr, təbabət, investisiyaların həvəsləndirilməsi və qarşılıqlı surətdə qorunması barədə və digər sahələrdə yeddi mühüm sənəd imzalandı.

Tszyan Tszemin Azərbaycan mətbuatı nümayəndələrinin suallarına cavabında bildirdi:

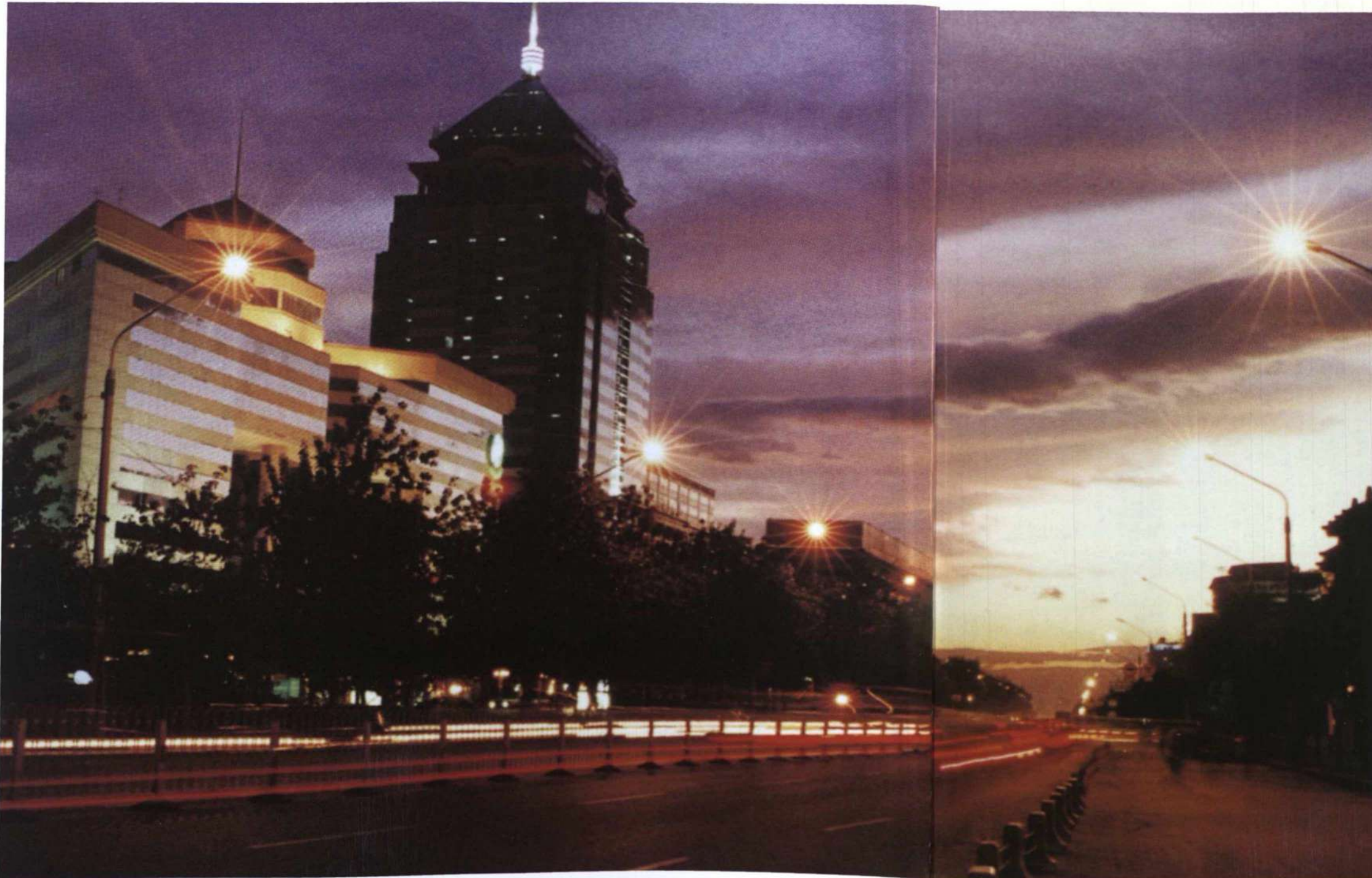
- Bu gün biz sizin prezidentinizlə çox səmərəli danışıqlar apardıq. Ölkələrimiz arasında əlaqələrin genişləndirilməsi və möhkəmləndirilməsi üçün real imkanlar vardır. Əməkdaşlığımızın daha da inkişaf etdirilməsinin perspektivləri hər iki tərəf üçün olduqca faydalıdır.

Axşam ÇXR-in Sədri Tszyan Tszemin Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin şərəfinə böyük ziyafət verdi.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ DÖVLƏT ŞURASININ BAŞ NAZİRİ Lİ PEN İLƏ GÖRÜŞÜ

Martın 8-də Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev ÇXR-in Dövlət Şurasının Baş naziri Li Pen ilə görüşdü.

ÇXR-in Dövlət Şurasının Baş naziri Li Pen Heydər Əliyevi səmimiyyət və mehribanlıqla qarşıladı. Görüşdə Azərbaycanla ÇXR-in münasibətlərində yeni mərhələnin başlanmasından razılıqla söhbət açıldı, iki ölkə arasında əlaqələrin daha da möhkəmləndirilməsi və inkişaf etdirilməsi perspektivləri barədə fikir mübadiləsi aparıldı.

Söhbət zamanı Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü, müharibənin gedişi, ərazilərimizin işğal olunması barədə də geniş bəhs edildi. Heydər Əliyev münaqişənin əsl mahiyyəti barədə Li Pendə aydın təəssürat yaratdı. Baş nazir bildirdi ki, BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvü olan Çin Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıyır və onun haqq işini ardıcıl müdafiə edəcəkdir.

Müstəqil inkişaf yolu seçən və bazar iqtisadiyyatı sahəsində islahatlara qədəm qoyan Azərbaycan üçün Çin ilə əməkdaşlığın, bu ölkənin islahatlar sahəsindəki təcrübəsinin böyük əhəmiyyət daşıdığını nəzərə çarpdıran Prezident Heydər Əliyev aparılmış fikir mübadiləsindən razı qaldığını söylədi.

Qarşılıqlı faydalı ticarət-iqtisadi əməkdaşlığın inkişafı zərurətindən bəhs edən Li Pen dedi: "Mən istərdim ki, tərəflər əməkdaşlıq diapazonunu genişləndirmək və qarşılıqlı faydalı ticarət - iqtisadi əməkdaşlığın inkişafına kömək etmək üçün birgə səy göstərsinlər. Bu, iki ölkənin xalqlarının ümumi arzularına və mənafeələrinə cavab verərdi".

Çinin təsərrüfat sistemində on ildən artıq davam edən islahatların uğurlarını razılıq hissi ilə qeyd edən Prezident Heydər Əliyev Azərbaycanın Çinlə müxtəlif sahələrdə əməkdaşlığı daha da genişləndirmək arzusunda olduğunu bildirdi.

Görüşdə ÇXR-in yaxın vaxtlarda Azərbaycana ayıracağı kredit barədə də geniş söhbət getdi.

Prezident Heydər Əliyev ilə Baş nazir Li Pen arasında görüş qarşılıqlı anlaşma, hörmət və səmimiyyət şəraitində keçdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev ÇXR-in Dövlət Şurasının Baş naziri Li Peni münasib bildiyi vaxtda ölkəmizə rəsmi səfərə dəvət etdi. Dəvət məmnuniyyət hissilə qəbul edildi.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ DÖVLƏT ŞURASININ ÜZVÜ, İQTİSADİ İSLAHATLAR ÜZRƏ DÖVLƏT KOMİTƏSİNİN SƏDRİ Lİ TEİN İLƏ GÖRÜŞÜ

Martın 8-də Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev öz iqamətgahında ÇXR Dövlət Şurasının üzvü, İqtisadi İslahatlar üzrə Dövlət Komitəsinin Sədri Li Teini qəbul etdi.

Söhbət zamanı Li Tein son 15 ildə Çində iqtisadi islahatların gedişi barədə məlumat verdi. O, islahatların mexanizmi və istiqamətləri haqqında geniş bəhs edərək bildirdi ki, maddi istehsalın əsaslarının dəyişdirilməsi ilə başlanmış bu proses tədricən ölkə iqtisadiyyatının bütün sahələrini əhatə etmişdir. Bu zaman sosializmin Çin variantı bazar iqtisadiyyatı ilə üzvi surətdə birləşmiş və nəticədə iqtisadi münasibətlərin Çin modeli yaranmış, ölkədə müxtəlif mülkiyyət formalarının azad rəqabəti başlanmışdır.

Azərbaycan Prezidentinin xahişi ilə Li Tein ÇXR-də həyata keçirilmiş iqtisadi islahatların konkret növləri və mexanizmi, əsas istiqamətləri üzərində geniş dayandı. Bu məsələlərin daha dərinədən öyrənilməsi üçün Azərbaycan

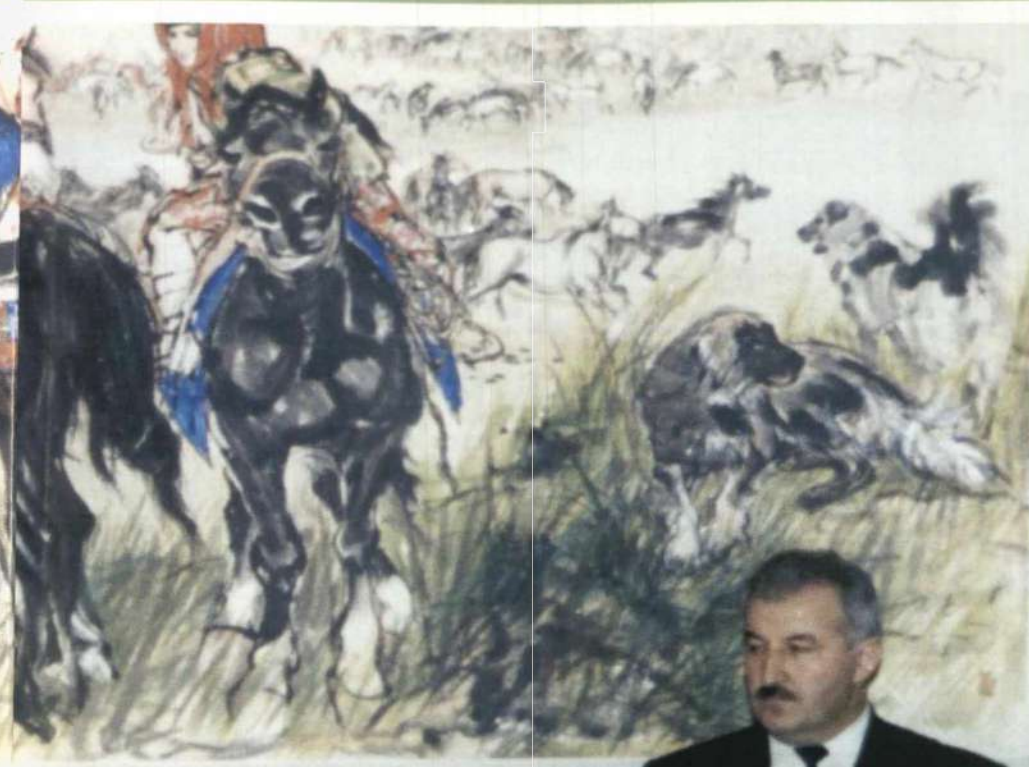
Prezidenti ilə birlikdə Çində səfərdə olan hökumət, parlament üzvlərindən və mütəxəssislərdən ibarət xüsusi işçi qrupu yaratmaq qərara alındı.

Prezidentin sərəncamı ilə elə həmin gün təşkil edilən işçi qrupu iqtisadi islahatlar üzrə ÇXR Dövlət Komitəsinə getdi, islahatlar mexanizminin ayrı-ayrı çalarlarını öyrəndi, lazımi sənədlər və təlimatlarla yaxından tanış oldu.

Maraqlı söhbətdən çox məmnun qaldığını bildiren Prezident Heydər Əliyev iqtisadi islahatlar sahəsində ÇXR-in zəngin təcrübəsi olduğunu və onun dərinədən öyrənilməsinin gənc müstəqil Azərbaycan dövləti üçün çox faydalı olduğunu vurğuladı.

Görüş səmimiyyət və mehribanlıq şəraitində keçdi.

**AZƏRBAYCAN UZAQ
ŞƏRQƏ TANINIR**

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN PEKİNDƏ MƏTBUAT KONFRANSI

Çin mətbuatı Azərbaycan Prezidentinin səfərini işıqlandırmağa xüsusi diqqət yetirirdi. Ölkə televiziyası hər axşam öz verilişlərində Azərbaycan Prezidentinin apardığı danışıqlara, keçirdiyi görüşlərə həvəslə yer ayırırdı. Qəzetlər Azərbaycan Prezidentinin səfəri ilə bağlı materialları əsasən birinci səhifələrində dərc edirdilər. Bir çox xarici ölkələrin jurnalistləri səfərlə bağlı operativ informasiyalar toplamaq üçün Pekinə gəlmişdilər. Xarici mətbuat orqanları görkəmli siyasətçi Heydər Əliyevlə birbaşa ünsiyyətə böyük maraq göstərirdi.

Martın 8-də axşam Azərbaycan Prezidenti öz iqamətgahında Azərbaycan, ÇXR və xarici ölkə jurnalistləri üçün mətbuat konfransı keçirdi. Prezident çıxışı zamanı və suallara cavab verərkən dəfələrlə salonda asılmış Azərbaycan xəritəsinə yaxınlaşdı, Ermənistanın təcavüzü barədə onlara obyektiv məlumat verdi.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN NİTQİ

Hörmətli xanımlar və cənablar! İkinci gündür ki, biz Pekindəyik. Mən buraya dövlət səviyyəsində rəsmi görüşə Çin Xalq Respublikası Sədrinin dəvəti ilə gəlmişəm. Mənimlə birlikdə Azərbaycan nümayəndələrinin böyük bir qrupu da gəlmişdir. Çin rəhbərliyi ilə kifayət qədər səmərəli görüşlərimiz olmuşdur. Dünən rəsmi qarşılanma mərasimi oldu və ÇXR-in Sədri cənab Tszyan Tsze-minlə danışıqlar aparıldı. Bu danışıqlar bir sıra sənədlərin imzalanması ilə başa çatdı. İkitərəfli münasibətlərə dair məsələlər barəsində biz Çin Xalq Respublikasının Sədri ilə ətraflı fikir mübadiləsi etdik. Belə bir yekdil qənaətə gəldik ki, Çin ilə Azərbaycan arasında münasibətlər hərtərəfli şəkildə və daha müvəffəqiyyətlə inkişaf etdirilməlidir. Ticarət, iqtisadiyyat, elm, mədəniyyət, turizm sahəsində əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi imkanları əldə olunmuş razılaşma nəticəsində imzalandığımız sənədlərdə əksini tapmışdır. Biz beynəlxalq vəziyyətin aktual məsələləri barəsində də fikir mübadiləsi etdik. Çin Xalq Respublikasının öz beynəlxalq siyasətində tutduğu mövqeyinin, xüsusən istiqlalilik qazanmış və müstəqil inkişaf yoluna qədəm qoymuş ölkələrin müqəddəratı ilə bağlı mövqeyinin bizim üçün çox böyük əhəmiyyəti var.

Biz bu məsələdə və dövlətlərin ərazi bütövlüyü, sərhədlərin pozulmazlığı, suverenlik, istiqlalilik məsələlərində mövqe və baxışlarımızın tamamilə uyğun gəldiyini aşkara çıxardıq. Mən Azərbaycanın həyatı və indiki vəziyyəti haqqında ÇXR-in Sədrinə müfəssəl məlumat vermək imkanına malik oldum. Mən təxminən altı ildən bəri Azərbaycanla Ermənistan

arasında gedən müharibə barəsində, uydurma Qarabağ münaqişəsi barəsində və hərbi əməliyyatları dayandırmaq, müharibəyə son qoymaq və məsələni danışıqlar yolu ilə, sülh və razılıq əldə olunması yolu ilə həll etmək cəhdlərimiz barədə ətraflı məlumat verdim.

Bu gün Dövlət Şurasının Baş naziri cənab Li Penlə görüşdük. ÇXR-in Sədri ilə fikir mübadiləsi etdiyimiz bütün məsələlər cənab Li Penlə söhbətimizin mövzusunə çevrildi. Biz bir daha yəqin etdik ki, beynəlxalq və ümumən daxili siyasətdə Çin Xalq Respublikası rəhbərliyinin mövqeyi yekdil, sabitdir. Söhbətlərimizdə biz Çin Xalq Respublikasında uzun illər ərzində həyata keçirilmiş iqtisadi islahatlara maraq göstərdik, bu gün bizdə buna maraq var. İstər Çin Xalq Respublikasının Sədri ilə, istərsə də ÇXR-in Baş naziri ilə söhbətlərimizdə həmin məsələlərə böyük diqqət yetirildi. Bu gün isə islahatlar üzrə nazirlə görüşdük. Biz onunla iqtisadi islahatların həyata keçirilməsi məsələləri barəsində ətraflı fikir mübadiləsi apardıq.

Bildiyiniz kimi, səfərimiz davam edir. Hələ sabah Pekində görüşlər olacaq, sonra isə biz Şanxaya gedəcəyik. Yeri gəlmişkən deyim ki, Şanxay şəhərinə getmək təklifini dünən bizimlə görüş zamanı ÇXR-in Sədri irəli sürmüşdür.

Səfərimizin ilkin yekunları haqqında demək olar ki, biz razıyıq. Qeyd etdiyim kimi, çox faydalı, maraqlı söhbət və danışıqlarımız oldu. Biz - Çin Xalq Respublikasının Sədri və mən ölkələrimiz arasında əməkdaşlığın prinsipləri haqqında bəyannamə imzaladıq. Dövlətlərarası əlaqələrə dair daha

yeddi sənəd imzalandı. Bu sənədlər Çin ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin gələcək inkişafını müəyyənləşdirir. Bu da əhəmiyyətlidir ki, biz ölkəmizdə, bütövlükdə bölgəmizdə vəziyyət barəsində, respublikamıza qarşı erməni təcavüzü nəticəsində Ermənistanla Azərbaycan arasında gedən müharibə barəsində də, bölgəmizə aid bir çox digər məsələlər barəsində Çin Xalq Respublikasının rəhbərliyinə məlumat verə bildik.

Bu, mühüm yekundur ki, müstəqil Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Çin Xalq Respublikasına ilk səfəri baş tutmuş, iki ölkənin ali rəhbərliyi səviyyəsində səmimi münasibətlər bərpa edilmiş və bölgədə vəziyyət barədə Çin rəhbərliyinə məlumat vermək mümkün olmuşdur. Nəzərə almaq lazımdır ki, ÇXR-in bölgəmizdən çox uzaqda yerləşməsi informasiyanın dolğun və hərtərəfli olmasını tələb edir.

Azərbaycan gənc müstəqil dövlətdir, öz tarixinin çətin mərhələsini yaşayır. Buna görə də çox vacibdir ki, Azərbaycanla Çin kimi böyük dövlət arasında yüksək səviyyədə əlaqələr yaradılmış və münasibətlərimizin daha da müvəffəqiyyətlə inkişaf etməsi üçün perspektiv açılmışdır. Biz buna böyük əhəmiyyət veririk, çünki Çin Xalq Respublikası dünya iqtisadi sisteminə mühüm yer tutur, beynəlxalq həyatda və dünya siyasətində böyük nüfuza malikdir, BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvüdür.

Sizə Azərbaycanda vəziyyət barəsində, ölkəmizdə görülən tədbirlər, respublikanın qarşısında duran problemlərin həlli barəsində, o cümlədən Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü və uydurma Qarabağ problemi barəsində qısaca məlumat vermək istərdim.

Azərbaycan öz istiqlaliyyətini Sovet İttifaqı dağıldıqdan sonra əldə etmişdir. Müstəqil dövlət olmaq arzusu təxminən 200 il çar Rusiyası tərkibində, sonra da Sovet İttifaqının tərkibində olmuş xalqımızda həmişə yaşamışdır. Hər hansı bir xalq kimi, Azərbaycan xalqı da həmişə azadlığa və istiqlaliyyətə can atmışdır. Odur ki, istiqlaliyyətin əldə edilməsi onun üçün çox mühüm tarixi hadisəyə çevrilmişdir. Bununla bərabər, müstəqil Azərbaycanın qarşısına, təbii olaraq, sosial-iqtisadi inkişaf, tam suverenliyin, müstəqilliyin, dövlətçiliyin bərqərar edilməsi ilə, dünya birliyində bərqərar olmaqla bağlı çox müəkkəb problemlər çıxmışdır. Bütün bu məsələlər ötən iki il ərzində Azərbaycanda müəkkəb daxili siyasi vəziyyətdə və Ermənistan tərəfindən hərbi təcavüzlə əlaqədar, təbii olaraq, müəkkəb şəraitdə həll edilmişdir.

Azərbaycan iqtisadiyyatı dərin böhran keçirir. Əlbəttə, bu böhran xalqın həyat səviyyəsinə, rifahına çox mənfi təsir göstərir. Böhran keçmiş Sovet İttifaqında son illər ərzində getmiş proseslərdən yaranmış və təbii olaraq, təkcə Azərbaycan üçün deyil, keçmiş Sovet İttifaqının indi müstəqil dövlətlərə çevrilən, demək olar, bütün respublikaları üçün səciyyəvidir. Dediym kimi, bu böhran Azərbaycanda bir də ona görə dərinləşir ki, Azərbaycan Ermənistan Respublikası tərəfindən təcavüz nəticəsində

müharibə vəziyyətindədir. Uydurma Dağlıq Qarabağ problemi ilə əlaqədar təxminən altı il bundan əvvəl yaranmış hərbi münaqişə çox geniş miqyas almış və ona gətirib çıxarmışdır ki, erməni silahlı birləşmələri hazırda Azərbaycan ərazisinin, demək olar, 20 faizini işğal etmişdir. İşğal edilmiş rayonların bir milyon nəfərdən çox sakini qaçqına çevrilmiş, öz ev-eşiyindən, var-dövlətindən məhrum olmuş, indi Azərbaycanın digər bölgələrində yerləşdirilmişdir. Onlar ağır vəziyyətdədirlər.

Təəssüf ki, son illər Azərbaycanda daxili siyasi vəziyyət də sabit olmamışdır. Ermənistanla müharibə və müxtəlif siyasi qrupların hakimiyyət uğrunda mübarizəsi respublikada hakimiyyətin dəyişməsinə gətirib çıxarmışdır. Belə müəkkəb vəziyyət axırıncı dəfə ötən ilin yayında yaranmış və onda Azərbaycan vətəndaş müharibəsi həddində olmuşdur. Lakin bu prosesləri, zənnimizcə, dəf etmək mümkündür. İndi ölkədə daxili siyasi və ictimai-siyasi vəziyyət sabit, normaldır. Lakin bütün bunlar Azərbaycanın sosial-iqtisadi vəziyyətinə öz mənfi təsirini göstərməyə bilməzdi və əlavə çətinliklər yaratmaya bilməzdi.

Azərbaycanda daxili siyasət sahəsində hazırda demokratik hüquqi dövlət quruculuğu prosesi gedir. Azərbaycanda bütövlükdə demokratiyanın, siyasi plüralizmin, çoxpartiyalı sistemin inkişafı üçün, insan hüquqlarının müdafiəsi, şəxsiyyətin azadlıqlarının, vicdan, dini etiqad azadlığının, sahibkarlıq, təşəbbüskarlıq azadlığının təmin edilməsi üçün əlverişli şərait yaranmışdır. Müstəqil Azərbaycan dövləti sözün tam mənasında azadlıq və demokratiya prinsipləri əsasında demokratik cəmiyyət qurur.

Hazırda respublikada 40-dək siyasi partiya - onlar sərbəst fəaliyyət göstərilir, - 600-dən çox qəzet qeydə alınmışdır. Yeddi milyon nəfər əhalisi olan Azərbaycan kimi kiçik bir ölkə üçün bu, kifayət qədər böyük rəqəmdir. Əlbəttə, partiyalar da, mətbuat da öz fikirlərini azad ifadə etmək hüququna malikdirlər. Bəzi partiyalar və mətbu orqanları müxalifətdədir və bu mövqelərdən çıxış edirlər. Bütün bunlar respublikamızın demokratik inkişafı üçün tam sərbəstlik və azadlıq olduğuna dəlalətdir.

Azərbaycan çoxmillətli dövlətdir. Onun bütün vətəndaşları milli mənsubiyyətindən, dini etiqadından və siyasi əqidələrindən asılı olmayaraq, bərabər hüquqlara malikdirlər. Hər bir Azərbaycan vətəndaşının özünü azad və bərabər hüquqlu hiss etməsi üçün ən əlverişli şərait yaradılır.

Öz xarici siyasətində Azərbaycan dünyanın bütün ölkələri ilə bərabər hüquqlu münasibətlərin inkişaf etdirilməsi prinsiplərini əsas tutur. Biz artıq bir sıra dövlətlərlə diplomatik münasibətlərə malikik. Respublika Birləşmiş Millətlər Təşkilatının üzvüdür, bir çox beynəlxalq təşkilatlara daxildir, beynəlxalq həyatda yaxından iştirak etmək və dünya birliyində layiqli yer tutmaq niyyətindədir. Bizim buraya, Çinə gəlməyimiz, ölkələrimiz arasında imzalanmış sənədlər Azərbaycanın bütün dünya ölkələri ilə əlaqələr yaratmağa çalışdığına konkret sübutdur; bu prinsip ÇXR ilə Azərbaycan

arasında münasibətlərin gələcək inkişafının əsasını təşkil etmişdir.

Ermənistanın respublikamıza hərbi təcavüzü ilə bağlı müharibə Azərbaycan üçün ağır problemdir. Ermənistan bu müharibəyə Azərbaycan ərazisinin bir hissəsini - Dağlıq Qarabağı qoparmaq və onu Ermənistana birləşdirmək məqsədilə başlamışdır. Müharibə bütövlükdə bölgəmizdə vəziyyəti müəkkəbləşdirmiş, Azərbaycan və Ermənistan xalqlarını böyük müsibətlərə düçar etmişdir. Təəssüf ki, hərbi əməliyyatlar indi də davam edir, adamlar həlak olur, qan tökülür. Bu, təkrar edirəm, Azərbaycan Respublikası üçün ən ağır amildir.

Azərbaycan müharibə istəmir və hərbi əməliyyatların dayandırılmasına, məsələnin ancaq sülh yolu ilə həll edilməsinə çalışır. Azərbaycanın işğal edilmiş ərazilərindən erməni silahlı birləşmələrinin qeyri-şərtsiz çıxarılması, respublikamızın ərazi bütövlüyünün, sərhədlərinin toxunulmazlığının təmin olunması ən mühüm, daha doğrusu, labüd şərtidir.

Təəssüflər olsun ki, bəzi dairələrdə, dünyanın bəzi ölkələrində bu münaqişəni Dağlıq Qarabağda yaşayan erməni əhalisinin guya muxtariyyət almaq cəhdi ilə bağlayırlar. Bu, həqiqətə uyğun deyildir və belə fikir görünür, bəzi yerlərdə fəal erməni təbliğatı və dünya ictimaiyyətinə yalan məlumat verilməsi nəticəsində yaranmışdır. Erməni əhalisi Dağlıq Qarabağda muxtariyyətə malik idi, yəni bu bölgə Azərbaycanın tərkibində təxminən 70 il muxtar vilayət kimi mövcud olmuşdur. Orada əhalinin təqribən 70 faizini ermənilərin, 30 faizini isə azərbaycanlıların təşkil etdiklərini nəzərə alaraq, Dağlıq Qarabağda muxtar vilayət statusu verilmişdir. Bu münaqişə ona görə yaranmamışdır ki, muxtariyyət yox idi, əksinə, ona görə yaranmışdır ki, Ermənistan Respublikasında və Dağlıq Qarabağda müəyyən dairələr Dağlıq Qarabağı Ermənistana birləşdirməyə can atırdılar. Təbii ki, Azərbaycan öz ərazisinin bir hissəsinin qoparılıb digər respublikaya birləşdirilməsi ilə razılaşa bilməzdi. Münaqişənin yaranmasına səbəb də məhz bu olmuşdur.

Biz onu əsas tuturuq ki, Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyü tamamilə təmin edilməlidir. Özgə ərazisi barəsində iddiamız yoxdur, hərçənd tarixən bunun üçün əsas var. Lakin öz torpağımızı heç vaxt heç kəsə verməyəcəyik. Biz hərbi əməliyyatların dayandırılmasına və Ermənistanla Azərbaycan arasında qarşılıqlı münasibətlərin dinc yolla, danışıqlar yolu ilə nizama salınmasına çalışırıq və əlbəttə, əmin edirik ki, Dağlıq Qarabağın erməni əhalisinin təhlükəsizliyinə və hüquqlarına Azərbaycan Konstitusiyası ilə və respublikanın dövlət orqanları tərəfindən təminat verilir. İşğal edilmiş ərazilərdən erməni silahlı birləşmələrinin qeyri-şərtsiz çıxarılması təklifi qəbul olunarsa, Azərbaycan tərəfi Dağlıq Qarabağın statusu məsələsinə də baxa bilər.

Biz bütün məsələləri beynəlxalq təşkilatların - Birləşmiş Millətlər Təşkilatının, BMT Təhlükəsizlik Şurasının, ATƏM-in, bu problemin həlli

üçün ATƏM-in tərkibində xüsusi olaraq yaradılmış Minsk qrupunun köməyi-lə həll etməyə çalışırıq. Məlumdur ki, BMT-nin Təhlükəsizlik Şurası bu məsələyə dəfələrlə baxmış və Azərbaycanın işğal olunmuş rayonlarından erməni silahlı qüvvələrinin qeyri-şərtsiz çıxarılması haqqında dörd qətnamə qəbul etmişdir. Lakin erməni tərəfi bu qətnamələrə tam etinasızlıq göstərir.

ATƏM-in və xüsusən onun Minsk qrupunun bu istiqamətdə fəaliyyəti də indiyədək heç bir nəticə verməmişdir. Halbuki istər ATƏM, istərsə də Minsk qrupu dəfələrlə qərarlar qəbul etmiş, Azərbaycanın işğal olunmuş rayonlarından erməni qoşunlarının çıxarılmasına dair hətta xüsusi cədvəllər tərtib etmişdir. Lakin onlar da nəticəsiz qalmışdır. Beləliklə, Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzkar hərəkətləri və beynəlxalq təşkilatların qərarlarını yerinə yetirmək istəməməsi aşkar şəkildə sübut edir ki, erməni tərəfi öz məqsədinə nail olmağa, yəni Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü pozmağa, respublikamızın sərhədlərini dəyişdirməyə can atmaqdadır. Biz bununla, əlbəttə, heç vaxt razılaşa bilmərik. Qeyd etmək lazımdır ki, Ermənistanın bu cür mövqeyi əsasən bununla bağlıdır ki, o, bəzi xarici dairələrin, bəzi ölkələrin köməyindən istifadə edir və buna görə də BMT Təhlükəsizlik Şurasının, ATƏM-in və digər beynəlxalq təşkilatların qərarlarını qulaqardına vurur.

Bax, bu xəritə Ermənistanın təcavüzünün miqyasını çox aydın göstərir. Bu, Azərbaycandır, bu, həmçinin Azərbaycanın tərkibinə daxil olan Naxçıvan Muxtar Respublikasıdır, bu isə Ermənistandır. Qırmızı rənglə qeyd edilmiş bu ərazi keçmiş Dağlıq Qarabağ vilayətidir. O, indi tamamilə erməni silahlı birləşmələrinin nəzarəti altındadır. Dediym kimi, burada əhalinin 30 faizi azərbaycanlılardır və onlar oradan çoxdan qovulmuşlar. Onlar təxminən 50 min nəfərdir. Hazırda Dağlıq Qarabağın ərazisində bir nəfər də azərbaycanlı yoxdur, erməni əhalisi isə burada qalmaqdadır.

Erməni silahlı qüvvələri təcavüzün miqyasını genişləndirərək, Azərbaycanın Laçın, Kəlbəcər, Ağdam, Füzuli, Cəbrayıl, Zəngilan və Qubadlı rayonlarını işğal etmişlər. Bu isə dediyim kimi, respublikanın ərazisinin təxminən 20 faizinə bərabərdir. Həmin zonanın bir milyon nəfərdən çox azərbaycanlı sakini qaçqına çevrilmişdir. Onlar respublikanın digər rayonlarında, xeyli hissəsi isə Bakıda yerləşdirilmişdir. Təhlükəsizlik Şurasının xatırladığım dörd qətnaməsi məhz Kəlbəcər, Ağdam, Füzuli, Zəngilan, Qubadlı rayonlarına aiddir.

Bu rayonları işğal etməklə erməni silahlı birləşmələri, bir tərəfdən, birbaşa əlaqəni, həmin ərazinin Ermənistana birləşdirilməsini əslində təmin etmiş, digər tərəfdən isə, Azərbaycanın İranla təqribən 140 kilometr uzunluğunda dövlət sərhədini nəzarət altına almışlar. Baxın, bura İrandır. Zənnimcə, ayrıca sübut etməyə lüzum yoxdur ki, bu, hərbi təcavüzdür, bir ölkə tərəfindən digər ölkə ərazisi zor gücünə qəsb olunmuşdur. Görünür, dünya birliyinə sübut etməyə lüzum yoxdur ki, bu hərbi təcavüzə son qoymaq gərəkdir.

Təkrar edirəm: biz bu problemin dinc yolla həll edilməsinə çalışırıq, öz sülhsevər təşəbbüslərimizi və tədbirlərimizi davam etdirəcəyik. Amma yaranmış vəziyyətlə razılaşa bilmərik. Dinc vasitələr bir nəticə vermədiyinə görə, hazırda Azərbaycan ordusunun hissələri ərazilərimizi hərbi yolla azad etmək üçün kifayət qədər uğurlu əməliyyatlar aparırlar.

Bu yaxınlarda Rusiya Federasiyası Müdafiə Nazirliyinin vasitəçiliyi ilə martın 1-dən atəşi dayandırmaq və qəsb edilmiş ərazilərdən Ermənistanın işğalçı qoşunlarının çıxarılmasına dair sülh danışıqları aparmaq haqqında razılaşma əldə olunmuşdur. Biz sazişin prinsiplərinə ciddi əməl edirdik, lakin martın 3 və 5-də erməni silahlı birləşmələri Azərbaycan hərbi hissələrinin mövqeləri üzərinə güclü hücumla keçmişlər. Hərbi hissələrimiz onları lay-iqincə dəf etmişlər. Bütün bunlar istər erməni tərəfindən, istərsə də biz tərəfdən yeni itkilərə, qan tökülməsinə gətirib çıxarmışdır.

Hər bir ölkənin ərazi bütövlüyü, sərhədlərinin pozulmazlığı Birləşmiş Millətlər Təşkilatının sənədlərində təsbit edilmiş beynəlxalq hüququn sarsılmaz prinsipidir. Çin rəhbərləri - ÇXR-in Sədri, Dövlət Şurasının Baş naziri ilə danışıqlarımız zamanı Çin tərəfi belə bir mövqeyi bir daha təsdiqləmişdir ki, sərhədlərin zor gücünə dəyişdirilməsinə və hər hansı ölkənin ərazi bütövlüyünə qəsd edilməsinə yol vermək olmaz. Biz BMT-nin sənədlərində, beynəlxalq hüquqla təsbiq olunmuş və dünyanın bütün ölkələri tərəfindən təsdiqlənmiş bu prinsiplərə əsaslanaraq, respublikamızın

ərazi bütövlüyünə və sərhədlərinin pozulmazlığına nail olacağıq. Əlbəttə, burada biz dünya birliyinin, beynəlxalq təşkilatların, dünya ölkələrinin, o cümlədən də Çin Xalq Respublikasının köməyinə möhtacıq. Deməliyəm ki, ÇXR-in BMT-dəki, xüsusən, onun daimi üzv olduğu Təhlükəsizlik Şurasındakı nümayəndə heyəti Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü ilə bağlı məsələlərə baxılarkən həmişə ədalətli mövqə tutur. Odur ki, mən burada olmağımdan istifadə edərək, bu ədalətli mövqeyə görə Çin rəhbərliyinə minnətdarlığımızı bildirdim.

Mən bu salona toplaşan jurnalistlərə Azərbaycanın daxili vəziyyəti barədə, respublikanın həll etdiyi problemlər barədə, Azərbaycanın xarici siyasəti barədə, burada, Pekində keçirdiyimiz görüşlərin yekunları barədə kifayət qədər məlumat vermişəm. Buna görə də daha vaxtınızı almayacağam. Əgər suallar varsa, mən onlara cavab verməyə hazıram.

Sual: Mənaqişənin nizama salınmasında Rusiyanın rolu, Rusiya-Azərbaycan münasibətlərinin inkişaf etdirilməsi perspektivləri necədir?

Cavab: Mən sualınızın ikinci hissəsindən başlayacağam. Hazırda Azərbaycan-Rusiya münasibətləri normaldır, yaxşıdır. Bu yaxın vaxtlardək çətinliklər olmuşdur. O da Azərbaycanın keçmiş rəhbərliyinin mövqeyi üzündən idi. Ötən ilin ikinci yarısından bəri bu münasibətlər qaydaya salınmağa başlanmışdır. Mən Moskvaya getmiş, Rusiya Prezidenti Boris Nikolayeviç Yeltsinlə, Baş nazir Viktor Çernomırdinlə, ölkənin digər rəhbərləri ilə görüşmüşəm. Biz həmin vaxtdək Azərbaycanla Rusiya arasında qarşılıqlı münasibətlərdə mövcud olmuş maneələri aradan qaldırmaq tədbirləri barədə razılığa gəlmişik. Təkrar edirəm, indi bu münasibətlər normal xarakter, dostluq xarakteri daşıyır.

O ki qaldı mənaqişənin nizama salınmasında Rusiyanın roluna, Rusiya bu prosesdə daim iştirak edir. Bildiyiniz kimi, bu mənaqişə 1988-ci ilin əvvəlində yaranmışdır və onu aradan qaldırmaq üçün Sovet İttifaqı çərçivəsində cəhdlər edilirdi. Lakin mənaqişəni aradan qaldıra bilmədilər. Daha doğrusu, mənə elə gəlir ki, aradan qaldırmaq istəmədilər, halbuki bunu Sovet İttifaqı çərçivəsində etmək mümkün idi. Bundan ötrü real imkanlar vardı. Bir sözlə, Rusiyanın keçmiş Sovet İttifaqının hüquqi varisi olduğunu nəzərə alsaq, Rusiya həmin vaxtdan bu prosesə qoşulmuşdur.

Rusiya həm ATƏM-in, həm də Minsk qrupunun üzvüdür. Minsk qrupu isə, dediyim kimi, bu problemlə xüsusi məşğul olur. Bundan əlavə, Rusiya öz təşəbbüsü ilə də çıxış edir. Məsələn, fevralın 18-də Moskvada Azərbaycan, Ermənistan və Rusiyanın müdafiə nazirləri protokol imzalamışlar. Protokolda Azərbaycanın işğal edilmiş ərazilərindən erməni qoşunlarının çıxarılması nəzərdə tutulur. Martın 1-də atəşin dayandırılması haqqında razılaşma əldə edilmiş, həm də nəzərdə tutulmuşdur ki, üç gündən sonra isə qoşunların çıxarılmasına başlanacaqdır. Lakin belə şey olmadı. Nə deyə bilərəm? Rusiya bu prosesdə iştirak edir, amma nəticə hələlik yoxdur.

Sual: Cənab Prezident, iki sualım var. Son vaxtlar Çin dəfələrlə bildirmişdir ki, o, Dağlıq Qarabağ ətrafında mənaqişənin həllində çox fəal iştirak etməyə hazırdır. Ola bilsin, hətta güman ki, Sizin bu məsələ barəsində danışıqlarınız olmuşdur. Soruşmaq istərdim, bu hazırlıq nəinki Təhlükəsizlik Şurasında və digər təşkilatlarda fəal mövqə, həm də hər hansı digər formalar - bilavasitə mənaqişə zonasında sülhyaratma, vasitəçilik formaları deməkdirmi? Bu, mənim birinci sualımdır. İkinci sual: Danışıqlarınız zamanı Çin tərəfindən Azərbaycan üçün iqtisadi yardımdan, konkret kreditlərdən söhbət getmişdirmi? Sağ olun.

Cavab: Birinci sual barəsində bayaq dedim ki, Çin BMT Təhlükəsizlik Şurası çərçivəsində çox prinsipial və ədalətli mövqə tutur. Bu mənaqişənin nizama salınması üçün ATƏM çərçivəsində xüsusi proseslər həyata keçirilir. Çin isə Avropa Birliyinə daxil deyildir. Burada hər hansı konkret vasitəçilik barədə məsələ qaldırılmadı. O ki qaldı Çinin Azərbaycana yardımına, inkişaf etdirdiyimiz əməkdaşlıq, şübhəsiz, qarşılıqlı fayda xarakteri daşıyacaqdır. Bununla bərabər, Çin Azərbaycana kredit formasında da yardım göstərmək imkanına malikdir.

Sual: Çindən hər hansı silah, hərbi yardım alınması barədə söhbət getmişdirmi? İkinci sual: Bizə indicə "Erməni nasizmi" adlı kitab payladılar. Siz burada dediniz ki, regionunuzdakı hadisələr haqqında dünya ictimaiyyətinə dolğun, hərtərəfli informasiya çatdırmaq yaxşı olardı. Belə nəşrləri siz informasiya hesab edirsiniz, yoxsa, bu daha çox təbliğatdır?

Cavab: Birinci sualınızla əlaqədar bildirirəm ki, Çin tərəfdən hərbi yardım göstərilməsi barədə heç bir söhbət olmamışdır. Buna zərurət də yoxdur. Nə qədər çətin olsa da, Azərbaycan bu məsələnin öhdəsindən gəlir və zənnimcə, gələcəkdir.

O ki qaldı kitabça barədə dediyinizə, əgər siz erməni tərəfinin, demək olar, bütün ölkələrdə, beynəlxalq təşkilatlarda apardığı təbliğatla yaxşı tanış olsaydınız, yəqin ki, həmin kitabçanı belə qarşılamazdınız. Erməni tərəfi beynəlxalq təşkilatlarda, dünyanın bütün ölkələrində belə kitabçaları, materialları yüz qat artıq yayır. İndiki mənaqişədə Azərbaycanın və Ermənistanın qeyri-bərabər vəziyyətdə olması da məhz ondan irəli gəlir ki, erməni tərəfinin başqa ölkələrdə ictimai rəyə təsir göstərmək üçün çox böyük imkanları var. Azərbaycanın isə belə imkanları əslində yoxdur. Siz Avropada, ABŞ-da, Rusiyada, o cümlədən Moskvada necə güclü erməni diasporu olduğunu yaxşı bilirsiniz. Onun hətta Rusiya mətbuat orqanları vasitəsilə ictimai rəyi çaşdırmaq üçün necə səy göstərdiyi də sizə məlumdur. Ona görə də qoy bu kitabça sizi o qədər də karıxdırmasın. O, həqiqətən çox obyektiv yazılmışdır, təbliğat xarakteri deyil, məhz informasiya xarakteri daşıyır.

Diqqətinizə görə sağ olun, görüşənədək.

ÇİN BEYNƏLXALQ TİCARƏTİN İNKİŞAFINA YARDIM KOMİTƏSİNDƏ

Azərbaycan Prezidenti digər ölkələrə səfərlərində olduğu kimi, Çin Xalq Respublikasında da işgüzar dairələrin nümayəndələri ilə görüşlərə xüsusi vaxt ayırdı. Martın 9-da Prezident Heydər Əliyev Beynəlxalq Ticarətin İnkişafına Yardım Komitəsində oldu, ölkənin ən nüfuzlu şirkətlərinin rəhbərləri ilə görüşdü, onların qarşısında çıxış etdi.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN NİTQİ

Hörmətli cənab Prezident, Çin Beynəlxalq Ticarətin İnkişafına Yardım Komitəsinin hörmətli yüksək vəzifəli şəxsləri, xanımlar və cənablar! Sizinlə görüş üçün dəvətə və bu gün sizinlə ünsiyyətdə olmaq imkanına görə sizə hədsiz minnətdaram. Mən buna Çin Respublikası ilə Azərbaycan Respublikası arasında ticarət-iqtisadi əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsinin çox mühüm vasitəsi kimi baxıram.

Mən və mənə müşayiət edən şəxslər buraya Çin Xalq Respublikasının Sədri Tszyan Tszeminin dəvəti ilə gəlmişik. Üçüncü gündür ki, ölkəinizdə, onun paytaxtı - gözəl şəhər olan Pekindəyik və bu üç gündə bir çox məsələlər barəsində fikir mübadiləsi etməyə və hətta bir sıra mühüm sənədlər imzalamağa macal tapmışıq. Bu sənədlər Çin Xalq Respublikası ilə Azərbaycan Respublikası arasında dövlətlərarası münasibətlərin, ən əvvəl ticarət sahəsində və iqtisadiyyatın digər sahələrində əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsinə yönəldilmişdir. Ölkənizə gəldiyimiz andan həm ali dövlət rəhbərliyi tərəfindən, həm də işlə əlaqədar bizimlə ünsiyyətdə olanların hamısı tərəfindən əhatə edildiyimiz səmimi dostluq mühitini ilk növbədə qeyd etmək istərdim. Açıqını deyirəm, biz özümüzü evimizdəki kimi hiss edirik. Bu, olduqca vacibdir, çünki biz Çin Xalq Respublikası ilə dostluq münasibətləri yaratmağa çalışırıq. Odur ki, bu səfər, Azərbaycan Prezidentinin Çinə ilk səfəri məhz belə münasibətlər yaradılmasının və bu münasibətlərin inkişaf etdirilməsinin zəruriliyindən irəli gəlir.

Bununla əlaqədar olaraq ticarət-iqtisadi münasibətlər birinci dərəcəli əhəmiyyətə malikdir. Belə düşünürəm ki, ölkələrimizin ali rəhbərləri arasında əldə edilmiş razılaşmaları istər Azərbaycanda, istərsə də ÇXR-də müvafiq strukturlar həyata keçirməlidirlər. Bu işdə sizin, Çin sahibkarlarının və beynəlxalq ticarətin inkişafına yardım komitəsinin rolu böyükdür.

Yəqin siz məlumat kitabçalarından, ədəbiyyat və mətbuatdan bilərsiniz ki, Azərbaycan gənc, müstəqil dövlətdir, keçmişdə Sovet İttifaqının tərkibində olmuş, SSRİ-nin parçalanması ilə əlaqədar istiqlaliyyət əldə etmiş və indi bütün dünya birliyi tərəfindən tanınmışdır. Biz qarşımıza istiqlaliyyəti möhkəmlətməyi və dünyanın bütün ölkələri ilə bərabərhüquqlu dostluq

münasibətləri yaratmağı təmin etmək məqsədi və vəzifəsi qoymuşuq.

Ölkələrimizi bir-birindən olduqca böyük məsafə ayırsa da, bizi belə bir cəhət birləşdirir ki, Çin də, Azərbaycan da Asiyada yerləşir. Digər tərəfdən, Çin dünyanın ən iri dövlətidir, olduqca böyük miqdarda əhalisi, geniş ərazisi, çox güclü iqtisadi potensialı var, Azərbaycan isə Qafqazda yerləşən gənc müstəqil dövlətdir, onun 7 milyon nəfər əhalisi, 86 min kvadrat kilometr ərazisi var, buna baxmayaraq, kifayət qədər sanballı potensiala malikdir. Dediym kimi, biz də Asiya qitəsindəyik, lakin, bununla bərabər, Avropa ilə Asiyanın qovuşuğunda yerləşirik, necə deyirlər, həm Avropaya, həm də Asiyaya mənsubuq. Bu, Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişafı baxımından da böyük əhəmiyyətə malikdir.

Azərbaycan bütün Asiya ölkələri ilə, o cümlədən də Çinlə çoxdan əlaqələrə malikdir. Asiya ilə Avropanı birləşdirən bir növ körpü, o cümlədən, ticarət körpüsü olmuşdur. Biz burada olduğumuz günlərdə İpək yolunu da, hələ XII - XIII əsrlərdən başlayaraq Azərbaycanla Çin arasında mövcud olmuş digər ticarət-iqtisadi əlaqələri də təsadüfi yada salmadıq. Bir sözlə, tarix və coğrafiya Azərbaycanla Çin Xalq Respublikası arasında əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsi üçün çox əlverişli şərait yaratmışdır.

Mən artıq qeyd etdim ki, Azərbaycan kifayət qədər sanballı iqtisadi potensiala malikdir. Bu potensial respublikanın ən əvvəl yeraltı və yerüstü sərvətlərindən ibarətdir. Mən zəngin neft, dəmir filizi, alüminium yataqlarını, digər ehtiyatları nəzərdə tuturam. Azərbaycan həm də kifayət qədər güclü sənaye potensialına malikdir. Bu, neft kimyası, kimya, maşınqayırma, demək olar, bütün sahələri - neft maşınqayırmasını, elektrotexnikasını, elektronikanı, cihazqayırmanı, radiotexnikanı əhatə edir. Bizdə metallurgiya sənayesi də inkişaf etmişdir. Dediym kimi, bizdə dəmir filizi və alüminium xammalı var, buna görə də sənayemizdə həm metal prokatı, həm də alüminium istehsalı mühüm yer tutur. Bütün bunlarla yanaşı, bizdə toxuculuq, emal sənayesi, yüngül sənaye də inkişaf etmişdir, həm də özümüzün kənd təsərrüfatı xammalı əsasında.

Respublikanın kənd təsərrüfatı da müxtəlifdir. Ərazimiz böyük olmasa da, təbii torpaq-iqlim şəraiti Azərbaycanda, məsələn, pambıq və subtropik bitkiləri - çay, tütün və tərəvəzi, taxıl və üzümü eyni zamanda əkilə-becərməyə imkan verir. Bizdə şərabçılıq çox inkişaf etmişdir. Bir daha deyirəm, bütün bunlar bütövlükdə həm sənaye, həm də kənd təsərrüfatı potensialımızı təşkil edir və Azərbaycanın gələcək inkişafı üçün və təbii olaraq, digər ölkələrlə, o cümlədən də Çinlə ticarət-iqtisadi əlaqələrin inkişafı üçün yaxşı bazadır.

Azərbaycan kifayət qədər sanballı iqtisadi potensiala malik olsa da, hazırda dərin sosial-iqtisadi böhran keçirir. Əlbəttə, bu böhran keçmiş Sovet İttifaqında getmiş proseslərlə bağlıdır. Lakin o, respublikamızda bir də onunla bağlıdır ki, Azərbaycan qonşu Ermənistan Respublikası tərəfindən

hərbi təcavüzə məruz qalmışdır. Bununla bərabər biz iqtisadiyyatı daha səmərəli şəkildə idarə etmək yolları axtarır, azad sahibkarlığa, bazar münasibətlərinə üstünlük veririk. Hazırda bizdə bir sistemdən - sosial-iqtisadi sistemdən digərinə - azad iqtisadiyyata keçid prosesi gedir. Bu, təkcə dövlətlər səviyyəsində deyil, həm də müxtəlif şirkət və müəssisələr səviyyəsində birbaşa ticarət-iqtisadi əlaqələr yaradılması üçün olduqca böyük perspektivlər açır. Yeri gəlmişkən, deməliyəm ki, müştərək müəssisələr açılması üçün Azərbaycanla Çin arasında əlaqələr yaradılması sahəsində müəyyən addımlar atılmışdır.

Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişaf yollarını müəyyənləşdirərkən biz qabaqcıl, iqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsindən, Yer kürəsinin müxtəlif regionlarında toplanmış təcrübədən bəhrələnməyə, lakin şübhəsiz ki, ölkəmizin və xalqımızın milli xüsusiyyətlərini əsas götürməklə bəhrələnməyə çalışırıq. Bununla əlaqədar biz burada olduğumuz günlərdə son illər Çin Xalq Respublikasının həyata keçirdiyi və kifayət qədər müsbət nəticələr vermiş iqtisadi islahatların prinsipləri, xüsusən onların praktiki səmərəsi ilə tanış oluruq və daha ətraflı tanış olmaq fikrindəyik.

Dediyim ki, Azərbaycan qonşu Ermənistan tərəfindən hərbi təcavüzə məruz qalır. Bu təcavüz nəticəsində erməni silahlı birləşmələri respublikamızın ərazisinin 20 faizə qədərini işğal etmişdir. Azərbaycan müharibə vəziyyətindədir, lakin, bununla belə, iqtisadiyyatı müvəffəqiyyətlə inkişaf etdirmək üçün və təbii ki, başqa ölkələrlə, firmalarla, şirkətlərlə, assosiasiyalarla birbaşa ticarət-iqtisadi əlaqələr saxlamaq üçün yaxşı zəmin vardır. Biz Çinlə belə əlaqələrin yaradılmasına böyük əhəmiyyət veririk.

Mən ölkəmiz, Azərbaycan haqqında, onun sosial-iqtisadi vəziyyəti, başqa ölkələrlə, o cümlədən Çinlə iqtisadi-ticarət əlaqələrini inkişaf etdirmək sahəsində respublikamızın imkanları barədə verdiyim bu qısa informasiya ilə kifayətlənirəm, çünki nəzərə alıram ki, yəqin fikir mübadiləsi olacaqdır.

Bu bizim ilk görüşümüz, ilk tanışlığımızdır. Hiss edirəm ki, Azərbaycanla əməkdaşlıq etmək arzusu böyükdür. Şübhəsiz ki, hər kəs öz imkanlarını götür-qoy edir, bu da təbiidir, çünki əməkdaşlıq qarşılıqlı surətdə olmalıdır. Zənnimcə, biz bu gün belə bir əməkdaşlıq üçün yaxşı bünövrə qoyuruq.

Bir daha qeyd etmək istəyirəm ki, ölkəmizdə bazar iqtisadiyyatına keçid prosesi gedir. Sizdə sosialist bazar iqtisadiyyatı, yaxud bazar sosializmi mövcuddur. Bunlar demək olar ki, eyni şeydir. Ona görə də biz bunu əsas tutacağıq ki, Çin Beynəlxalq Ticarətin İnkişafına Yardım Komitəsi ilə birbaşa əlaqə yaradılmışdır, müvafiq şirkətlərin, firmaların rəhbərləri ilə ünsiyyətlər yaradılır. Mən sizin hamınızı Azərbaycana dəvət edirəm ki, gəlib özünüz bizim imkanlarımızla tanış ola bilərsiniz. Təbii ki, bu, qarşılıqlı surətdə faydalı əməkdaşlıq məsələlərini konkret surətdə həll etməyə imkan verəcəkdir.

Bugünkü görüş üçün, diqqətiniz üçün sizə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Çin iqtisadiyyatının inkişafında, islahatların həyata keçirilməsində hamınıza uğurlar arzulayıram. İnanıram ki, Çin Xalq Respublikasının gələcəyi gözəldir. Həm iqtisadiyyat, həm də sosial sahə yüksək sürətlə inkişaf edir, bu isə gələcəkdə Çinin hər bir vətəndaşı üçün daha yaxşı yaşayış şəraiti yaratmağa imkan verəcəkdir. Sizə xoşbəxtlik, firavanlıq, uğurlar diləyirəm.

Dəvətinizə və xoş sözlərinizə görə sizə dərin minnətdarlığımı bildirirəm.

PEKİN İCTİMAİ ELMLƏR AKADEMİYASINDA

Martın 9-da Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Pekin İctimai Elmlər Akademiyasında oldu.

Pekin İctimai Elmlər Akademiyası Çində böyük nüfuza malikdir. Akademiyanın rektoru Xu Sen əvvəllər ÇXR Dövlət Şurasının üzvü olub. Onun elm sahəsində də mühüm xidmətləri vardır. Qocaman alim akademiya binasının qarşısında Heydər Əliyevi qarşıladı və salamladı. Sonra akademiyanın geniş salonunda Azərbaycan Prezidenti ilə görüş keçirildi. Xu Sen dəvəti qəbul edib bu görüşə gəlidiyi üçün Prezident Heydər Əliyevə minnətdarlığını bildirdi.

Azərbaycan Prezidenti görüş iştirakçıları qarşısında geniş nitq söylədi, akademiyanın üzvlərini maraqlandıran suallara cavab verdi.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN NİTQİ

Hörmətli xanımlar və cənablar, hörmətli dostlar!

Hədsiz xoşbəxtəm ki, Pekində mənə sizinlə - İctimai Elmlər Akademiyasının alimləri, mütəxəssisləri, əməkdaşları ilə görüşmək imkanı verilmişdir. Həm də şadam ki, mən belə nüfuzlu və yüksək səviyyəli auditoriya qarşısında çıxış edirəm. Mənə yaxşı məlumdur, bunu ölkəmizdə, Azərbaycanda da bilirlər ki, 1949-cu ildə Çin inqilabı həyata keçirildikdən sonrakı dövrdə Çində böyük sosial-iqtisadi dəyişikliklər baş vermiş, həmin dövrdə ictimai elmlər güclü inkişaf etmişdir. Həm də akademiya ÇXR-də ictimai elmlər mərkəzidir. Bu gün bizə buraya gəlmək xoşbəxtliyi nəşib olmuşdur.

Siz Çində nəinki ictimai elmlərin inkişafına ciddi töhfə vermisiniz, həm də bəşəriyyətin inkişaf prosesləri haqqında elmi və cəmiyyəti yeni tədqiqatlarla, yeni müddəalarla zənginləşdirmisiniz. Çin alimlərinin ictimai elmlər sahəsində tədqiqatlarını, sizin ölkənizin inkişafının da və şübhəsiz, bütün dünyanın ictimai-siyasi inkişafının da müxtəlif mərhələlərində çıxarılan çox maraqlı müddəaları bu yaxınlaradək tərkibində olduğumuz Sovet İttifaqında da həmişə böyük maraq və diqqətlə izləyirdilər. Mən sizə və ictimai elmlər sahəsində çalışan bütün mütəxəssislərə, dünya elminə olduqca böyük töhfə verən və təbii ki, ÇXR-in mövcudluğunun 45 ili ərzində edilmiş dəyişikliklərdə mühüm rol oynayan bütün Çin alimlərinə öz ehtiramımı bildirirəm.

Çin xalqı böyük xalqdır, Çin böyük ölkədir. Biz də böyük məmnunluq hissi ilə qeyd edirik ki, inqilabdan sonra ÇXR-in mövcud olduğu illər ərzində Çin xalqı dünya birliyində layiqli yer tutmuş, Çin Xalq Respublikası bütün dünyada böyük beynəlxalq nüfuz qazanmışdır və indi dünya miqyasında ictimai-siyasi inkişaf proseslərinə olduqca böyük təsir göstərir.

Çin ilə Azərbaycan arasında münasibətlər bu yaxınlarda yaradılmışdır.

Belə ki, bildiyiniz kimi, Azərbaycan Sovet İttifaqının tərkibinə daxil idi və öz dövlət müstəqilliyini iki il bundan əvvəl, Sovet İttifaqı dağıldıqdan sonra əldə etmişdir. Bu müddət ərzində ölkələrimiz arasında diplomatik münasibətlər yaradılmışdır, ticarət-iqtisadi əlaqələr inkişaf edir. Buna görə də biz tam əsasla deyə bilərik ki, Çin Xalq Respublikası ilə müstəqil Azərbaycan Respublikası arasında dostluq münasibətləri yaranmışdır. Əslinə qalsa, mənim ÇXR-ə rəsmi səfərim və bizim burada keçirdiyimiz görüşlər və apardığımız danışıqlar da həmin münasibətlərdən irəli gəlir.

Biz Çin Xalq Respublikasının Sədri cənab Tszyan Tszemin, Dövlət Şurasının Baş naziri cənab Li Pen ilə görüşlər və danışıqlar zamanı dövlətlərarası münasibətlərimizlə bağlı bir çox məsələləri müzakirə etmişik. Biz Çin ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin gələcək inkişafının perspektivlərini müəyyənləşdirən mühüm sənədlər imzalamışıq. Çin Xalq Respublikasının Sədri və mən ölkələrimiz arasında əməkdaşlığın prinsipləri haqqında bəyannamə imzalamışıq. Bu sənəd dostluq əlaqələrimizin gələcək inkişafının proqramıdır. İqtisadi, elmi-texniki, mədəni əməkdaşlığın müxtəlif məsələlərinə dair yeddi sənəd imzalanmışdır. Bütün bunlar Çin Xalq Respublikası ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin yeni mərhələsi deməkdir.

Səfərimiz başa çatır. Bu gün biz Şanxaya yola düşürük, sabah isə Vətənə qayıdacağıq. Demək istəyirəm ki, səfərimizin nəticələrindən, burada olduğumuzdan son dərəcə məmnun qalmışıq. Biz Vətənə xoş əhval-ruhiyyə ilə qayıdırıq. Pekində, ümumən Çin Xalq Respublikasında olduğumuz zaman qarşılaşdığımız səmimiyyəti və qonaqpərvərliyi xüsusilə qeyd etmək istəyirəm.

Zənnimcə, ictimai elmlər sahəsində çalışan mütəxəssislər kimi, siz keçmiş Sovet İttifaqında baş vermiş, həmin ittifaqın dağılmasına və onun ərazisində müstəqil dövlətlərin yaranmasına gətirib çıxarmış prosesləri, habelə, təbii ki, Azərbaycanda, Zaqafqaziyada, Qafqaz regionunda baş vermiş və indi də davam edən prosesləri yaxşı təsəvvür edirsiniz. Bununla belə, sizə qısaca olaraq öz ölkəmiz haqqında -Azərbaycan Respublikası barədə danışmaq istərdim.

Yenidənqurma deyilən dövrdə keçmiş Sovet İttifaqında gedən proseslər, sizə məlum olduğu kimi, çox mürəkkəb, ziddiyyətli proseslər idi və o zaman gözlənilən nəticələri vermədi. Sovet İttifaqının dağılması və yeni müstəqil dövlətlərin yaranması son onilliklər ərzində keçmiş SSRİ-də və bütün dünyada baş verən ictimai-tarixi proseslərin qanunauyğun nəticəsidir.

Bunun nəticəsində Azərbaycan xalqı bir çox onilliklər ərzində can atdığı dövlət istiqlalıyyətinə nail olmuşdur. İndi Azərbaycan dünya birliyi tərəfindən tanınmış müstəqil dövlət, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının, başqa beynəlxalq təşkilatların üzvüdür. Dövlət istiqlalıyyətinin əldə edilməsi Azərbaycan xalqı üçün tarixi hadisədir və bizim vəzifəmiz, məqsədimiz istiqlalıyyətimizi,

beynəlxalq mövqelərimizi hər vasitə ilə möhkəmləndirməkdən ibarətdir. Biz çalışırıq və gələcəkdə də çalışacağıq ki, Azərbaycan indən belə heç vaxt hər hansı başqa ölkənin vassalı və ya bir hissəsi olmasın. Bundan ötrü hər cür şərait və imkan var, baxmayaraq ki, yolumuz üzərində çətinliklər və maneələr də az deyildir. Sizi əmin etmək istəyirəm ki, Azərbaycan xalqı öz istiqlaliyyətinin əldən getməsinə heç vaxt yol verməyəcəkdir.

Azərbaycan kifayət qədər iqtisadi potensiala, zəngin yeraltı və yerüstü sərvətlərə, güclü intellektual, elmi-texniki potensiala malikdir. Respublikamızın çox əlverişli coğrafi-siyasi mövqeyi var, bildiyiniz kimi, Azərbaycan Avropa və Asiyanın qovuşuğunda yerləşir, Rusiya, İran, Türkiyə və hazırda müstəqil dövlət olan Gürcüstanla və müharibə vəziyyətində olduğumuz-bu barədə sonra danışacağam - Ermənistanla həmsərhəddir. Bütün bunlar Azərbaycanın müstəqil dövlət kimi yaşaması üçün şərait yaradır. Onu da nəzərə almaq lazımdır ki, Azərbaycan çox zəngin tarixi olan qədim ölkədir, Azərbaycan xalqı dünya sivilizasiyasına xeyli töhfə vermişdir. Azərbaycanın ədəbiyyatı, incəsənəti, mədəniyyəti qədim dövrlərdən başlayaraq Şərqdə, həm də təkcə Şərqdə deyil, habelə Qərbdə, Avropada da məlumdur. Bütün bunlar bizim bu günümüz və gələcəyimiz üçün etibarlı bünövrə yaradır.

Keçmişdə, orta əsrlərdə və sonralar Azərbaycan dünyanın bir çox ölkəsi ilə sıx ticarət-iqtisadi və mədəni əlaqələr saxlamışdır. Hələ XII -XIII əsrlərdən başlayaraq Çinlə də belə əlaqələr olmuşdur. Böyük İpək yolu Azərbaycandan keçirdi, buraya Çin tacirləri də gəlirdi. Bir sözlə, Avropa ilə Asiyanı birləşdirən yolların qovuşuğunda yerləşən Azərbaycan ta qədimdən həm Şərqlə, həm də Qərblə bağlı olmuşdur. Bir daha deyirəm ki, bütün bunlar bizim zəngin keçmişimizdən, ənənələrimizdən, imkanlarımızdan xəbər verir, göstərir ki, Azərbaycan indi də müstəqil dövlət kimi yaşaya bilər.

Bu gün daxili siyasətdə fəaliyyətimizin əsas istiqaməti şəxsiyyət azadlığını, sərbəst sahibkarlığı, təşəbbüskarlığı təmin etmək əsasında, insan hüquqlarının qorunmasına möhkəm zəmanət verilməsi, siyasi plüralizmi, çoxpartiyalı sistemi təmin etmək zəminində demokratik cəmiyyət qurmaqdır. İqtisadiyyat sahəsində biz bazar iqtisadiyyatı yolunu tutmuşuq. Aydındır ki, bütün bunlar heç də sadə proseslər olmayıb, çoxlu çətinliklərlə qarşılaşır. Lakin biz əminik ki, Azərbaycan özünün daxili həyatını həmin prinsiplər üzərində quracaqdır.

Xarici siyasət sahəsində Azərbaycan dünyanın bütün ölkələri ilə, lakin ilk növbədə qonşu dövlətlərlə və əməkdaşlığın konkret praktiki nəticələr verə biləcəyi ölkələrlə dostluq, bərabər hüquqlu, qarşılıqlı surətdə faydalı münasibətlər yaratmaq prinsiplərini həyata keçirir. Bununla əlaqədar Azərbaycan Çin Xalq Respublikası ilə mehriban münasibətlər və ticarət-iqtisadi, elmi-texniki, mədəni əlaqələr yaratmağa, daha doğrusu, bunları inkişaf etdirməyə böyük əhəmiyyət verir. Məhz bu məqsədlə biz dəvəti qəbul edərək Çinə

gəlmişik. Bizim buraya gəlməyimiz, keçirdiyimiz görüşlər və apardığımız danışıqlar bizi əmin edir ki, həm Çin, həm də Azərbaycan milli mənafeləri və təbii ki, dünya birliyini möhkəmləndirmək mənafeələrini əsas tutaraq qarşılıqlı addım atır.

Cəmi iki il bundan əvvəl istiqlaliyyət qazanmış Azərbaycan indi dünyanın bir çox ölkəsi ilə diplomatik münasibətlər yaratmışdır, müxtəlif beynəlxalq təşkilatların fəaliyyətində iştirak edir. Lakin bu, yalnız başlanğıcdır. Əlbəttə, biz beynəlxalq fəaliyyətimizi genişləndirməyə, başqa ölkələrlə əlaqələri inkişaf etdirməyə səy göstəririk və bundan sonra da səy göstərəcəyik.

İctimai elmlər sahəsində çalışan mütəxəssislər kimi, siz qədim tarixə malik, son dərəcə çoxmillətli, özünə məxsusluğu və çoxsaylı mürəkkəb ziddiyyətləri olan Qafqazın, o cümlədən Zaqafqaziyanın nə demək olduğunu yaxşı bilirsiniz.

Zaqafqaziyada keçmiş Sovet İttifaqının üç respublikası, indi müstəqil dövlətlər olan Gürcüstan, Azərbaycan və Ermənistan yerləşir. Gürcüstanla bizim normal dostluq münasibətlərimiz var. Ermənistanla isə, təəssüf ki, müharibə vəziyyətindəyik. Altıncı ildir ki, Ermənistan Azərbaycana qarşı hərbi təcavüz edir. Bu hərbi münaqişə barədə hər yerdə, o cümlədən Çində də doğru-düzgün, həqiqi təsəvvürün olması mühümdür. Həqiqət isə bundan ibarətdir ki, qonşu Ermənistan Azərbaycanın bir hissəsini - təkcə ermənilərin deyil, həm də azərbaycanlıların yaşadıkları Dağlıq Qarabağı özünə birləşdirməyə cəhd göstərir.

Altı ilə yaxındır ki, Ermənistan müharibəyə başlamışdır, bundan da məqsəd məhz Dağlıq Qarabağı Azərbaycandan qoparmaq və Ermənistana birləşdirməkdir, Azərbaycan xalqı isə, şübhəsiz, bununla heç cür razılaşa bilməz. Dağlıq Qarabağ Azərbaycan ərazisinin bir hissəsidir. Lakin oranın əhalisinin bir hissəsini ermənilər təşkil etməsi ilə əlaqədar 1923-cü ildə Azərbaycanın tərkibində muxtar vilayət yaradılmışdı. Həmin vilayət ötən illərdə Azərbaycan Respublikasının və əlbəttə ki, bütün Sovet İttifaqının tərkibində müvəffəqiyyətlə inkişaf edirdi. Dağlıq Qarabağda əhalinin 70 faizə qədəri ermənilər, 30 faizi isə azərbaycanlılar idi. Onun ərazisi çox da böyük deyildi, təxminən 4 min kvadrat kilometr idi. Ermənistanın millətçi dairələri, sonra isə Ermənistan Respublikasının rəhbərliyi də Dağlıq Qarabağda müəyyən sayda ermənilərin yaşamasını əsas tutaraq Azərbaycan ərazisinin bu hissəsini ondan qopararaq Ermənistanla birləşdirməyi qarşılarına məqsəd qoymuşlar.

Həmin münaqişə bu cür başladı. Əlbəttə, münaqişə hələ o zaman, vahid dövlət olan Sovet İttifaqının çərçivəsində aradan qaldırıla bilərdi. Doğrudur, hansısa qüvvələr buna mane oldular. İndi, Ermənistan və Azərbaycan müstəqillik qazandıqdan sonra həmin məsələni dövlətlərarası zəminə, beynəlxalq hüquq prinsipləri əsasında, beynəlxalq təşkilatların iştirakı ilə həll etmək lazımdır. Biz buna çalışırıq, lakin Ermənistan tərəfi müvəqqəti hərbi

üstünlüyündən istifadə edərək öz niyyətlərini zorakılıq yolu ilə, silah gücünə həyata keçirməyə cəhd göstərir və son illər ərzində Ermənistan tərəfi Azərbaycan ərazisinin 20 faizə qədərini işğal etmişdir.

Azərbaycan bu məsələni sülh ilə, danışıqlar vasitəsilə həll etməyə çalışır. Biz BMT Təhlükəsizlik Şurasının, ATƏM-in, onun Minsk qrupunun və başqa beynəlxalq təşkilatların imkanlarından, münaqişənin sülh yolu ilə aradan qaldırılmasında rol oynaya biləcək böyük dövlətlərin imkanlarından istifadə edirik və bundan sonra da istifadə edəcəyik, lakin bir şərtlə - işğalçı erməni qoşunları Azərbaycan torpaqlarından qeyd-şərtsiz çıxmalı, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü, sərhədlərinin toxunulmazlığı təmin olunmalıdır. Əgər həmin tədbirlər bir nəticə verməsə, Azərbaycan özünün hərbi imkanlarından istifadə edərək ölkənin ərazi bütövlüyünü, dövlətin müstəqilliyini və suverenliyini, sərhədlərinin toxunulmazlığını müdafiə edə biləcəkdir.

Çin rəhbərləri ilə görüşlər və söhbətlər zamanı biz bu məsələyə münasibətdə Çin Xalq Respublikasının və onun rəhbərliyinin prinsipial, ədalətli mövqeyi ilə bir daha məmnuniyyətlə tanış olduq. Bu mövqə onu əsas tutur ki, hər hansı dövlətin, o cümlədən də Azərbaycanın ərazi bütövlüyü toxunulmazdır, - bu beynəlxalq hüququn sarsılmaz prinsipidir, - bir dövlətin başqa dövlətin ərazi bütövlüyünə qəsd etməsinə yol vermək olmaz. Sərhədlərin toxunulmazlığı da sarsılmaz prinsipdir və sərhədləri silah gücünə dəyişdirmək cəhdi yolverilməzdir. Bu mövqə BMT Təhlükəsizlik Şurasının iclaslarında da bildirilmiş və burada, Pekində Çin rəhbərləri ilə görüşlər və söhbətlər zamanı bir daha təsdiq edilmişdir.

Heç də az əhəmiyyətli olmayan daha bir cəhəti qeyd etmək istəyirəm. Azərbaycan çoxmillətli dövlətdir, milli mənsubiyyətindən asılı olmayaraq onun bütün vətəndaşları bərabər hüquqlara malikdirlər. Dağlıq Qarabağın erməni əhalisi barədə də mövqeyimiz eynidir, biz onların təhlükəsizliyinə və bütün vətəndaş hüquqlarından istifadə etmələrinə tam təminat veririk. Dediym kimi, vaxtilə Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayət idi və biz indi də orada erməni milli azlığı üçün muxtariyyət verilməsinin mümkünüyü prinsipini inkar etmirik. Azərbaycan rəhbərliyi bu məsələlərdə məlum beynəlxalq prinsipləri əsas tutur.

Belə hesab edirəm ki, Azərbaycan haqqında, onun bu günkü vəziyyəti, gənc müstəqil Azərbaycan dövlətinin qarşısında duran problemlər barədə verdiyim bu informasiya sizin üçün maraqlıdır. Əgər suallarınız olarsa, məmnuniyyətlə cavab verə bilərəm.

Sual: Cənab Prezident, maraqlı söhbətinizə görə sağ olun. Mən İctimai Elmlər Akademiyasının Orta Asiya və Şərqi Avropa Elmi Tədqiqat İnstitutunun əməkdaşyam. Sualım Rusiyanın Zaqafqaziyadakı rolu ilə bağlıdır. Hamıya məlumdur ki, Rusiya Zaqafqaziyada gedən proseslərdə fəal iştirak edir. Siz bu proseslərdə Rusiyanın rolunu necə şərh edərdiniz? İkinci sual. Rusiyadakı ekstremist, millətçi meyillərin inkişafını bütün dünya böyük

diqqətlə izləyir, çünki belə hesab edirlər ki, Rusiya keçmiş Sovet İttifaqı respublikalarının müstəqilliyini tanımağa hazır deyildir. Millətçilər və ekstremistlər Rusiyanın roluna nə dərəcədə təsir göstərirlər və bu təsir narahatlıq doğururmu?

Heydər Əliyev: Bilirsiniz ki, Zaqafqaziya, mən Azərbaycan, Gürcüstan və Ermənistanı nəzərdə tuturam, təqribən 200 il ərzində əvvəlcə qar Rusiyasının, sonra isə Sovet İttifaqının tərkibində olmuşdur. Təbii ki, ənənə üzrə Rusiyanın Zaqafqaziya regionunda öz marağı, öz təsiri var. Sizə yaqın məlumdur, Ermənistanın ərazisində Rusiyanın qoşunları və hərbi bazaları yerləşir. Gürcüstan ərazisində də Rusiya qoşunları var, Abxaziya ilə Gürcüstan arasında münaqişənin kəskinləşməsi ilə əlaqədar oraya Rusiya qoşunlarının əlavə kontingenti gətirilmişdir. Bu yaxınlarda Rusiya Prezidenti Yeltsin Tbilisidə olarkən hərbi əməkdaşlıq haqqında Gürcüstan ilə Rusiya arasında saziş də imzalanmışdır.

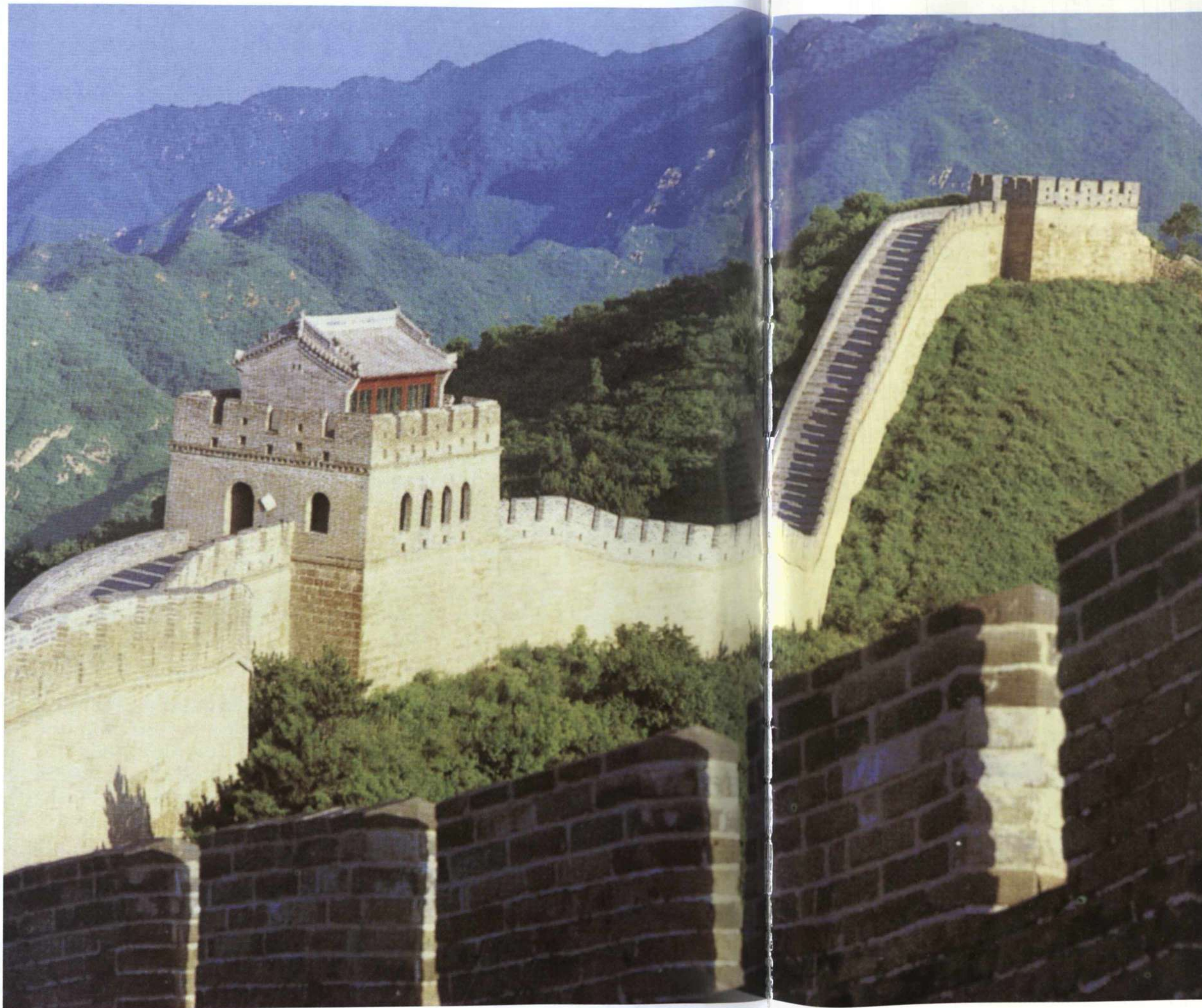
Azərbaycanda xarici dövlətlərin, o cümlədən də Rusiyanın qoşunları yoxdur. Mən qeyd etdim ki, Azərbaycan İran, Türkiyə, Rusiya ilə həmsərhəddir, Zaqafqaziyadakı qonşularımız isə Gürcüstan və Ermənistandır. Lakin Ermənistan Respublikası tərəfindən təcavüzə məruz qaldığına görə, Azərbaycan indi çətin vəziyyətdədir. Ermənistan bu təcavüzü məhz ona görə uğurla həyata keçirə bilir ki, o, ölkənin hüdudlarından kənardakı müxtəlif dairələrdən kömək alır.

Rusiya Zaqafqaziyadakı - Gürcüstandakı, Ermənistan ilə Azərbaycan arasındakı münaqişələrin aradan qaldırılmasında fəal iştirak etməyə səy göstərir. Biz istərdik ki, Rusiyanın söyləri, xüsusən Ermənistan ilə Azərbaycan arasındakı müharibəni başa çatdırmaq və respublikamıza qarşı Ermənistanın təcavüzünü dayandırmaq üçün göstərdiyi söylər daha səmərəli, uğurlu olsun.

Rusiyadakı millətçilik meyillərinə və ya əhval-ruhiyyəsinə, sizin dediyiniz kimi, keçmiş Sovet İttifaqının sərhədlərinə nəzarət etmək istəyən ekstremist qüvvələrə gəldikdə isə, belə meyillər var və bunlar keçmiş sovet respublikalarının əsasında yaranmış müstəqil dövlətlər üçün təhlükəlidir. Ümid etmək istərdik ki, hər halda Rusiyada sağlam qüvvələr üstün gələcək və bu meyillər yayılmayacaq, Rusiya keçmiş Sovet İttifaqının bütün respublikaları ilə ağıllı münasibətlər yaratmaq yolu ilə gedəcəkdir.

Diqqətinizə görə, dostcasına səmimi görüş üçün hamınıza təşəkkür edirəm.

Görüşün sonunda Heydər Əliyev akademiyanın rektoru Xu Senə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin çıxışları, nitqləri toplanmış kitabçaları təqdim etdi.

BÖYÜK, QƏDİM ÖLKƏ İLƏ TANIŞLIQ

BÖYÜK ÇİN SƏDDİ ƏSRLƏRİN YADİGARIDIR

Martın 8-də səbh tezdən Azərbaycan Prezidenti və onu müşayiət edən şəxslər Böyük Çin səddinə yola düşdülər. Nümayəndə heyətinin başçısı və üzvləri bu möhtəşəm abidənin uca dağlarda yerləşən qalalarının bir neçəsinə qalxdılar. Burada Heydər Əliyevə nadir tikili barədə ətraflı məlumat verildi və bildirildi ki, nəhəng səddin çəkilməsinə eramızdan əvvəl başlanmışdır. Əzəmətli tikilinin yaradılması qədim Çin dövlətinin sərhədlərini köçəri xalqların hücumlarından qorumaq və karvan yollarının təhlükəsizliyini təmin etmək məqsədi güdürdü. Səddin uzunluğu təxminən 5 min kilometrdir; divarların hündürlüyü 6 metrədən də ucadır. Sədd boyunca gözetçi bürcləri, əsas dağ keçidlərində isə qalalar vardır.

Azərbaycan dövlətinin başçısı və nümayəndə heyətinin üzvləri bu nadir memarlıq incisinə maraqla tamaşa etdilər, xatirə olaraq fotosəkil çəkirdilər.

Abidəyə baxarkən Azərbaycan Prezidentinin ÇXR-in bir sıra yüksək vəzifəli şəxsləri müşayiət edirdilər.

"QUQUN" DÜNYA ŞÖHRƏTLİ MUZEYDİR

Martın 8-də günortadan sonra Azərbaycan Prezidenti və onu müşayiət edən şəxslər keçmiş imperator sarayında - "Ququn" muzeyində oldular. Bu abidə ərazisinin böyüklüyünə görə dünya muzeyləri arasında ön sırada gedir. "Ququn"u şəhər içərisində şəhər də adlandırırlar. Keçmiş impera-

torların yaşadığı bu iqamətgahda üç nəhəng salon vardır. Salonlar da, ərazidəki yardımçı binaların əksəriyyəti də ağacdən inşa olunub. İmperatorun oturduğu taxtlar indiyədək saxlanılır. Muzey əslində bağlıdır, burada bərpa işləri aparılacaqdır. Lakin Azərbaycan Prezidentinə hörmət əlaməti olaraq nümayəndə heyətimizin sarayla tanış olmasına şərait yaradıldı.

ŞANXAYDA GÖRÜŞ

Martın 9-da günüortadan sonra Heydər Əliyev və onu müşayiət edən şəxslər xüsusi təyyarə ilə Pekindən Şanxaya - ölkənin əhalisinin sayına görə birinci şəhərinə gəldilər. Hava limanında hörmətli qonağı Şanxayın meri Xuan Szyuy və şəhərin digər rəhbərləri qarşıladılar.

Azərbaycan Prezidenti onun üçün ayrılmış iqamətgahda Şanxay şəhərinin meri ilə görüşdü. Xuan Szyuy dedi:

- Siz şəhərimizin fəxri qonağısınız. Mən və həmkarlarım çox şadık ki, Siz Şanxaya gəlmisiniz.

Söhbət zamanı Çinin ən böyük şəhəri, ölkənin sənaye, nəqliyyat və ticarət mərkəzi olan Şanxayın son üç ildə sürətlə inkişaf etməsi, həmin dövrdə burada xarici investisiyaların üç dəfədən çox artması, tikinti işlərinin geniş vüsət alması, əhalinin yaşayış səviyyəsinin yüksəlməsi barədə ali qonağa məlumat verildi.

14 milyondan çox əhalisi olan Şanxayın belə sürətlə inkişaf etməsinin nə ilə əlaqədar olması barədə Azərbaycan Prezidentinin sualına cavab verərkən şəhərin meri bildirdi ki, bütün bu dəyişikliklər sosialist bazar iqtisadiyyatı yaratmağımızın nəticəsində baş vermişdir və biz həmin ideyanı rəhbər tutaraq Çinin bu nəhəng şəhərində islahatlar həyata keçiririk.

Heydər Əliyev səmimi qəbula görə və ətraflı məlumat üçün Xuan Szyuya minnətdarlığını bildirdi.

Axşamüstü Heydər Əliyevin şərəfinə ziyafət verildi. Sonra Azərbaycan Prezidenti və onu müşayiət edən şəxslər maşınlarla Şanxayı - Şərqi Asiyanın ən gözəl şəhərini gəzdilər.

Martın 10-da Heydər Əliyevin Şanxayla tanışlığı Nanpu körpüsündən davam etdi. Nanpu çayının üzərində salınmış bu əzəmətli körpü Çin inşaatçılarının yaradıcılıq nailiyyətlərindən biri hesab olunur. Bənzərsiz quruluşu, görkəmi ilə diqqəti cəlb edən bu körpü şəhərin iki sahilini birləşdirir və ona xüsusi yaraşlıq verir.

MÜŞTƏRƏK MÜƏSSISƏDƏ

Martın 10-da daha sonra Azərbaycan Prezidenti Şanxayın Çjoupu nahiyyəsindəki toxuculuq fabrikində oldu. Müştərək müəssisənin təsərrüfatı fabriki xammalla təchiz edir. Bütün istehsal prosesi isə müəssisənin özündə həyata keçirilir: burada həm iplik əyirilir, həm də yüksək keyfiyyətli parça toxunur.

Heydər Əliyev fabrikin sexlərini gəzdi, işin gedişi ilə və hazır məhsullarla tanış oldu. Burada Azərbaycan Prezidentinə müştərək müəssisənin strukturu, bazası, istehsal sahələri barədə ətraflı məlumat verildi. Bildirildi ki, fabrikin məhsulları dünya standartları səviyyəsindədir və istər ölkədə, istərsə də xaricdə onun alıcıları çoxdur.

GƏNC AİLƏNİN QONAĞI

Şanxayın nahiyyələri öz sürətli iqtisadi yüksəlişi ilə diqqəti cəlb edir. Sərbəst zona əhalisinin həyat səviyyəsi Avropanın ən inkişaf etmiş ölkələrindəkindən geri qalmır. Şəhər rəhbərlərinin təşəbbüsü ilə Azərbaycan Prezidenti nahiyyədə yaşayan gənc ailələrdən birinə qonaq getdi. Ev sahibləri Heydər Əliyevi mehribanlıqla qarşıladılar.

Ailənin başçısı və xanımı sadə adamlardır. Onlar işlədikləri sahələrdə qabaqcıl əməkçilər hesab olunurlar. Ailənin ikimərtəbəli yaşayış evində hər şey göz oxşayırdı. Yaşayış üçün şəraitə söz yoxdur. Burada məişət avadanlığı, radio cihazı, televizor, kompüter texnikası son dəbdə idi. Ailə iki il idi ki, yeni binaya köçmüşdü. Köhnə yaşayış evi də sökülməmişdi. Onun bir hissəsindən təsərrüfat damı kimi istifadə edilirdi, bir hissəsində isə tennis stolu qurulmuşdu.

Heydər Əliyev ailənin üzvlərinə xatirə olaraq kiçik xalça bağışladı, onlarla bir yerdə fotosəkil çəkirdi.

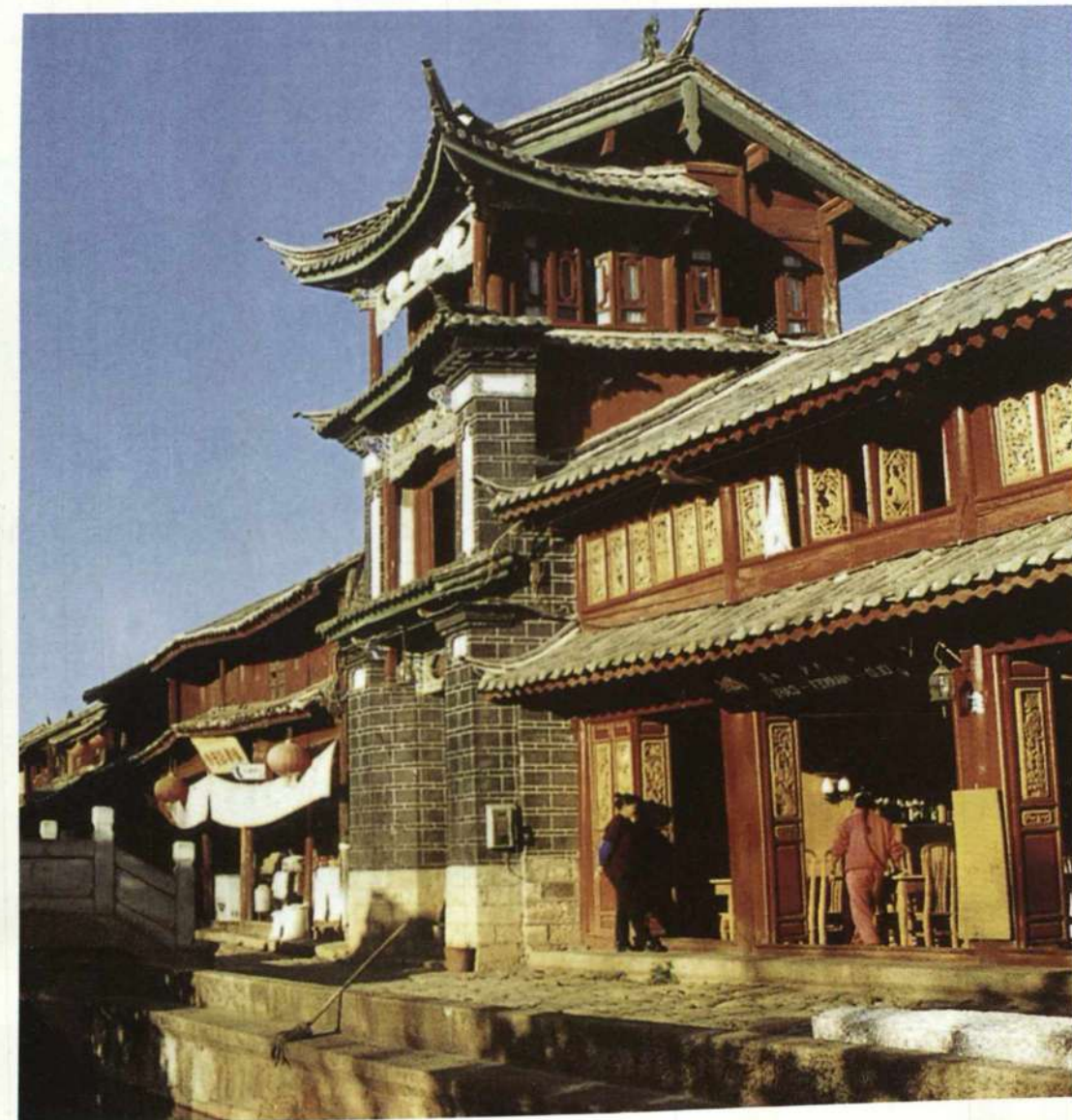

İNKİŞAFIN BARİZ NÜMUNƏSİ

Pudun Çjoupu nahiyyəsinin yeni zonasıdır, amma öz iqtisadi nailiyyətləri ilə məşhurdur. Şanxayın şərqində yerləşən bu ərazi boş səhralıq olub. Təxminən 30 ay müddətində burada ağlasığmaz dərəcədə vüsətli işlər görüldü. Böyük bir yaşayış rayonu, sənaye mərkəzi tikilib. Azərbaycan Prezidenti Pudunda nahiyyənin rəhbərləri ilə görüşdü. Səmimilik şəraitində keçən görüşdə Pudunun salınması və qısa müddətdə inkişaf yolu barədə Heydər Əliyevə ətraflı məlumat verildi.

Prezidentə dedilər ki, mütəxəssislər Pudunun salınmasını Çin iqtisadiyyatının inkişafının bariz nümunəsi hesab edirlər. Zonanın istehsal obyektləri saysız-hesabsızdır. Onların hamısı xarici ölkələrin firmaları ilə sıx əməkdaşlıq şəraitində işləyir.

SƏFƏR BAŞA ÇATDI

Martın 10-da günortadan sonra Azərbaycan Prezidentinin Çinə səfəri başa çatdı. Heydər Əliyev və onu müşayiət edən şəxslər xüsusi təyyarə ilə Şanxaydan yola düşdülər.

Azərbaycan Prezidenti Vətənə qayıdarkən yolüstü Almatıda dayandı, Qazaxıstan Prezidenti Nursultan Nazarbayevlə görüşdü.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev martın 10-da gecə Almatıdan Bakıya yola düşdü. O, jurnalistlərin xahişini nəzərə alaraq təyyarədə onlarla söhbətə vaxt ayırdı. Çinə səfərin yekunlarından bəhs edən Heydər Əliyev dedi:

- Çin dünyanın ən böyük dövlətlərindən biridir. Müstəqil dövlət olan Azərbaycan dünyanın bütün ölkələri ilə qarşılıqlı surətdə faydalı əməkdaşlıq yaratmaq prinsiplərini rəhbər tutaraq Çinlə də bütün istiqamətlərdə sıx əlaqələrə malik olmalıdır. Mənim bu səfərim də həmin zərurətdən irəli gəlmişdir. Çinin özü də Azərbaycanla münasibətlərə böyük maraq göstərir. Çin Xalq Respublikası Sədrinin məni səfərə dəvət etməsi buna sübutdur.

Bilirsiniz ki, Azərbaycanda xarici ölkələrin səfirlikləri o qədər də çox deyildir. Lakin Çin Azərbaycanda öz səfirliyini açmışdır. Deməli, Çinin Azərbaycana marağı böyükdür. Bu, bizim üçün faydalıdır. Çünki dünyanın siyasi və iqtisadi həyatında çox mühüm rol oynayan belə bir böyük dövlətlə mehriban münasibətlərimizin olmasının əhəmiyyəti var. Həm də ona görə ki, Çin BMT Təhlükəsizlik Şurasının beş daimi üzvündən biridir.

Çində, xüsusən onun iqtisadiyyatında çox maraqlı proseslər gedir. Bir tərəfdən bu proseslərin, islahatların ölkəmizdən ötrü nə dərəcə məqbul olduğunu bilməyimiz, digər tərəfdən isə müəssisələr, konsernlər, assosiasiyalar və sair arasında birbaşa əlaqələr yaratmağımız vacibdir. Bu mənada da Çinə səfərimizin böyük əhəmiyyəti var. Mən səfərdən ümumən tamamilə razı qayıdıram. Nəzərdə tutulmuş proqram bütünlüklə yerinə yetirilmişdir. Çində bizi yüksək səviyyədə, son dərəcə mehribanlıqla qarşıladılar. Biz hər yerdə Azərbaycana, Azərbaycan xalqına səmimi münasibət gördük. O cümlədən bizi narahat edən problemin - Ermənistanın ölkəmizə qarşı hərbi təcavüzü probleminin başa düşüldüyünün şahidi olduq. Səfərimiz qısa olsa da, zənnimcə, ondan istifadə edərək bütün sahələrdə konkret, praktiki fayda əldə edə bildik.

Çin Xalq Respublikası Sədrinin təklifi ilə Şanxayda olmağımız da bizə ötrü çox maraqlı keçdi. Sərbəst iqtisadi zona bizdə böyük maraq doğurur. Bütünlüklə Çinin özü, həm də onun Şanxay kimi böyük bir şəhəri dünyanın bütün ölkələri ilə fəal əməkdaşlıq edir. Çinə böyük investisiyalar qoyulur, çoxlu birgə müəssisə var. Bizə bildirdilər ki, təkə bu ilin iki ayı ərzində Şanxayda 200 birgə müəssisə yaradılmışdır. Bütün bunlar onu göstərir ki, Çin öz iqtisadiyyatında, xüsusən də qarşılıqlı iqtisadi əlaqələri genişləndirmək sahəsində müvəffəqiyyətlə iş aparır və bundan kifayət qədər sanballı nəticələr əldə edir. Bu təcrübə ilə tanışlıq bizdən ötrü də əhəmiyyətlidir. Belə hesab edirəm ki, həmin təcrübə ilə daha yaxından tanış olmaq üçün Çinə öz nümayəndələrimizi göndərəcəyik. Özümüz-

lə materiallar da götürmüşük və bizdən ötrü məqbul olan şeylərdən istifadə edəcəyik.

Ümumən isə belə hesab edirəm ki, Çin Xalq Respublikasına səfərimiz böyük tarixi hadisədir. Çünki Çin ilə Azərbaycan arasında heç vaxt bu səviyyədə əlaqələr olmamışdır. Doğrudur, tarixən müəyyən əlaqələr, "Böyük İpək yolu" və s. olduğunu xatırlayırıq. İndi isə, təkrar edirəm, dövlətlərarası sıx münasibətlərin yaranması böyük siyasi hadisədir. İlk növbədə Azərbaycan Respublikası üçün böyük hadisədir.

Azərbaycanda da sərbəst iqtisadi zona barədə çox söhbətlər gedir. Lakin mən əmin oldum ki, bunu həyata keçirməyin prinsiplərini əslində bilən yoxdur. Çində isə iqtisadi sahədə belə bir siyasəti həyata keçirirlər. Çində, başqa ölkələrdə həyata keçirilən və praktiki nəticələr verən müxtəlif iqtisadi tədbirləri ölkəmizdə tətbiq etmək üçün geniş imkanlarımız və ehtiyatlarımız var.

Çinin iqtisadi modelindən Azərbaycanın nə götürə biləcəyinə gəldikdə, hələlik qəti bir söz deyə bilmərəm. Çünki onu təhlil etmək lazımdır. Hər halda dünyanın harasında bizdən ötrü faydalı bir şey varsa, ondan istifadə etməliyik. O ki qaldı Çinə, səfərimizin siyasi nəticələrinə, Çin Azərbaycanın müstəqilliyini, ərazi bütövlüyünü, sərhədlərinin toxunulmazlığını müdafiə edir. Bunlar həm imzaladığımız bəyannamədə, həm də Çin Xalq Respublikası rəhbərlərinin bəyanatlarında öz əksini tapmışdır. Deməli, Çinin nümayəndələri beynəlxalq təşkilatlarda da öz fəaliyyətlərində bunu əsas tutacaqlar. Bunun özü beynəlxalq aləmdə bizim nailiyyətimiz deməkdir.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev və onu müşayiət edən şəxslər martın 11-də səhərə yaxın Bakıya qayıtdılar.

Binə hava limanında Prezidenti rəsmi şəxslər qarşıladılar.

**Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Zati-aliləri cənab Heydər Əliyevin
Çin Xalq Respublikasına rəsmi səfərinin
PROQRAMI
(6-11 mart 1994-cü il)**

6 mart, bazar		16.30-17.00	ÇXR Dövlət Şurasının Baş naziri Li Pen ilə görüş (ÜXNM Evi)
		17.15	İqamətgaha qayıdış
23.00	Xüsusi təyyarə ilə Binə hava limanından uçuş	17.00	Azərbaycan Respublikası Prezidentinin mətbuat konfransı
7 mart, bazar ertəsi			
10.00	Pekinə gəliş	9 mart, çərşənbə	
10.10	"Şoudu" hava limanından "Dyoayuytay" dövlət iqamətgahına gediş	09.00	Çin Beynəlxalq Ticarətin İnkişafına Yardım Komitəsində görüş
15.50	Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Evinə yoladüşmə	10.05	ÇXR İctimai Elmlər Akademiyasına gəliş
16.00	Rəsmi qarşılanma mərasimi	10.15	Akademiyada çıxış
16.15	ÇXR-in Sədri Tszyan Tszemin ilə danışıqlar	11.20	İqamətgaha qayıdış
	Sənədlərin imzalanması mərasimi (ÜXNM Evinin şərq salonu)	14.30	Xüsusi təyyarə ilə Şanxay şəhərinə uçuş Şanxay şəhərinə gəliş Şəhər ilə tanışlıq Şanxay şəhərinin meri ilə görüş
18.30	ÇXR-in Sədri Tszyan Tszeminin adından Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin şərəfinə verilən ziyafət (ÜXNM Evinin qərb salonu)	10 mart, cümə axşamı	
8 mart, çərşənbə axşamı		Səhər	Şəhərə ekskursiya Şanxayın Çjoupu nahiyyəsinə gediş
08.30	İqamətgahdan Böyük Çin səddinə yoladüşmə		
09.40	Böyük Çin səddi ilə tanışlıq	16.00	Şanxay hava limanından Vətənə yoladüşmə (Şanxaydan Bakıya gələrkən təyyarə yerli vaxtla saat 19.30-dan 20.50-dək Almatı şəhərinin hava limanında qısa müddətə dayanır)
10.30	İqamətgaha qayıdış		
13.30	ÇXR Dövlət Şurasının üzvü, İqtisadi İslahatlar üzrə Dövlət Komitəsinin sədri ilə görüş		
15.25	"Ququn" muzeyi ilə tanışlıq		

***İKİTƏRƏFLİ
MÜNASİBƏTLƏR
MƏCRASINDA***

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ SƏDRI TSZYAN TSZEMİN İLƏ GÖRÜŞÜ

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev 1995-ci il mayın 9-da Moskvada Çin Xalq Respublikasının Sədri Tszyan Tszemin ilə görüşdü.

Azərbaycan Respublikasının Prezidentini çox səmimi salamlayan ÇXR rəhbəri Tszyan Tszemin Heydər Əliyevin Çinə səfərini hələ də məmnuniyyətlə xatırladığını söylədi.

Heydər Əliyev Çin ilə Azərbaycan arasında əlaqələrin tarixi kökləri olduğunu qeyd etdi. O, ÇXR-in işgüzar dairələrinin Azərbaycana sərmayə qoymasını arzuladığını bildirdi. Respublikamızın rəhbərinin fikrincə ölkələrimizin sıx iqtisadi əməkdaşlığı xalqlarımızı bir-birinə daha da yaxınlaşdırır və dövlətlərimiz arasında münasibətləri möhkəmləndirər.

Prezident Heydər Əliyev Çində aparılan iqtisadi islahatların Azərbaycan üçün çox maraqlı olduğunu və bu təcrübəni öyrənmək üçün nümayəndə heyətləri mübadiləsinə ehtiyac duyulduğunu vurğuladı.

Daha sonra o, Ermənistanın Azərbaycana hərbi təcavüzü, torpaqlarımızın bir qisminin Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunması və bu ərazilərdən bir milyondan çox vətəndaşlarımızın qaçqın düşməsi barədə Tszyan Tszeminə ətraflı məlumat verdi.

Çin Xalq Respublikasının Sədri bu məlumat üçün Prezident Heydər Əliyevə təşəkkürünü bildirdi və onu əmin etdi ki, ÇXR Azərbaycanın ədalətli mövqeyini, haqq işini bütün beynəlxalq təşkilatlarda müdafiə edəcəkdir.

Görüşün sonunda Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev ÇXR-in Sədri Tszyan Tszemini ölkəmizə rəsmi səfərə dəvət etdi.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN ÇİN XALQ RESPUBLİKASI XARİCİ İŞLƏR NAZİRİ TSYAN TSİÇEN İLƏ GÖRÜŞÜ

1996-cı il aprelin 17-də Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev ölkəmizdə rəsmi səfərdə olan Çin Xalq Respublikası Dövlət Şurası Baş nazirinin müavini, xarici işlər naziri Tsyan Tsicheni qəbul etdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev qonağı səmimi salamlayaraq onun Azərbaycana səfərinin nəticələrinin hər iki ölkə arasında əlaqələrin daha da möhkəmləndirilməsinə xidmət edəcəyinə əmin olduğunu bildirdi. İki il əvvəl Çin Xalq Respublikasına rəsmi səfərini xatırlayan Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev həmin səfərdən məmnun qaldığını və ölkələrimiz arasında

əməkdaşlığa dair imzalanmış müqavilələrin əhəmiyyətini xüsusilə vurğuladı. O qeyd etdi ki, Azərbaycan tərəfi Çin ilə əlaqələrin daha da möhkəmləndirilməsinə, inkişafına böyük diqqət yetirir və onların yeni mərhələyə daxil olması üçün mühüm addımlar atır. Çünki bir sıra məsələlərə münasibətdə Çin və Azərbaycanın mövqeyində xeyli yaxınlıq vardır.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev ilə görüşü yüksək qiymətləndirən Tsyan Tsichen səmimi sözlərinə görə dövlət başçısına minnətdarlığını bildirdi və Çin Xalq Respublikasının Sədri Tszyan Tszeminin, Baş nazir Li Penin salamlarını Heydər Əliyevə çatdırdı. Bildirdi ki, Çin Xalq Respublikasının rəhbərləri Azərbaycan Prezidentinin Çinə səfərini xatırlayırlar. Həmin səfər ölkələrimiz arasında əlaqələrin inkişafı üçün böyük əhəmiyyət kəsb etmişdir. ÇXR xarici işlər naziri onu da söylədi ki, ölkələrimiz, xalqlarımız arasında əlaqələrin dərin kökləri vardır. Bu gün həmin əlaqələrin inkişafı üçün heç bir maneə yoxdur.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Çin Xarici Siyasət İdarəsinin rəhbəri ilə söhbətində dövlətlərarası münasibətlərə, beynəlxalq xarakterli bir sıra məsələlərə toxunuldu, səmərəli fikir mübadiləsi oldu. Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev qeyd etdi ki, Azərbaycan suverenlik, ərazi bütövlüyü, sərhədlərin toxunulmazlığı prinsiplərini daim müdafiə edərək bir ölkənin digərinə təcavüzünü, bütün formalarda olan terror aktlarını qətiyyətlə pisləyir. Azərbaycan Respublikası müstəqillik yolunu seçib və bu yolla inamla addımlayır.

Söhbət zamanı Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Ermənistan Respublikasının Azərbaycana təcavüzünü, torpaqlarımızın 20 faizinin işğal altında olmasını, bir milyondan çox qaçqın ordusunun yaranmasını qonağın nəzərinə çatdırdı. Bildirdi ki, bütün bunlara baxmayaraq Azərbaycan münaqişənin sülh yolu ilə həllinə nail olmağa çalışır. Bu məsələlər barədə fikir mübadiləsi Çin və Azərbaycan arasında münasibətləri daha da möhkəmləndirmiş olar.

Sonra Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Çin Xalq Respublikası Dövlət Şurasının Sədri Tszyan Tszemini və Baş nazir Li Peni Azərbaycana rəsmi səfərə dəvət etdi.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEV ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ SƏFİRİ SYA ŞUYUANI QƏBUL ETDİ

1994-cü il martın 1-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Çin Xalq Respublikasının Azərbaycandakı Fövqəladə və Səlahiyyətli Səfiri Sya Şuyuanı onun xahişi ilə qəbul etdi.

Sya Şuyuan Heydər Əliyevə vaxt tapıb onu qəbul etdiyinə görə minnətdarlığını bildirdi və əlavə etdi ki, müstəqil Azərbaycanın Prezidentinin tezliklə Çin Xalq Respublikasına ilk səfəri olacaqdır. Bu səfəri Çin Xalq Respublikasının dövlət rəhbərləri, eləcə də Çin xalqı yüksək qiymətləndirirlər. ÇXR-in Azərbaycandakı təmsilçisi kimi mən Sizə bu səfərdə uğurlar diləyirəm. Səfir eyni zamanda Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Çin Xalq Respublikasına qarşıdakı səfəri ilə əlaqədar bu günlərdə Pekinə gedəcəyini də söylədi.

Heydər Əliyev onu Çin Xalq Respublikasına rəsmi səfərə dəvət etmiş dövlət rəhbərlərinə və Çin xalqına minnətdarlığını bildirdikdən sonra əlavə etdi: "Müstəqil Azərbaycan Respublikasının Prezidenti kimi Çin Xalq Respublikasına bu ilk səfərimdir. Artıq səfərin müddəti dəqiqləşdirilmişdir. Hesab edirəm ki, gənc Azərbaycan dövləti üçün bu səfərin böyük əhəmiyyəti olacaqdır. Çünki belə səfərlər ilk növbədə hər iki dövlətin bütün sahələrdə əməkdaşlığına imkanlar açır".

Heydər Əliyev daha sonra əlavə etdi ki, artıq Azərbaycan Respublikası ilə ÇXR arasında diplomatik əlaqələr yaranmışdır. Elə Sizin Azərbaycandakı rəsmi fəaliyyətiniz buna misaldır. Bu səfərimiz isə Azərbaycanla Çin dövləti arasında formalaşmağa başlayan diplomatik əlaqələr üçün daha geniş yollar açacaqdır. Mən Çinin qədim və zəngin tarixinə bələdəm. ÇXR müstəqillik əldə edəndən sonra iqtisadi, siyasi və mədəni sahələrdə böyük nailiyyətlər qazanmışdır. Çin böyük dövlətdir və BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasının beş daimi üzvlərindən biridir. Onun dünyadakı siyasi çəkisi və nüfuzu da böyükdür. Biz bütün amilləri dəyərləndiririk və yüksək qiymətləndiririk. Ümidvaram ki, bu səfərimiz ölkələrimiz arasında mədəni, iqtisadi sahədə geniş imkanların açılmasında əhəmiyyətli rol oynayacaqdır. Bu səfəri mən səbirsizliklə gözləyirəm.

Cənab Sya Şuyuan öz növbəsində bildirdi ki, Azərbaycan xalqı kimi Çin xalqı da qonaqpərvər və mehribandır. "Ümidvaram ki, səfər vaxtı dediklərimizin canlı şahidi olacaqsınız".

Heydər Əliyev qeyd etdi ki, Çin xalqı öz müstəqilliyi uğrunda uzun müddət mübarizə aparmışdır. Artıq 45 ildir ki, Çin xalqı öz müstəqil dövlətini qoruyur və müdafiə edir. Azərbaycan Respublikası isə cəmi iki ildir ki, müstəqillik əldə edib. Azərbaycan xalqı öz dövlətinin müstəqilliyini qoruya-qoruya torpaqlarını da müdafiə edir. Ölkəmizin indiki durumundan bir səfir kimi xəbərdarsınız. Çin Xalq Respublikasına səfərimizin bizim üçün böyük əhəmiyyəti var. Ümidvaram ki, səfər iki dövlət üçün geniş perspektivli imkanlar açacaqdır.

1995-ci il yanvarın 11-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Çin Xalq Respublikasının Bakıdakı Fövqəladə və Səlahiyyətli Səfiri Sya Şuyuanı qəbul etdi.

Azərbaycan - Çin əlaqələrinin son vaxtlar xeyli genişləndiyini razılıq hissi ilə qeyd edən səfir bildirdi ki, ölkələrimiz arasında xoş məramlı münasibətlərin yeni vüsətlə inkişaf etdirilməsində Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Çinə məlum səfərinin böyük rolu olmuşdur. O dedi ki, həmin səfər zamanı imzalanmış sənədlər ölkələrimiz arasında əməkdaşlığın yeni mərhələsinin təməlini qoymuşdur.

Çin xalqına və onun rəhbərliyinə səmimi salamlarını çatdırmağı xahiş edən Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev dedi ki, respublikamız dost ölkə ilə əməkdaşlığın genişləndirilməsinə böyük əhəmiyyət verir. Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev bildirdi ki, biz ölkələrimiz arasında imzalanmış sazişlərin həyata keçirilməsinə çalışırıq. O qeyd etdi ki, Azərbaycan və Çin kimi böyük potensialı olan dövlətlərin münasibətləri həmin sənədlərlə məhdudlaşmamalı və bu sahədə iş ardıcıl davam etdirilməlidir.

Çinin son illərdə qazandığı nailiyyətlərdən, xüsusən də iqtisadi islahatlar aparmaq təcrübəsindən istifadə etməyin Azərbaycan üçün də əlverişli olduğunu söyləyən Prezident Heydər Əliyev respublikamızın qarşılaşdığı problemlərin həlli üçün bu imkanlardan faydalanmağın əhəmiyyətini qeyd etdi.

1995-ci il iyulun 8-də Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Çin Xalq Respublikasının ölkəmizdəki səfiri, respublikamızda öz diplomatik fəaliyyətini başa çatdıraraq vətənə yola düşməyə hazırlaşan Sya Şuyuanı qəbul etdi.

Vaxt tapıb onu qəbul etdiyinə görə dövlətimizin başçısına minnətdarlığını bildiren səfir ölkəmizdə çalışdığı iki il dörd ay ərzində ona göstərilən diqqət və qayğıdan razılıqla söhbət açdı. Sya Şuyuan Azərbaycan Respublikası ilə ÇXR arasında dostluq münasibətlərinin daim inkişaf etdiyindən danışaraq Heydər Əliyevin Çinə səfərinin bu əlaqələrin daha da möhkəmləndirilməsində mühüm rol oynadığını söylədi.

Səfir Çin Xalq Respublikasının Sədri Tszyan Tszeminin Azərbaycana gözlənilən səfəri barədə məlumat verdi.

Sya Şuyuanın ölkəmizdəki fəaliyyətindən razı qaldığını bildiren Heydər Əliyev dövlətlərimiz arasında əlaqələr qurulmasında və ölkəmizdə ÇXR səfirliyinin açılmasında onun xidmətlərini yüksək qiymətləndirdi. Prezident özünün Çinə səfərini və orada ÇXR-in Sədri Tszyan Tszemin, Dövlət

Şurasının Baş naziri Li Pen və digər rəsmi şəxslərlə görüşlərini, apardığı danışıqları məmnunluqla xatırladığını söylədi. Heydər Əliyev Çin ilə Azərbaycan arasındakı tarixi dostluq əlaqələrindən də bəhs edərək dost ölkənin iqtisadi sahədəki nailiyyətlərini xüsusi qeyd etdi. O dedi ki, iqtisadi islahatların həyata keçirilməsində Çinin zəngin təcrübəsinin öyrənilməsi respublikamız üçün çox faydalıdır.

Dövlətimizin başçısı ÇXR-in Sədri Tszyan Tszeminin ölkəmizə gözlənilən səfərindən bəhs edərək dedi ki, biz bu il mayın 9-da Moskvadakı görüşümüzə də bu barədə danışmışıq. Prezidentin fikrincə, ölkələrimiz arasında iqtisadiyyat, mədəniyyət, elm, təhsil və digər sahələrdə əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsi üçün geniş imkanlar vardır və bu imkanlardan hərtərəfli istifadə olunmalıdır.

Görüşün sonunda Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev ÇXR diplomatına gələcək fəaliyyətində uğurlar arzuladı.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEV ÇİN XALQ RESPUBLİKASI SƏFİRİNİN ETİMADNAMƏSİNİ QƏBUL ETDİ

1995-ci il sentyabrın 8-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Çin Xalq Respublikasının ölkəmizdə Fövqəladə və Səlahiyyətli Səfiri Ley İnçenin etimadnaməsini qəbul etdi.

Cənab Ley İnçen Çin Xalq Respublikasının ölkəmizdə Fövqəladə və Səlahiyyətli Səfiri təyin olunması barədə etimadnaməni Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə təqdim etməyi özü üçün böyük şərəf saydığını Tszyan Tszeminin və Baş nazir Li Penin səmimi salamlarını Azərbaycan rəhbərinə yetirdi. O, Çin hökuməti və xalqı adından Azərbaycan hökumətinə və xalqına yüksək ehtiramını bildirdi.

Azərbaycan Respublikasına səfir təyin edilməsindən son dərəcə şad olduğunu söyləyən cənab Ley İnçen dedi ki, bu məsul vəzifədə çalışarkən Azərbaycan və Çin arasında dostluq və əməkdaşlığın daha da inkişaf etməsi üçün səylərini əsirgəməyəcəkdir. O, bu mühüm vəzifənin yerinə yetirilməsində Azərbaycan Prezidentinin və respublika hökumətinin dəstəyinə ümid bəslədiyini bildirdi. Çin diplomatı müstəqillik yolu ilə irəliləyən Azərbaycan Respublikasına tərəqqi, xalqımıza xoşbəxtlik arzuladı.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev cənab Ley İnçeni Çinin respublikamızda Fövqəladə və Səlahiyyətli Səfiri təyin olunması münasibətilə təbrik etdi, ÇXR-in Sədri Zati-aliləri Tszyan Tszeminin və Baş nazir Li Penin səmimi salamlarını böyük razılıqla qəbul etdiyini söylədi. Dövlət başçısı dedi ki, Çin Xalq Respublikası ilə Azərbaycan Respublikası arasında dostluq münasibətləri mövcuddur və biz münasibətlərin daha da inkişaf

etməsi və möhkəmlənməsi üçün hər şeyi edirik. Dünya siyasətində Çinin oynadığı rolu, dünya birliyində onun mövqeyini nəzərə alaraq biz bu münasibətlərə böyük əhəmiyyət veririk.

Heydər Əliyev bildirdi ki, Çin Xalq Respublikasının həyatını, Çin cəmiyyətində gedən prosesləri Azərbaycanda diqqətlə izləyir və bu ölkənin xalqının həyatını səciyyələndirən müsbət cəhətləri, ÇXR rəhbərliyinin fəaliyyətini məmnuniyyətlə qeyd edirlər. Azərbaycan rəhbəri Çin Xalq Respublikasının Sədri cənab Tszyan Tszeminin dəvəti ilə bu ölkəyə rəsmi səfərini, oradakı görüşlərini dərin razılıq hissi ilə xatırladığını bildirdi və dedi ki, həmin səfərin gedişində mühüm sazişlər, sənədlər, o cümlədən ÇXR ilə Azərbaycan Respublikası arasında dostluq və əməkdaşlıq haqqında birgə bəyanat imzalanmışdır. Heydər Əliyev ümid etdiyini bildirdi ki, bu sənədlər ölkələrimiz arasında münasibətlərin daha da inkişaf etdirilməsi üçün yaxşı zəmin olacaqdır.

Prezident Heydər Əliyev dedi ki, Azərbaycan xalqı və respublikamızın hökuməti Çin Xalq Respublikasına mehriban münasibət bəsləyirlər. Biz istəyirik ki, böyük Çinin qüdrəti bundan sonra da möhkəmlənsin, Çin xalqı daha da tərəqqi etsin.

Axırda Prezident Heydər Əliyev cənab Ley İnçeni əmin etdi ki, onun Azərbaycanda səfir kimi səmərəli fəaliyyət göstərməsi üçün hər cür şərait yaradılacaqdır.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEV ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ YARANMASI GÜNÜ MÜNASİBƏTİ İLƏ TƏŞKİL OLUNMUŞ QƏBULDA İŞTİRAK ETDİ

Çin Xalq Respublikasının yaranmasının 46-cı il dönümü münasibətilə ÇXR-in Azərbaycandakı səfirliyi 1995-ci il sentyabrın 29-da qəbul təşkil etdi.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev qəbulda iştirak edirdi.

Çin Xalq Respublikasının Azərbaycandakı səfiri Ley İnçen qonaqları salamlayaraq dedi: Bu gün Çin xalqının milli bayramı münasibətilə təşkil olunmuş qəbulda Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin iştirak etməsindən hədsiz sevinc hissi duyuruq. Bizə yüksək şərəf göstərildiyinə görə çox minnətdarıq.

Səfir qeyd etdi ki, indi Çində təkcə iqtisadiyyatda deyil, siyasətdə, başqa sahələrdə də islahatlar aparılır. İslahatlar uğurla gedir və başlıca vəzifəmiz sosialist bazar iqtisadiyyatı yaratmaqdır. Diplomat dedi ki, bu, mürəkkəb, çətin vəzifədir, lakin biz məqsədimizə çatacağımıza əminik.

Cənab İnçen Çin və Azərbaycan xalqları arasında dostluqdan danışarkən qeyd etdi ki, bu dostluğun kökləri uzaq keçmişə gedib çıxır. Ölkələrimiz arasında diplomatik münasibətlər yaradıldıqdan sonra isə bu

dostluq və əməkdaşlıq əlaqələri müvəffəqiyyətlə inkişaf edir. Diplomat Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin ÇXR-ə rəsmi səfərinin böyük uğurla keçdiyini qeyd etdi. O dedi ki, səfər zamanı çox mühüm sənədlər imzalanmışdır və bunlar ölkələrimizin dövlətlərarası münasibətlərinin durmadan inkişafı üçün möhkəm zəmin yaratmışdır. ÇXR bu münasibətlərin inkişafına böyük əhəmiyyət verir. Cənab Ley İnçen əmin olduğunu bildirdi ki, Çin ilə Azərbaycan arasında münasibətlər bundan sonra da inkişaf edəcək və möhkəmlənəcəkdir.

Çıxışının sonunda səfir Azərbaycan Respublikasının tərəqqisi və qüdrəti şərəfinə, Çin və Azərbaycan xalqları arasında dostluğun şərəfinə, hörmətli Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin sağlığına, qəbulda iştirak edənlərin hamısının sağlığına badə qaldırmağı təklif etdi.

Sonra Azərbaycan dövlətinin başçısı Heydər Əliyev nitq söylədi.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN NİTQİ

Hörmətli cənab səfir!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Çin Xalq Respublikasının yaranmasının 46-cı ildönümü münasibətilə, bu bayram münasibətilə mən sizin hamınızı, böyük Çin xalqını ürəkdən təbrik edirəm və Çin xalqına xoşbəxtlik, firavanlıq arzulayıram.

Çin Xalq Respublikası yaranandan indiyə qədər - 46 il ərzində öz ölkəsinin inkişafı üçün çox böyük işlər görmüşdür. Görülən işlər Çin xalqının rifahını yaxşılaşdırıb, ÇXR-in dünya miqyasında mövqelərini möhkəmləndiribdir.

Çin böyük bir ölkədir, Çin xalqı böyük bir xalqdır. Çin xalqının qədim, zəngin tarixi var. Bu xalq dünya mədəniyyətinə, sivilizasiyasına böyük töhfələr veribdir. Çin xalqının bəşəriyyət qarşısındakı xidmətləri daim yüksək qiymətləndirilib. İndi, yeni şəraitdə, - XX əsrin ortalarından, 1949-cu ildən Çin xalqı yeni bir həyat qurmağa başlayıb. Çin Xalq Respublikası və onun rəhbərləri Çin xalqını tutduqları yol ilə aparırlar. Doğrudan da, bu müddətdə Çin Xalq Respublikasında çox ciddi və səmərəli iqtisadi islahatlar həyata keçirilib. Bunlar Çin xalqının tarixinə, ənənəsinə və ölkənin daxili siyasətinə uyğun olan islahatlardır və Çin xalqına böyük faydalar gətiribdir. Biz bunları keçən il ÇXR-də rəsmi səfərdə olarkən öz gözümüzle gördük və yaxından tanış olmaq imkanı əldə etdik.

Çin Xalq Respublikası ilə Azərbaycan arasında dostluq əlaqələri yaranıbdir. ÇXR BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvüdür. ÇXR bu beynəlxalq təşkilatın Təhlükəsizlik Şurasında həmişə ölkələrin, xalqların milli azadlıq və öz dövlət müstəqilliyini əldə etmək səylərinə tərəfdar olubdur. Azərbaycan Respublikası yaranandan ÇXR respublikamızın milli

azadlığını, dövlət müstəqilliyini tanıyıb və beynəlxalq təşkilatlarda, xüsusən BMT-də ölkəmizlə sıx əməkdaşlıq edib.

Məlumdur ki, Azərbaycan Respublikası Ermənistan tərəfindən təcavüz altındadır və bu təcavüz nəticəsində ölkəmizin həyatında çox faciəli hadisələr baş veribdir. Bu məsələlər, xüsusən Ermənistanın Azərbaycan torpaqlarını işğal etməsi ilə əlaqədar məsələlər beynəlxalq təşkilatlarda, o cümlədən BMT Təhlükəsizlik Şurasında müzakirə olunub. Ermənistanın Azərbaycan torpaqlarını işğal etməsi ilə əlaqədar BMT Təhlükəsizlik Şurasının qəbul etdiyi qətnamələrə ÇXR-in daimi nümayəndəsi həmişə səs verib, tərəfdar olubdur.

Ölkələrimiz arasında əlaqələr inkişaf etməkdədir. Çin Xalq Respublikasının Sədri Tszyan Tszeminin dəvəti ilə keçən il mən ÇXR-də rəsmi səfərdə olmuşam. Bu səfər zamanı ÇXR-in Sədri cənab Tszyan Tszemin ilə, ÇXR Dövlət Şurasının Baş naziri cənab Li Pen ilə, başqa rəhbər şəxslərlə bizim çox səmərəli görüşlərimiz, danışıqlarımız olmuş və dövlətlərimiz, ölkələrimiz arasında əlaqələrin inkişaf etdirilməsi üçün çox əhəmiyyətli sənədlər imzalanmışdır. Biz bunu yüksək qiymətləndiririk və hesab edirik ki, müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə ÇXR arasında əlaqələrin inkişaf etməsi üçün bu, böyük bir mərhələdir.

Mən və ÇXR-də mənimlə səfərdə olmuş Azərbaycan nümayəndələri bu səfərimizdən çox gözəl təəssüratlarla qayıtmış, görüşlərimizdən və danışıqlarımızdan çox razı qalmış. Orada bizə böyük qonaqpərvərlik, hörmət və ehtiram göstərilibdir. Bunlar hamısı bir daha sübut edir ki, ölkələrimiz arasındakı əlaqələr yaxşıdır, ancaq daha da inkişaf etmək imkanına malikdir. Ölkələrimiz, xalqlarımız arasında olan əlaqələrin inkişaf etməsinə biz öz tərəfimizdən çalışacağıq və söylər göstərəcəyik.

Mütəxəssislərimiz ÇXR-də gedən islahatları və onların xarakterini öyrənirlər. ÇXR-də həyata keçirilən işlər bizim üçün şübhəsiz ki, maraqlıdır və iqtisadçılarımız, xüsusən sənaye sahəsində, bazar iqtisadiyyatı yolunda fəaliyyət göstərən orqanlarımız bundan istifadə etməli, bəhrələnməlidirlər.

Bu bayram günündə mən bir daha bəyan edirəm ki, Azərbaycan Respublikası ilə ÇXR arasında olan dostluq və əməkdaşlıq bundan sonra daha sürətlə inkişaf edəcək, bu yolla getmək üçün biz öz tərəfimizdən söylər göstərəcəyik.

ÇXR-in 46-cı ildönümü münasibətilə, bayram münasibətilə mən sizi bir daha təbrik edirəm. Buradan Pekinə, Çinə Azərbaycan xalqının salamını və xoş arzularını çatdırmağı rica edirəm.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev nitqinin axırında Çin Xalq Respublikasının, Çin xalqının şərəfinə, Çin xalqının gələcək xoşbəxtliyi şərəfinə sağlıq söylədi.

ÇİN XALQ RESPUBLİKASI ELAN OLUNMASININ 47-Cİ İLDÖNÜMÜ MÜNASİBƏTİLƏ RƏSMİ QƏBUL

ÇXR-in yaradılmasının 47-ci ildönümü münasibətilə bu ölkənin Azərbaycandakı səfirliyi 1996-cı il sentyabrın 30-da "Gülüstan" sarayında rəsmi qəbul təşkil etdi. Qəbulda Fövqəladə və Səlahiyyətli Səfir Ley İnçen və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev nitq söylədilər.

ÇXR səfiri Ley İnçen bu əzəmətli salona toplaşan hörmətli qonaqları - Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi, respublikamızın ictimaiyyətinin nümayəndələrini, müxtəlif ölkələrin səfirlərini, digər diplomatları salamlayaraq, Azərbaycan dövləti başçısının bu bayramda olmasının əhəmiyyətini xüsusi vurğuladı və dedi ki, bu, Azərbaycan xalqının Çin xalqına dərin hisslərinin parlaq ifadəsidir. ÇXR hökuməti və Çin xalqı adından cənab Ley İnçen bayramın bütün iştirakçılarına səmimi təşəkkürünü bildirdi.

Sonra ÇXR səfiri öz ölkəsinin ötən 47 ildə, xüsusən islahatlar siyasətinin həyata keçirildiyi 18 ildə qazandığı nailiyyətlərdən danışdı. O, Çin iqtisadiyyatının uğurlarına dair bir sıra inandırıcı rəqəmlər gətirdi. Çin iqtisadiyyatının bu uğurları nəticəsində xalqın həyat səviyyəsi nəzərəcərpacaq dərəcədə yüksəlmiş, ölkədə siyasi sabitlik yaranmış, Çində yaşayan bütün millətlərin sıx birliyi təşəkkül tapmışdır.

Cənab Ley İnçen dedi: Lakin uğurlardan danışarkən biz problem və çətinliklərimizi də başa düşürük və əminik ki, islahatlar genişləndikcə onları aradan qaldıra biləcəyik.

Sonra səfir Çinin xarici siyasət məsələləri üzərində dayandı. O dedi ki, onun ölkəsi qarşılıqlı hörmət, dövlətlərin suverenliyi və ərazi bütövlüyünün tanınması, bir-birinə hücum etməmək, bir-birinin daxili işlərinə qarışmamaq, bərabərlik, qarşılıqlı fayda və dinc yanaşı yaşamaq prinsipləri əsasında bütün ölkələrlə dostluq münasibətlərini inkişaf etdirmək istəyir. Səfir Azərbaycanla dostluq münasibətlərinin, uzunmüddətli və sabit münasibətlərinin inkişaf etdirilməsinə Çində böyük əhəmiyyət verildiyini xüsusi nəzərə çarpdırdı. Çin diplomati deddi: Ölkələrimiz arasında ümumi cəhətlər çoxdur və əlaqələrimizin gələcək inkişafına mane ola biləcək heç bir ciddi problem yoxdur.

Səfir Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Çinə rəsmi səfərini xatırlayaraq dedi ki, bu səfər ikitərəfli münasibətlərin daha da inkişaf etməsinin möhkəm bünövrəsini qoymuşdur. O, Çin Dövlət Şurası Baş nazirinin müavini, xarici işlər nazirinin Azərbaycana rəsmi səfərindən də danışdı və qeyd

etdi ki, bu səfər qarşılıqlı münasibətlərin daha da genişlənməsinə yeni təkan vermişdir.

Sonra Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev nitq söylədi.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN NİTQİ

- Hörmətli cənab səfir!

Möhtərəm xanımlar və cənablar!

Mən sizi, bütün Çin vətəndaşlarını, Çin xalqını böyük hadisə, bayram - Çin Xalq Respublikası yaranmasının 47-ci ildönümü münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm və Çin xalqına xoşbəxtlik, tərəqqi və yeni uğurlar arzulayıram. Mən buraya, Çin Xalq Respublikasının yaranması gününə həsr edilmiş bayrama çox böyük hörmət hissi ilə gəldim.

Çin Xalq Respublikasının 47 ili ərzində Çin xalqı çox böyük müvəffəqiyyətlərə nail olmuşdur. Çin iqtisadi islahatların həyata keçirildiyi illərdə xüsusilə heyratamiz uğurlar qazanmışdır. İslahatlar böyük nəticələr vermişdir. Bu müvəffəqiyyətlər Çin iqtisadiyyatını iti sürətlə inkişaf etdirmiş, xalqın rifahını yüksəltmiş, ölkənin iqtisadi potensialını möhkəmlətməmiş və Çin Xalq Respublikasının şöhrətini bütün dünyada artırmışdır.

Çin xalqının əldə etdiyi uğurlar təbii olaraq sevindirir, çünki dünyanın böyük bir ölkəsi kimi Çin xalqı seçdiyi yolla, müstəqillik yolu ilə, Çinin, Çin xalqının xüsusiyyətinə, tarixi ənənələrinə cavab verən yolla, Çin xalqının yüksək göstəricilərə nail olduğu yolla gedir. Bu müvəffəqiyyətlər sevindirir.

Mən Çin xalqını bu müvəffəqiyyətlər münasibətilə təbrik edirəm və əminəm ki, Çin xalqı bu islahatlar yolu ilə gedərək, Çin hökumətinin müəyyənləşdirdiyi digər tədbirləri həyata keçirərək yeni uğurlara nail olacaqdır. Cənab səfirin gətirdiyi rəqəmlər Çinin iqtisadi inkişafını səciyyələndirir və təbii olaraq böyük hörmət hissləri oyadır. Çin bəzi mühüm iqtisadi göstəricilər üzrə dünyada birinci yeri tutur. Lakin Çin əhalisinin sayına görə də dünyada birinci yeri tutur, məncə, ərazisinə görə də dünyada ilk yerlərdən birini tutur, bəzi digər göstəricilərə görə də dünyada birinci yeri tutur. Buna görə də burada təbii olaraq daha çox kömür də, daha çox polad da, daha çox digər məhsul da istehsal edilməlidir. Bunların hamısı çox sevindirir.

Biz bunu hörmət hissi ilə qarşılayırıq ki, Çin həm müstəqil daxili, həm də

müstəqil xarici siyasət yeridir. Müstəqil bir dövlət kimi Azərbaycan məhz belə bir mövqedə durur ki, hər bir xalq, hər bir dövlət öz məsələlərini başqa dövlətlərdən asılı olmayaraq, müstəqil surətdə həll etsin və xalqın özünün, dövlətin özünün müəyyənləşdirdiyi yolla getsin. Təkrar edirəm, bununla əlaqədar olaraq biz Çində həyata keçirilən bütün tədbirlərə hörmətlə yanaşırıq.

Çin ilə Azərbaycan arasında xoş dostluq münasibətləri yaranmışdır. Xatirimizdədir ki, Çin Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini elan etdikdən sonra tezliklə tanımışdır. Biz onu da qiymətləndiririk ki, Çin Azərbaycanda öz səfirliyinə və Azərbaycan Çində öz səfirliyinə malikdir. Yəni bizim aramızda heç də sadəcə olaraq diplomatik münasibətlər mövcud deyildir, ölkələrimizin səfirlikləri Çində və Azərbaycanda da fəal işləyirlər. Məhz bu, Çin ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin yüksək səviyyədə olmasına sübutdur.

Aramızda məsafə böyükdür, biz bir-birimizdən çox uzağıq, amma bu, bütün sahələrdə, ən əvvəl iqtisadi sahədə əməkdaşlıq etməyimizə mane olmur. İndiyədək edilənlər müsbət qiymətə layiqdir. Lakin belə düşünürəm ki, Çin ilə Azərbaycan arasında əməkdaşlığı inkişaf etdirmək və möhkəmlətmək üçün ehtiyat mənbələri və imkanlar hələ böyükdür. Odur ki, məqsədimiz, vəzifəmiz bu imkanlardan istifadə etmək və münasibətləri həm Azərbaycanın, həm də Çinin maraqları naminə genişləndirməkdir.

İki il bundan əvvəl Çin Xalq Respublikasının Sədri cənab Tszyan Tszeminin dəvətilə mən Çinə rəsmi səfər etdim. Bu, Azərbaycanın həyatında mühüm hadisədir və Çin - Azərbaycan münasibətləri tarixində mühüm hadisədir. Pekində, Şanxayda görüşlər və söhbətlər bizə ikitərəfli münasibətlərimizlə bağlı məsələləri müzakirə etməyə, habelə bu münasibətlərin gələcək inkişafının bünövrəsini qoyan sənədlər imzalamağa imkan verdi. Mən Çin Xalq Respublikasının Sədri cənab Tszyan Tszeminlə, Dövlət Şurasının Baş naziri cənab Li Penlə, Şanxay əyalətinin rəhbərləri və Çinin digər dövlət xadimləri ilə görüşləri və söhbətləri böyük səmimiyyətlə xatırlayıram. Elə Çin Dövlət Şurası Baş naziri müavininin, xarici işlər nazirinin Azərbaycana səfəri də Çin ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin inkişafında yeni addım oldu.

Biz münasibətlərimizi bundan sonra da möhkəmləndəcək və inkişaf etdirəcəyik. Biz qəti əminik ki, böyük imkanlar var və onlardan əməkdaşlığımızın inkişaf etməsi və genişlənməsi üçün istifadə etmək olar.

Bizim üçün çox əhəmiyyətlidir ki, Çin dövlətlərarası münasibətlərin beynəlxalq aləmdə qəbul olunmuş prinsiplərini, o cümlədən bir-birinin

işlərinə qarışmamaq prinsipini, ərazi bütövlüyü prinsipini, dövlət suverenliyi prinsipini daim bəyan edir. Bu prinsip ümumiyyətlə, sözsüz, məlumdur və bütün dünya tərəfindən qəbul olunmuşdur, amma təəssüf ki, Azərbaycan barəsində Ermənistan tərəfindən təcavüzlə pozulmuşdur. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü onunla pozulmuşdur ki, Azərbaycan ərazisinin bir hissəsini erməni silahlı birləşmələri işğal etmiş və öz yaşayış yerlərindən qovulmuş bir milyondan çox Azərbaycan vətəndaşı köçkün şəxs, qaçqın vəziyyətindədir və təbii olaraq sosial-iqtisadi xarakterli olduqca böyük çətinliklər çəkir.

Buna görə də Çinlə əməkdaşlığımız, Çinlə münasibətlərimiz bu prinsiplərin sarsılmazlığına əsaslanır və müstəsna əhəmiyyətə malikdir. Biz öz xarici siyasətimizdə bunu əsas tuturuq ki, müstəqil bir dövlət kimi Azərbaycan, əlbəttə, öz dövlət müstəqilliyini közləməklə və öz suverenliyini və ərazi bütövlüyünü gözləməklə dünyanın bütün ölkələri ilə qarşılıqlı surətdə faydalı münasibətlər yaradır və bu münasibətləri inkişaf etdirir. Təkrar edirəm, bununla əlaqədar dünyada dövlətlər arasında qarşılıqlı münasibətlər barəsində baxışlarımız tamamilə uyğun gəlir və bu da münasibətlərimizin daha da inkişaf etməsi və möhkəmlənməsi üçün yaxşı zəmindir.

Şübhə yoxdur ki, Çin böyük iqtisadi potensiala və böyük təbii ehtiyatlara, böyük yeraltı sərvətlərə malikdir və konkret surətdə Çin üçün, Çin şəraiti üçün səciyyəvi olan iqtisadi islahatları həyata keçirərək, yeni böyük müvəffəqiyyətlər qazanacaqdır. Biz ürəkdən arzulayırıq ki, həqiqətən uğurlar olsun, Çin iqtisadi sahədə də, öz xalqının rifahının artması sahəsində də daha yüksək sürətlə inkişaf etsin.

Mən bayram münasibətilə Çin xalqını, Çin Xalq Respublikasının rəhbərlərini, Çinin Azərbaycandakı səfirliyini bir daha ürəkdən təbrik edirəm, Çin xalqına xoşbəxtlik, tərəqqi, öz həyatını qurmasında yeni-yeni uğurlar arzulayıram.

Diqqətinizə görə sağ olun.

ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ YARANMASININ 48-Cİ İLDÖNÜMÜ ŞƏRƏFİNƏ RƏSMİ QƏBUL

Çinin oktyabrın 1-də qeyd olunan milli bayramı - Çin Xalq Respublikası yaradılması günü şərəfinə 1997-ci il sentyabrın 29-da Çinin Azərbaycandakı səfirliyi "Gülüstan" sarayında qəbul təşkil etdi.

Rəsmi qəbulda Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev iştirak etdi. Mərasimə toplaşanlar onu səmimi qarşıladılar.

ÇXR-in və Azərbaycan Respublikasının dövlət himnləri səsləndi.

Çinin ölkəmizdəki səfiri Ley İnçen qəbulda çıxış edərək dedi ki, Çin Xalq Respublikasının keçdiyi yol yorulmadan aparılmış axtarış, islahatlar, Çinə xas xüsusiyyətli sosializm quruculuğu və böyük nailiyyətlər yoludur. Çin islahatları bundan sonra da davam etdirəcək və Den Syaopin tərəfindən salınmış bu yoldan heç vaxt dönməyəcəkdir. Bu, ÇXR Kommunist Partiyasının¹¹ Pekində bu yaxınlarda keçirilmiş XV qurultayında da təsdiq edilmişdir. Səfir bu qurultayı öz ölkəsi üçün olduqca böyük əhəmiyyətə malik hadisə adlandırdı.

Ley İnçen ÇXR ilə Azərbaycan arasında qarşılıqlı münasibətlərdən danışaraq dedi ki, son illərdə bu münasibətlər möhkəmlənərək inkişaf etmişdir. Çin öz ölkəsinin quruculuğunda, habelə beynəlxalq işlərdə Azərbaycan tərəfindən daim dəstəklənir və kömək alır. O qeyd etdi ki, dostluğumuz səmimi dostluqdur, əməkdaşlığımız isə qarşılıqlı surətdə faydalı və bərabərhüquqlu əməkdaşlıqdır. Səfir əlavə edərək bildirdi ki, son illərdə Azərbaycan və Çin rəhbərlərinin dəfələrlə keçirilmiş görüşləri ölkələrimiz arasında münasibətlərin inkişafı prosesini sürətləndirmiş, onların əməkdaşlığının gələcək istiqamətlərini müəyyənləşdirmişdir. Nəzərə çarpdırıldı ki, Çin tərəfi bu prosesə Prezident Heydər Əliyevin çox böyük şəxsi töhfəsini yüksək qiymətləndirir, Azərbaycanın nailiyyətlərinə, iqtisadiyyatın dirçəldilməsi və inkişafı işində onun tərəqqisinə, respublikanın beynəlxalq meydanda nüfuzunun yüksəlməsinə sevinir. Səfir Çin xalqı adından ümidvar olduğunu söylədi ki, Azərbaycan xalqının məruz qaldığı müvəqqəti çətinliklər qısa müddətdə dəf olunacaq, "Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsini dincliklə aradan qaldırmaq prosesi isə səmərəli və ədalətli şəkildə həll ediləcəkdir".

Axırda Ley İnçen bütün Azərbaycan xalqına tərəqqi və xoşbəxtlik arzuladı.

Sonra Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev nitq söylədi.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN NİTQİ

- Hörmətli cənab səfir!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Mən sizi bu böyük bayram - Çin Xalq Respublikasının yaranmasının 48-ci ildönümü münasibətilə təbrik edirəm. Çin xalqına sülh, əmin-amanlıq və səadət arzulayıram.

48 il ərzində Çin xalqı böyük, möhtəşəm yol keçibdir və böyük nailiyyətlər əldə edibdir. Çin Xalq Respublikasının rəhbərləri xalqını firavanlığa, sülhə, xoşbəxtliyə doğru aparmaqdadırlar. Son günlər Çin Xalq Respublikasında ölkənin gələcək proqramının müəyyən edilməsi və ölkədə bundan sonra da ciddi iqtisadi islahatlar keçirərək iqtisadi həyatın daha da sürətlə inkişaf etdirilməsinə, xalqın rifah halının yaxşılaşdırılmasına doğru yönəldilmiş qərarlar qəbul olunması, güman edirəm ki, öz müsbət nəticələrini verəcəkdir. Biz Çin Xalq Respublikasında gedən prosesləri daim dostcasına, diqqətlə izləyirik və əldə olunan nailiyyətlərə sizin kimi sevinirik. Çünki Çin xalqı öz torpağının sahibidir, öz taleyinin həyatını istədiyi kimi qurur. Bu yaxınlarda Çin Xalq Respublikasının ərazi bütövlüyünün təmin olunması sahəsində gördüyü işləri və əldə etdiyi nailiyyətləri də biz qiymətləndiririk. Mən bu münasibətlə Çin Xalq Respublikasının hökumətini və dövlətini ürəkdən təbrik edirəm. Şübhə yoxdur ki, indiyə qədər iqtisadi islahatlar sahəsində əldə olunan müsbət nəticələr Çin Xalq Respublikasının hökuməti tərəfindən qəbul edilmiş qərarlar əsasında daha da sürətlə inkişaf edəcəkdir. Biz buna şübhə etmirik və sizin gələcək işlərinizə çox maraqla diqqət yetirəcəyik.

Çin Xalq Respublikası ilə Azərbaycan Respublikası arasında yaranmış dostluq, əməkdaşlıq əlaqələrini də yüksək qiymətləndiririk. Məmnuniyyətlə qeyd edirəm ki, son zamanlar bu əlaqələr daha da canlanır, daha da inkişaf edir. Biz həmişə Çin Xalq Respublikası ilə bütün sahələrdə əməkdaşlıq etmək istəyirik. Əlaqələrimizi həm siyasi, həm iqtisadi, həm də mədəniyyət sahəsində daha da genişləndirmək istəyirik. Ölkələrimiz arasında indiyə qədər yaranmış əlaqələr, hesab edirəm ki, gələcəkdə bu əlaqələri daha da genişləndirmək, inkişaf etdirmək üçün yaxşı əsas yaradır. Son illər Azərbaycanın nümayəndə heyətlərinin Çin Xalq Respublikasına səfərləri və Çin Xalq Respublikasının hökumət, dövlət nümayəndələrinin Azərbaycana səfərləri və başqa işgüzar əlaqələr ölkələrimiz arasında mövcud olan münasibətləri həqiqətən daha da genişləndirmiş, daha da inkişaf etdirmişdir. Biz bunların hamısını yüksək qiymətləndiririk və öz tərəfimizdən çalışacağıq ki, bundan sonra da bu əlaqələr daha da genişlənsin, inkişaf etsin.

Çin Xalq Respublikası dünyanın böyük dövlətlərindən biridir, böyük iqtisadi potensiala malikdir, dünya siyasətində özünəməxsus yer tutur. Şübhə-

siz ki, bunların hamısı dünyanın ictimai-siyasi həyatına təsir edir. Biz bunları Çin Xalq Respublikası ilə əlaqələrimizdə, görəcəyimiz işlərdə də həmişə nəzərə alırıq. Çin Xalq Respublikasının Azərbaycandakı səfirliyinin və Azərbaycan Respublikasının Çindəki səfirliyinin mövcudluğu bu əlaqələrin yüksək səviyyədə olduğunu sübut edir. Biz bundan sonra da bu əlaqələri inkişaf etdirəcəyik.

Mən Çin xalqına səadət arzulayıram. Çin Xalq Respublikasının hökumətinə bu yaxınlarda qəbul edilmiş proqramların müvəffəqiyyətlə həyata keçirilməsini arzulayıram.

Sizi bir daha ürəkdən təbrik edirəm, sizə və ölkənizin bütün vətəndaşlarına səadət, xoşbəxtlik arzulayıram. Sağ olun.

Qəbulda Milli Məclisin sədri Murtuz Ələsgərov, Baş nazir Artur Rəsizadə, Milli Məclis sədrinin müavini Yaşar Əliyev və digər rəsmi şəxslər iştirak edirdilər.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEV ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ FÖVQƏLADƏ VƏ SƏLAHİYYƏTLİ SƏFİRİ ÇJAN QOTSYANIN ETİMADNAMƏSİNİ QƏBUL ETDİ

1998-ci il sentyabrın 4-də respublika Prezidentinin iqamətgahında Çin Xalq Respublikasının, İspaniya Krallığının, Polşanın və Finlandiyanın ölkəmizə yeni təyin olunmuş fəvqəladə və səlahiyyətli səfirləri Çjan Qotsyan, Xesus Atiensa, Miroslav Palats, Byorn Ekblomb öz etimadnamələrini Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə təqdim etdi.

ÇXR-in Sədri Tszyan Tszemin tərəfindən öz ölkəsinin Azərbaycanda Fəvqəladə və Səlahiyyətli Səfiri təyin olunması barədə etimadnaməsini Prezident Heydər Əliyevə təqdim etməkdən böyük şərəf duyduğunu bildiren cənab Çjan Qotsyan Çin Xalq Respublikası rəhbərliyinin səmimi salamlarını və xoş arzularını dövlətimizin başçısına çatdırdı.

Çin və Azərbaycan xalqlarının qədim, ənənəvi dostluq münasibətlərini yüksək qiymətləndirən səfir altı il bundan əvvəl ölkələrimiz arasında diplomatik əlaqələr yaradıldıqdan sonra əməkdaşlığımızın inkişaf etməsindən məmnunluqla söhbət açdı. Diplomat bildirdi ki, onun ölkəsi Azərbaycanla mehriban münasibətlərin inkişafına böyük əhəmiyyət verir, gələcəkdə bu əməkdaşlığın bütün sahələrdə yüksək səviyyəyə qalxmasına səylər göstərir.

Çjan Qotsyan dedi: Zati-aliləri, son illərdə Sizin rəhbərliyiniz altında ölkənizdə möhkəm ictimai-siyasi sabitlik yaranmış, iqtisadiyyat dirçəlmiş, xalqın həyat səviyyəsinin yaxşılaşması sahəsində uğurlar əldə olunmuşdur. Biz buna ürəkdən sevinir və inanırıq ki, Azərbaycan xalqı dirçəliş və tərəqqi yolunda bundan sonra da böyük müvəffəqiyyətlər qazanacaqdır. Bir səfir kimi mən üzərimə düşən məsuliyyəti hiss edirəm və ölkələrimiz, xalqlarımız arasında dostluq və əməkdaşlığın naminə səylərimi əsirgəməyəcəyəm. Mən bu yolda Zati-aliniz və Azərbaycan hökumətinin dəstəyinə böyük ümid bəsləyirəm. Sizə uzun ömür, möhkəm cansağlığı, xalqınıza əmin-amanlıq və firavanlıq arzulayıram.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN NITQİ

- Hörmətli səfirlər, mən sizin etimadnamələrinizi məmnuniyyətlə qəbul edirəm. Azərbaycanda öz ölkələrinizin səfiri kimi göstərəcəyiniz fəaliyyətdə sizə uğurlar arzulayıram.

Çin Xalq Respublikası, İspaniya, Polşa və Finlandiyanın Azərbaycanda yeni təyin olunmuş səfirləri bu gün işə başlayırlar. Mən bu hadisəni Çin Xalq Respublikası, İspaniya, Polşa və Finlandiya ilə Azərbaycan arasındakı diplomatik, dostluq əlaqələrinin inkişaf etdirilməsi istiqamətində mühüm addım hesab edirəm.

Hörmətli səfirlər, sizin təmsil etdiyiniz ölkələrlə Azərbaycan arasında olan əlaqələr bizi məmnun edir və biz bu əməkdaşlığın inkişaf etməsinin, genişlənməsinin tərəfdarıyıq. Biz bunun üçün öz tərəfimizdən bundan sonra da lazımi tədbirlər görəcəyik.

Güman edirəm ki, yeni təyin olunmuş səfirlər kimi siz Azərbaycanın dövlət və hökumət orqanları, ictimai təşkilatları ilə və bütün ictimaiyyətlə sıx əlaqə saxlayacaqsınız və ölkələrimiz arasındakı əlaqələrin inkişaf etməsinə xidmət göstərəcəksiniz.

Mən Çin Xalq Respublikasının Sədri Tszyan Tszeminin, İspaniya Kralı Birinci Xuan Karlosun, Polşa Prezidenti Aleksandr Kvasnevskinin, Finlandiya Prezidenti Marti Ahtisaarinin salamlarını və xoş arzularını böyük məmnuniyyətlə qəbul edirəm. Rica edirəm ki, mənim səmimi salamlarımı və xoş arzularımı ölkələrinizin başçılarna çatdırasınız.

Çin Xalq Respublikasına rəsmi səfərimi, cənab Tszyan Tszeminlə apardığımız danışıqları və ölkələrimiz arasında əlaqələrin inkişaf etdirilməsi üçün imzaladığımız sənədləri böyük məmnuniyyətlə xatırlayıram.

NATO-nun və Avropa-Atlantika Əməkdaşlıq Şurasının üzvü olan ölkələrin dövlət və hökumət başçıların 1997-ci ilin 8-9 iyulunda Madriddəki Zirvə görüşündə Kral Birinci Xuan Karlos ilə, Baş nazirle keçirdiyim görüşləri, apardığımız çox səmərəli danışıqları və İspaniya ilə əlaqədar

gözəl təəssüratlarımı da həmişə məmnuniyyətlə xatırlayıram.

Polşa Prezidenti cənab Kvasnevski ilə bir neçə dəfə görüşlərim olmuşdur. Xüsusən cənab Kvasnevskinin dəvəti ilə mənim Polşaya rəsmi səfərim zamanı danışıqlarımız, söhbətlərimiz və imzaladığımız sənədlər Polşa ilə Azərbaycan arasındakı əlaqələrin inkişafı üçün böyük bir mərhələ açmışdır. Mən ümidvaram ki, bu sənədlərin icra olunması nəticəsində bizim əməkdaşlığımız, dostluğumuz daha da genişlənəcəkdir.

Finlandiya ilə Azərbaycan arasındakı əməkdaşlıq bizim tərəfimizdən müsbət qiymətləndirilir. Finlandiyanın Prezidenti cənab Ahtisaari ilə mənim beynəlxalq təşkilatların toplantılarında çox əhəmiyyətli görüşlərim və danışıqlarım olmuşdur. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə həll olunması üçün yaradılmış Minsk qrupunun həmsədri kimi Finlandiyanın 1997-ci ilin əvvəlinə qədərki fəaliyyətini biz yüksək qiymətləndiririk. Mən həmin illərdə bizim ölkələrimizin səmərəli və geniş əməkdaşlığını məmnuniyyətlə xatırlayıram. Bu günlərdə Finlandiya səfərinin böyük nümayəndə heyəti Azərbaycanda olmuşdur. Biz çox səmərəli və əhəmiyyətli danışıqlar aparmışıq.

Azərbaycan ilə sizin təmsil etdiyiniz ölkələr arasındakı əlaqələr yaxşı səviyyədədir. Mən bunu yüksək qiymətləndirirəm. Ancaq qarşıda hələ çox işlər durur. Ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, sizin səfirlik fəaliyyətiniz qarşıda duran işlərin həyata keçirilməsinə kömək edəcəkdir, biz əməkdaşlığımızı genişləndirəcək və inkişaf etdirəcəyik. Azərbaycan ilə Çin Xalq Respublikası, İspaniya, Polşa və Finlandiya arasındakı əlaqələr daha da yüksəklərə qalxacaqdır. Mən bunun üçün sizə fəaliyyətinizdə uğurlar arzulayıram. Hər birinizə cansağlığı, səadət diləyirəm. Sağ olun.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev yeni səfirlərlə xatirə şəklə çəkirdi.

Sonra Prezident Heydər Əliyevlə səfirlər arasında səmimi söhbət oldu.

ÇXR-in səfiri cənab Çjan Qotsyan öz ölkəsinin rəhbərlərinin səmimi salamlarını və xoş arzularını dövlətimizin başçısına çatdırdı və əmin etdi ki, o, ölkələrimiz arasında bütün sahələrdə əlaqələrin inkişaf etdirilməsi üçün üzərinə düşən vəzifənin layiqincə yerinə yetirilməsinə çalışacaqdır.

ÇİN XALQ RESPUBLİKASI YARADILMASININ 50 İLLİYİ MÜNASİBƏTİLƏ TƏŞKİL OLUNMUŞ RƏSMİ QƏBUL

Çinin Azərbaycandakı səfirliyi Çin Xalq Respublikasının yaradılmasının oktyabrın 1-də qeyd olunan 50 illiyi münasibətilə 1999-cu il sentyabrın 30-da "Gülüstan" sarayında rəsmi qəbul təşkil etdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev qəbulda iştirak etdi. Saraya toplaşanlar dövlətimizin başçısını hərərətlə qarşıladılar.

Azərbaycanın və Çinin dövlət himnləri səsləndi.

ÇXR-in Azərbaycandakı səfiri Çjan Qotsyan və Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev nitq söylədilər.

ÇİNİN AZƏRBAYCANDAKI SƏFİRİ ÇJAN QOTSYANIN NİTQİ

- Zati-aliləri, çox hörmətli cənab Prezident Heydər Əliyev!

Zati-aliləri, çox hörmətli Milli Məclisin sədri!

Çox hörmətli Baş nazir!

Hörmətli qonaqlar, əziz dostlar, xanımlar və cənablar!

Sabah bizim xalq respublikasının 50 illik yubileyi olacaqdır. Çin xalqının bu ərədə özünün ən axıncı və ən əlamətdar bayramını - ÇXR-in yaradılması bayramını qeyd etməsi ərəfəsində, cənab Prezident, Sizin burada olmanız və yüksək qonaqların burada olması qəbulumuza xüsusi rəvnəq və bayram ab-havası verir. Buna görə, cənab Prezident, Sizə və bütün yüksək qonaqlara səmimi minnətdarlığımı ifadə etməyi özümə şərəf sayıram.

Bizim xalq respublikası düz yarıməsrlək şanlı və ağır yol keçmişdir. Ötən 50 ildə şan-şöhrət, səadət və qüdsə-kədr, müvəffəqiyyətlər, nailiyyətlər və uğursuzluqlar çulğaşmışdır. Xalqımız yalnız son 20 ildə tarixi təcrübəni və tarixin ibrət dərslərini ümumiləşdirərək, Çin Kommunist Partiyasının rəhbərliyi altında əzmlə axtarışlar apararaq özü üçün münasib sosialist inkişaf yolunu tapmışdır. Bu yol sosialist yönümlü zəmin şəraitində islahatlar və açıqlıq siyasətinin cəsarətlə və qətiyyətlə yeridilməsi ilə səciyyələnir.

50 il ərəzində Çində böyük dəyişikliklər baş vermişdir. Məsələn, əgər 1949-cu ildə ölkəmizdə əsas fond cəmi 10 milyard yuandan artıq idisə, 1998-ci ilin sonuna yaxın 8,2 trilyon yuan olmuşdur. 20 illik islahatlar və açıqlıq siyasəti sayəsində ümumi milli məhsulun orta illik artımı təxminən 10 faiz təşkil etmiş və ümumi daxili məhsul 1978-ci ilin göstəriciləri ilə müqayisədə, demək olar, 21 dəfə çoxalmışdır. Çin planlı iqtisadiyyatdan sosialist bazar iqtisadiyyatına ilkin keçid mərhələsini artıq başa çatdırmış, müxtəlif iqtisadi komponentlərin - ictimai mülkiyyətin üstün rol oynadığı şəraitdə

kooperativ, özəl, müştərək və sırf xarici ukladların ahəngdar inkişafı üçün iqtisadi sistemi əslində yaratmışdır.

İqtisadi islahat tədricən dərinləşdikcə siyasi islahat, sosialist demokratiyası və qayda-qanun durmadan təkmilləşir. Qarşımızda hələ çox çətinliklər dursa da, Çin xalqı yeni əsrə doğru, yeni minilliyə doğru tam inamla gedir.

Lakin çox böyük tərəqqi qazanmağımıza baxmayaraq, Çin hələ də inkişaf etməkdə olan ölkə kimi qalır. Dünyanın inkişaf etmiş ölkələrinin orta səviyyəsinə çatmaq üçün Çin xalqı daha 30-40 il ərzində səylər göstərməlidir. Lakin hətta onda da Çin fəvqəldövlət iddiasında olmayacaq, bu, bir yana, hegemonluq iddiasına düşməyəcək, əksinə, bütün dünyada sülh və inkişaf işinə yalnız böyük töhfə verəcəkdir.

Çox hörmətli Prezident!

Dostlar!

Çin Xalq Respublikası yaranmasının 50 illiyini qeyd edərkən Çin xalqı dünyanın müxtəlif ölkələrinin sülhsevər xalqları tərəfindən bizə göstərilmiş dəstək və yardımı minnətdarlıqla xatırlayır. Xalq respublikamız yaradılmazdan əvvəl və ölkəmizdə sosializm quruluşunun başlanğıc dövründə xalqımıza o vaxtkı Sovet İttifaqının xalqları, o cümlədən də Azərbaycan xalqı mühüm dəstək vermiş və yardım göstərmişlər. Çin xalqı bunu heç zaman unutmur. Cənab Prezident, icazə verin, Çin xalqı və Çin hökuməti adından Sizə və Sizin simanızda bütün Azərbaycan xalqına səmimi təşəkkürümü bildirim.

İqtisadiyyatı inkişaf etdirmək və xalqın həyat səviyyəsini yüksəltmək üçün bizə dinc beynəlxalq şərait, dostluq, əlaqələrin və mübadilələrin genişləndirilməsi gərəkdir, dünyanın bütün ölkələri və millətlərinin bəşəriyyətin ümumi sərvəti olan sivilizasiyanın inkişafı sahəsində əldə etdikləri nailiyyətlərdən öyrənmək lazımdır. Çinin öz müstəqil və sülhpərvər xarici siyasət xəttini həyata keçirməsinin zəruriliyi məhz bununla bağlıdır. Biz böyük və kiçik, qüdrətli və ya az qüdrətli olmasından asılı olmayaraq, dünyanın bütün ölkələrinin beynəlxalq birləşmə bərabər hüquqlu üzvləri olmasına tərəfdarıq. Biz hesab edirik ki, hər bir ölkənin öz xalqının seçdiyi müxtəlif həyat tərzinə və inkişaf yoluna hörmətlə, təbiətin və onun sərvətlərinin mühafizəsinə yanaşdığımız kimi eyni qayğı və diqqətlə yanaşmaq lazımdır. Yer üzündə həyat ancaq bu yolla çoxcəhətli və rəngarəng olar.

Hörmətli cənab Prezident!

Biz ideoloji mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, bütün ölkələrlə münasibətləri, o cümlədən dostluq münasibətlərini inkişaf etdiririk. Çinlə Azərbaycan coğrafi cəhətdən bir-birindən uzaqdır. Lakin aramızdakı məsafənin böyük olmasına baxmayaraq, bizi Qədim Böyük İpək yolu və bərpa edilən yeni İpək yolu birləşdirir və yaxınlaşdırır. Maraqlarımız

baxımından ölkələrimiz arasında heç bir dərin fikir ayrılığı yoxdur, ancaq ümumi bir vəzifə - islahatlar aparmaq, iqtisadiyyatı inkişaf etdirmək, xalqın həyat səviyyəsini yüksəltmək, ölkələrimizin ərazi bütövlüyünü və suverenliyini qorumaq vəzifəsi mövcuddur. Bu baxımdan xalqlarımız bir-birindən öyrənməli, bir-birini dəstəkləməlidirlər.

Ölkələrimiz arasında diplomatik münasibətlər yaradıldıqdan sonra dövlətlərimizin rəhbərlərinin, xüsusən Sədr Tszyan Tszeminin və cənab Prezident, zati-alinin qayğısı ilə Çin-Azərbaycan əlaqələri sabit şəkildə inkişaf edir. Əminəm ki, Çinlə Azərbaycan arasındakı dostluğun və əlaqələrin nurlu gələcəyi var. Cənab Prezident, xahiş edirəm inanasınız, mən bundan ötrü yorulmadan səy göstərəcəyəm.

İndi isə sağlıq təklif edirəm - Çinlə Azərbaycan arasında əbədi dostluq şərəfinə! Ölkələrimizin çiçəklənməsi və qüdrəti şərəfinə! Xalqlarımızın səadəti və əmin-amanlığı şərəfinə!

Sədr Tszyan Tszeminin və Prezident Heydər Əliyevin sağlığına!

Burada olan bütün yüksək qonaqların və dostların səadəti, cansağlığı və əmin-amanlığı şərəfinə!

Bir daha xahiş edirəm, badələri Prezident Heydər Əlirza oğlu Əliyevin sağlığı və uzunömürlüyü şərəfinə qaldırasınız!

Diqqətinizə görə sağ olun.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN NİTQİ

- Hörmətli cənab səfir!

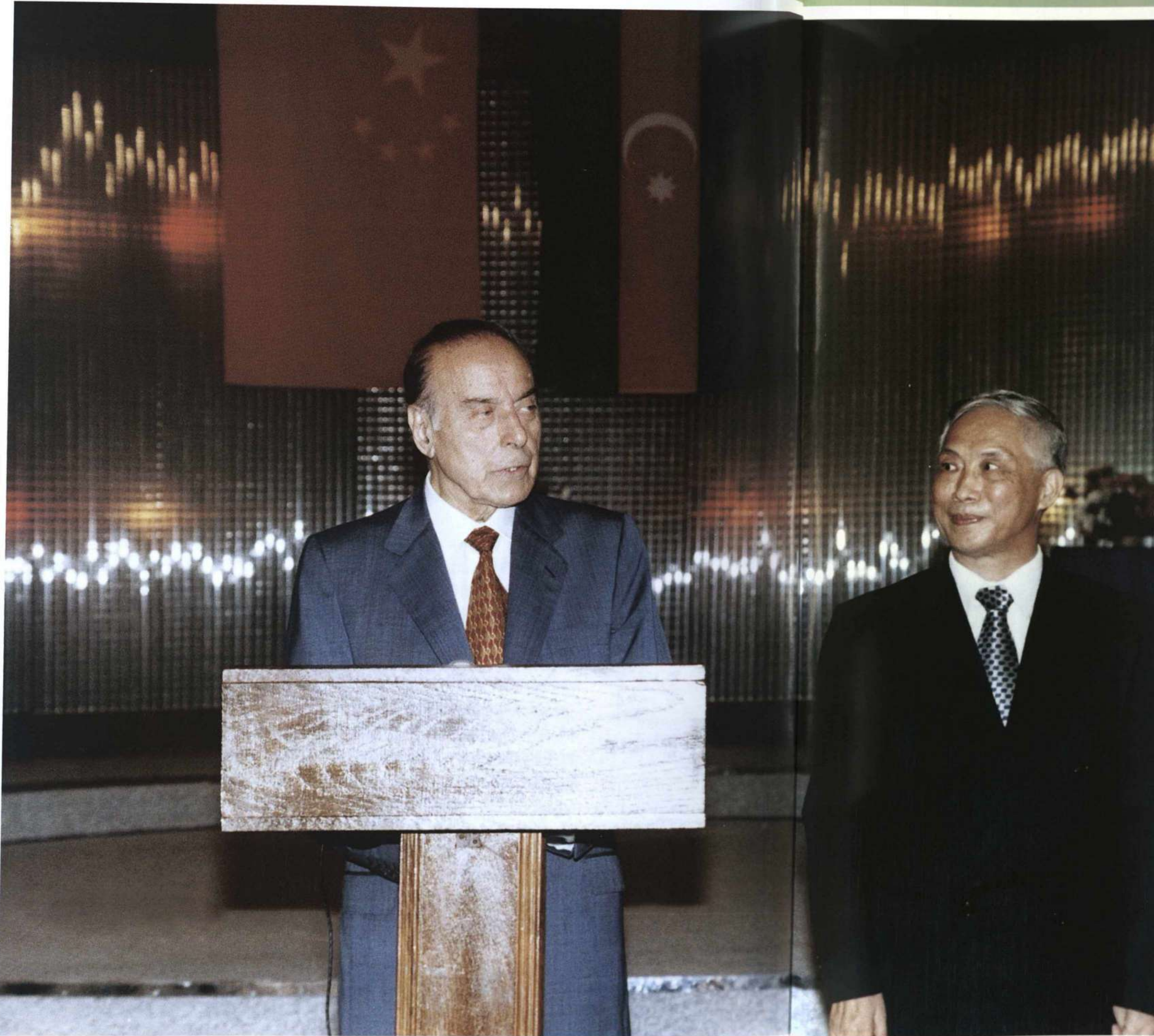
- Hörmətli xanımlar və cənablar!

Sizi Çin Xalq Respublikasının milli bayramı - Çin Xalq Respublikası yaradılmasının 50 illiyi münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm. Böyük Çin xalqına sülh, əmin-amanlıq və xoşbəxtlik arzulayıram.

Təəssüflənirəm ki, tərcüməçimiz yoxdur və buna görə də möhtərəm səfir rus dilində çıxış etdi. Çin Xalq Respublikasına və onun Azərbaycandakı möhtərəm səfirinə hörmət edərək, mən öz cavab sözümü rus dilində davam etdirəcəyəm.

50 il öncə Çin torpağında olduqca böyük tarixi əhəmiyyətə malik hadisə baş vermişdir. Çinin çox zəngin, çox qədim tarixi var. Bunların hamısı bütün dünyaya, o cümlədən bizə, azərbaycanlılara yaxşı məlumdur. Amma 1949-cu ildə baş vermiş hadisə hər şeyi köklü surətdə dəyişdirmiş və Çin xalqı özünün seçdiyi yol ilə, yəni müstəqil, qeyri-asılı siyasət yeritmək, öz ölkəsinin inkişafı ilə məşğul olmaq, öz xalqı üçün daha yaxşı şəraiti təmin etmək yolu ilə getmişdir.

Cənab səfir öz nitqində Çin xalqının ötən 50 ildə və xüsusən son 20 ildə qazandığı böyük nailiyyətlərə dair çox inandırıcı, təsirli rəqəmlər və faktlar gətirdi.

Biz hər bir xalqın seçdiyi yola böyük hörmətlə yanaşırıq. Xalqın seçdiyi yol onun işidir. Biz hesab edirik ki, buna heç kim və heç vaxt kənardan qarışmamalıdır. Buna görə də Çin xalqının seçdiyi yol Çinin milli maraqlarına və ənənələrinə tam uyğundur və təbii ki, bütün dünyada, o cümlədən Azərbaycanda hörmət və təqdire malikdir.

Son illərdə Çin xalqı iqtisadi və sosial islahatları həyata keçirərək böyük uğurlara nail olmuşdur. Hazırda bütün dünyada yenidənqurma, inkişaf prosesi gedir. Geridə qalan ölkələr başqa ölkələrlə ayaqlaşmaq istəyirlər. İqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş ölkələr digər kiçik ölkələrə kömək və dəstək göstərməyə çalışırlar. Dövlət müstəqilliyini bu yaxınlarda əldə etmiş ölkələr öz inkişaf yolunu - məşəqqətli, çətin, amma bununla bərabər, düzgün olan yolu keçirlər.

50 ildə Çin xalqı özünün, bu ölkənin seçdiyi sistemin ideoloji prinsiplərinə əsaslanaraq, öz həyat quruculuğunun çoxsaylı formalarını sınamışdır. Çinin son onillikdə apardığı islahatlar Çin üçün, məhz Çin üçün həqiqətən çox uğurlu, çox bəhrəli olmuşdur. Buna görə də çalışmaq lazım deyil ki, bütün ölkələrdə hər şey vahid model əsasında getsin. Çalışmaq lazım deyil ki, kiçik ölkələr böyük ölkələrin malik olduqları hər şeyi onlardan götürüb təqlid etsinlər. Çalışmaq lazım deyil ki, inkişaf etmiş ölkələrdə uğurlu idarəçiliyin, iqtisadi fəaliyyətin uğurlu nəticələr vermiş ayrı-ayrı formaları başqa ölkələrdə də elə bu cür tətbiq olunsun.

Öz inkişafının müxtəlif mərhələlərində, səviyyələrində olan ölkələr dünyada çoxdur. Təbiidir ki, hər bir ölkə öz inkişaf yolunu buna uyğun olaraq qurur və qurmalıdır. Buna heç kim qarışmamalıdır. Bax, bu baxımdan Çin öz müstəqilliyinə nail olmuşdur. Mən bu sözü daha geniş anlamda deyirəm. Yəni, Çin həmişə böyük dövlət olmuşdur, həmişə müstəqil dövlət olmuşdur. Lakin 1949-cu ildən sonra Çinin suverenliyi və müstəqilliyi Çin xalqının müasir maraqlarına cavab verən yeni forma kəsb etmişdir. Ancaq Çin oraya ixrac olunanları təqlid etməyə başlamamışdır, öz yolu ilə - milli maraqlara, üstünlük verilən milli cəhətlərə uyğun gələn islahatlar yolu ilə getmiş və nəticələrə nail olmuşdur.

Çin Xalq Respublikasının 50 illiyi günündə Çin xalqını bu böyük uğurlar münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm və Çin Xalq Respublikasının rəhbərliyinə, Çin Xalq Respublikasının Sədri hörmətli Tszyan Tszeminə bu yolda yeni-yeni uğurlar arzulayıram.

Böyük məmnunluqla demək olar ki, Azərbaycan dövlət müstəqilliyi əldə etdikdən sonra Çin Xalq Respublikası ilə ölkəmiz arasında dostluq münasibətləri yaranmışdır. Biz bunu çox qiymətləndirir, buna böyük əhəmiyyət veririk. Biz bunu istəyirdik və indi buna maliklik.

Bəli, ölkələrimiz coğrafi baxımdan bir-birindən uzaqdır. Lakin orta əsrlərdə və daha əvvəllər İpək yolu Çindən, Yaponiyadan tutmuş Avropanın ən ucqar nöqtəsinədək bu yolun üstündə yerləşən bütün ölkələri birləşdirirdisə, indi - XX əsrin sona yetdiyi, bəşəriyyətin texnika sahəsində çox böyük tərəqqiyə nail olduğu dövrdə bu məsafənin heç bir əhəmiyyəti yoxdur.

Əməkdaşlığımızı uğurlu hesab edirəm. Əlbəttə, biz istərdik ki, əməkdaşlığımız daha səmərəli olsun. Biz buna çalışırıq. Deyə bilərəm ki, Çin Xalq Respublikası tərəfindən də bu cür istək olduğunu hiss edirik. Amma razılaşmaq lazımdır ki, hər şey birdən-birə hasil olmur. Bundan ötrü vaxt gərkdir. Belə düşünürəm ki, zaman, şübhəsiz, bizim əməkdaşlığımızın daha sıx və yaxın olmasına xidmət edəcəkdir.

Çində, Pekində artıq çoxdan Azərbaycan səfirliyinin olması sübut edir ki, Azərbaycan Çin Xalq Respublikası ilə dostluq münasibətləri saxlamaq istəyir. Məlumdur ki, gənc dövlət olan Azərbaycanın bütün ölkələrdə, dünya ölkələrinin əksəriyyətində səfirliyə malik olmaq üçün böyük vəsaiti və imkanları yoxdur. Biz bunu çox istəyirik, amma imkanlar yol vermir. Ancaq belə bir şəraitdə biz hələ beş il, hətta altı il əvvəl Çində Azərbaycanın səfirliyini açmaq haqqında qərar qəbul etdik, nəzərə alırdıq ki, bu, uğurlu əməkdaşlığımıza təkan verəcəkdir. Xoşdur ki, Çin Xalq Respublikası da Azərbaycana diqqət göstərərək, burada öz səfirliyini açmışdır. Bu səfirlik çoxdan və müvəffəqiyyətlə fəaliyyət göstərir. Bütün bunlar bir daha və bir daha onu göstərir ki, biz əməkdaşlıq edirik və edəcəyik.

Cənab səfir, sizin kimi, biz də hesab edirik ki, hər bir ölkə - həm çox böyük, həm də kiçik ölkə öz yolu ilə getməli, bütün digər ölkələrin, o cümlədən Çinin yoluna hörmət etməlidir. Buna görə də arzu edirik ki, bizə də bu cür hörmətlə yanaşsınlar.

Ərazi bütövlüyü prinsipi ən mühüm məsələdir və siz, cənab səfir, onu xatırlatdınız. Bu, bizim məsələmiz deyildir, sizin məsələiniz deyildir. Bu, beynəlxalq hüququn məsələsidir, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının əsas prinsiplərindən biridir. Ona görə də biz istəyirik ki, hər bir ölkənin, - bizim ona münasibətimizdən asılı olmayaraq, - öz ərazi bütövlüyünü, ərazi toxunulmazlığını saxlamağa imkanı olsun. Biz bunu Çinə də arzulayıırıq və çalışırıq ki, Azərbaycanın da ərazi bütövlüyü saxlanılsın və möhkəmlənsin.

Erməni silahlı birləşmələri tərəfindən Azərbaycanın bəzi rayonlarının

işğal olunması ilə əlaqədar 1992-1993-cü illərdə BMT Təhlükəsizlik Şurasının qəbul etdiyi qətnamələr bizim yadıımızdadır. Çin Xalq Respublikasının da daimi üzvü olduğu Təhlükəsizlik Şurasının bütün daimi üzvlərinin yekdilliklə qəbul etdikləri həmin qətnamələrdə Azərbaycanın işğal edilmiş ərazilərindən Ermənistan silahlı birləşmələrinin qeyd-şərtsiz çıxarılması nəzərdə tutulurdu. Amma təəssüf ki, bu qətnamələr yerinə yetirilməmiş qaldı.

Bu gün biz Çinə minnətdarıq ki, o dövrdə Ermənistan silahlı birləşmələri tərəfindən Azərbaycan ərazisinin işğalı məsələsinin müzakirəsi zamanı Çin işğalçı qüvvələrin oradan qeyd-şərtsiz çıxarılmasının lehinə səs vermişdi. Bununla yanaşı, biz arzu edərdik ki, Çinin daimi üzvü və həlledici səsə malik olduğu Təhlükəsizlik Şurası öz qətnamələrinin, öz qərarlarının yerinə yetirilməsinə nail olsun. Təəssüflə demək olar ki, bu baxımdan Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurasında, görünür, çox şey çatışmır. İndiki halda mən bunu Təhlükəsizlik Şurasının bu və ya digər üzvünə aid etməyirəm, ümumən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurasına öz münasibətimizi deyirəm.

Biz hesab edirik ki, Çin də öz ərazi bütövlüyünü tamamilə bərpa etməlidir, eləcə də, zənnimcə, Çin Xalq Respublikası Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün tamamilə bərpa olunması mövqelərində durur və durmalıdır.

Mən 1994-cü ildə Çinə rəsmi səfərimi, çoxsaylı görüşləri və danışıqları, xüsusən də Çin Xalq Respublikasının Sədri cənab Tszyan Tszemin ilə olan görüşümü və danışıqlarımı, imzaladığımız dövlətlərarası sənədləri, Şanxaya getməyimizi, islahatların gedişi ilə tanışlığı böyük səmimiyyətlə xatırlayıram. Bütün bunlar mənə çox böyük təsir bağışladı. Əlbəttə, Çinin tarixi, gedib görmək imkanına malik olduğum böyük Çin səddi də güclü təsir bağışlayır.

Bir sözlə, hesab edirəm ki, 1994-cü ildən sonra bizim aramızda daha sıx münasibətlər yaranmışdır. Mən bu münasibətləri qiymətləndirirəm, ÇXR-in Sədri cənab Tszyan Tszeminlə mənim aramda yaranmış şəxsi münasibətləri qiymətləndirirəm və bu münasibətlərin müvəffəqiyyətlə inkişafı üçün hər şeyi edəcəyəm.

Sizi bayram münasibətilə bir daha təbrik edirəm!

Böyük Çin xalqına bir daha uğurlar, səadət, sülh və firavanlıq arzulayıram!

**AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEV
ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ BAKIDAKI
SƏFİRLİYİNƏ GEDƏRƏK DEN SYAOPININ VƏFATI
İLƏ ƏLAQƏDAR BAŞSAĞLIĞI VERDİ**

1997-ci il fevralın 25-də Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Çin Xalq Respublikasının Bakıdakı səfirliyinə getdi.

Azərbaycan dövlətinin başçısı Heydər Əliyev miqyaslı siyasətçi, görkəmli dövlət xadimi, böyük islahatçı Den Syaopinin vəfatı ilə əlaqədar Çin xalqına dərin hüznə başsağlığı verdi.

Prezident Heydər Əliyev səfirlikdəki hüzn kitabına aşağıdakı sözləri yazdı:

"Çin xalqının qarşısında böyük xidmətlər göstərmiş, görkəmli ictimai-siyasi xadim, dövlət xadimi Den Syaopinin vəfatı münasibətilə Çin Xalq Respublikasına və bütün Çin xalqına dərin hüznə başsağlığı verirəm".

Sonra Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Çin Xalq Respublikasının ölkəmizdəki səfiri Ley İnçenə bir daha başsağlığı verdi.

ƏLAQƏLƏR GENİŞLƏNİR

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEV ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ PARLAMENT NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞÜ

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev 1997-ci il avqustun 30-da Prezident sarayında Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi sədrinin müavini Van Binsyan başda olmaqla ÇXR-in parlament nümayəndə heyətini qəbul etdi.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycan ilə Çin arasında yaranmış möhkəm və etibarlı dostluq əlaqələrinin sürətlə inkişafından məmnun qaldığını bildirərək dedi ki, ölkəmizdə bu əlaqələrə böyük əhəmiyyət verir və onların genişlənməsini, dərinləşməsini arzulayır. Azərbaycan Prezidenti 1994-cü ildə Çinə rəsmi səfərini, ÇXR-in Sədri Tszyan Tszemin, Baş nazir Li Pen ilə, bu böyük ölkənin digər rəsmi şəxsləri ilə görüşlərini, Pekində imzalanmış sənədləri böyük səmimiyyətlə xatırladı. Prezident Heydər Əliyev ölkələrimizin parlamentləri arasında yaranmış əməkdaşlıqdan da razı qaldığını söyləyərək dedi ki, o, buna da böyük əhəmiyyət verir və hesab edir ki, bu əlaqələr Azərbaycan-Çin münasibətlərinin bütün sahələrdə inkişafı və möhkəmləndirilməsində çox mühüm rol oynayır. Bu baxımdan Çinin parlament

nümayəndə heyətinin Azərbaycana səfərinin müstəsna əhəmiyyəti var.

Prezident Heydər Əliyev ilə görüşməyi özü üçün şərəf saydığını söyləyən Van Binsyan ÇXR-in Sədri Tszyan Tszeminin səmimi salamını və xoş arzularını dövlətimizin başçısına yetirdi. Qonaq Çin ilə Azərbaycan arasında hərtərəfli əlaqələrin intensiv inkişafını vurğulayaraq dedi ki, Prezident Heydər Əliyevin Çinə uğurlu səfəri bu inkişafın yeni mərhələsi olmuşdur. Ölkələrimizin parlamentləri arasındakı əlaqələrə dövlətimizin başçısının verdiyi düzgün qiymət, habelə dostluq və əməkdaşlığın səviyyəsini qaldırmaq üçün hər iki tərəfin say göstərəcəyini bildirməsi Çin tərəfində ümidlər doğurdu.

Qonaq dedi ki, Çin Azərbaycan rəhbərliyinin, onun Prezidentinin öz dövlətinin müstəqilliyini qorumaq və iqtisadiyyatını inkişaf etdirmək sahəsindəki səylərini dəstəkləyir, Azərbaycanın suverenliyini və ərazi bütövlüyünü tanıyır. Eyni zamanda Azərbaycan Prezidentinin və hökumətinin Tayvan məsələsində Çinin prinsipial mövqeyini daim dəstəkləməsini yüksək qiymətləndirir. Nümayəndə heyətinin başçısı gələcəkdə də bu dəstəyin olacağına ümid bəslədiyini bildirdi.

Azərbaycanla iqtisadi əməkdaşlıqdan söhbət açan Van Binsyan dedi ki, Çin Xəzərdəki neft yataqlarının işlənilməsində Azərbaycan neftçiləri ilə əməkdaşlığa hazırdır, öz ərazisində dəmir yolu çəkərək TRASEKA layihəsi üzrə Avrasiya nəqliyyat dəhlizinin yaradılmasında iştirak edir. Qeyd olundu ki, ölkələrimiz arasında ticarət-iqtisadi əməkdaşlıq zəifdir, mal dövriyyəsinin həcmi onların çox böyük potensial imkanlarına uyğun deyildir. Bu vəziyyəti dəyişmək üçün hər iki tərəfin say göstərməsi məqsədəuyğun sayıldı. Van Binsyan Azərbaycana 60 milyon yuan əmtəə krediti ayrılması barədə 1994-cü ildə imzalanmış sazişin əsasən Çin tərəfinin təqsiri üzündən yerinə yetirilməməsinə görə üzrxahlıq edərək bildirdi ki, onun Bakıya səfəri ərəfəsində Çinin Dövlət Şurası həmin sənədin reallaşdırılması üçün lazımı qərar qəbul edibdir.

Van Binsyan Prezident Heydər Əliyevin belə bir fikri ilə razılaşırdı ki, Çin və Azərbaycan öz əlaqələrini möhkəmləndirməlidirlər, bundan ötrü qarşılıqlı əməkdaşlığı genişləndirmək, beynəlxalq məsələlərdə qarşılıqlı əlaqələrə diqqəti artırmaq lazımdır, çünki bir sıra mühüm beynəlxalq problemlər barədə hər iki ölkə oxşar mövqe tutur.

Daha sonra qonaq ölkəsindəki vəziyyətdən danışaraq dedi ki, bu il iki mühüm hadisə qeyd olunacaqdır: Honkonqun Çinə qaytarılması və ÇXR Kommunist Partiyasının qarşıdakı qurultayı. Qeyd olundu ki, nəzərdə tutulduğu kimi, iqtisadiyyatın sürətlə yüksəlməsi meyli qalmaqdadır ki, bu da islahatların aparılması və ölkənin açıq elan edilməsi ilə izah olunur və Çin bu xətti davam etdirəcəkdir. Qonaq eyni zamanda islahatların keçirilməsinə Azərbaycanın müsbət və ehtiyatla yanaşmasını düzgün saydığını bildirdi.

Van Binsyan adi bir azərbaycanlı ailəsində olarkən aldığı təəssüratını da bölüşərək dedi ki, bu ailə Prezident Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın bütün çətinlikləri aradan qaldıraraq gözəl gələcəyə yetişəcəyi barədə onun fikri ilə razılaşırdı.

Hazırda öz tarixinin mürəkkəb dövrünü yaşayan Azərbaycan haqqında söylədiyi xoş sözlərə görə, Van Binsyana təşəkkürünü bildiren Prezident Heydər Əliyev dedi ki, böyük dövlət fəaliyyəti və siyasi fəaliyyət təcrübəsi olan böyük ölkənin nümayəndəsinin verdiyi qiymət çox mühüm və dəyərlidir. Azərbaycanda Çinin 1949-cu ildə təşkil edilmiş ÇXR-in tarixini, bu illər ərzində Çin xalqının keçdiyi mürəkkəb və şərəfli yolu yaxşı bilirlər. Çin xalqı öz suverenliyini, dövlət müstəqilliyini və öz prinsiplərini daim müdafiə edir.

Dövlətimizin başçısı dedi ki, mərhum Syaopinin işləyib hazırladığı və Tszyan Tszeminin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən prinsiplər əsasında Çinin coşğun inkişaf dövrü xüsusilə dəyərlidir. Çinin öz müstəqilliyini, suverenliyini və ərazi bütövlüyünü təmin etmək sahəsində göstərdiyi misilsiz səylərə Azərbaycanda böyük hörmətlə yanaşırlar. Respublikamızın rəhbəri dedi ki, Azərbaycan bu səyləri həmişə dəstəkləyib və bundan sonra da hər yerdə dəstəkləyəcəkdir.

Prezident Heydər Əliyev Honkonqun Çinin tərkibinə qaytarılması münasibətilə bütün Çin xalqını təbrik edərək bu prosesin müdrikliklə, uğurla həyata keçirilməsinə heyran qaldığını söylədi və ümidvar olduğunu bildirdi ki, ÇXR-in prinsipial siyasəti Tayvan problemini həll etməyə imkan verəcəkdir. Dövlətimizin başçısı Çin xalqını qazandığı iqtisadi uğurlar münasibətilə də təbrik etdi, ona yeni nailiyyətlər arzuladı.

Ərazi bütövlüyünün bərpa olunması ilə bağlı Çinin və Azərbaycanın oxşar problemlərinin olduğunu vurğulayan Prezident Heydər Əliyev dedi ki, ölkəmiz erməni təcavüzkarları tərəfindən zəbt edilmiş torpaqlarının azad olunması uğrunda mübarizə aparır. Dövlətimizin başçısı Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi nəticəsində ölkəmizə dəyən zərərdən, bu münaqişəyə sülh yolu ilə son qoymaq üçün Azərbaycanın gördüyü tədbirlərdən, münaqişənin həlli məsələsində respublikamızın mövqeyindən söh-

bət açdı. Prezident Heydər Əliyev bu məsələdə Azərbaycanın ədalətli mövqeyini BMT Təhlükəsizlik Şurasında dəstəklədiyinə görə ÇXR-ə minnətdarlıq etdi və bu dəstəyin gələcəkdə də davam edəcəyinə, habelə dünya birliyinin və xüsusən ATƏT-in Minsk qrupunun Lissabon zirvə görüşündə qəbul edilmiş sənədin reallaşdırılmasına nail ola biləcəyinə ümid bəslədiyini söylədi.

Dövlətimizin başçısı ölkələrimiz arasında iqtisadi əlaqələri genişləndirməyin zəruri olması ilə razılaşaraq dedi ki, Azərbaycan tərəfi özünün Xəzərdəki neft yataqlarının birgə işlənməsində Çinin iştirakına dair konkret təklifləri nəzərdən keçirməyə hazırdır. Çinin özü üçün iqtisadi baxımdan sərfəli olan Avrasiya nəqliyyat dəhlizindən istifadə etməsinə maraq göstərir. Respublikamızın rəhbərinin fikrincə, iqtisadi əməkdaşlığı genişləndirmək və inkişaf etdirmək üçün digər imkanlar da var və Azərbaycan bundan ötrü əlindən gələni əsirgəməyəcəkdir.

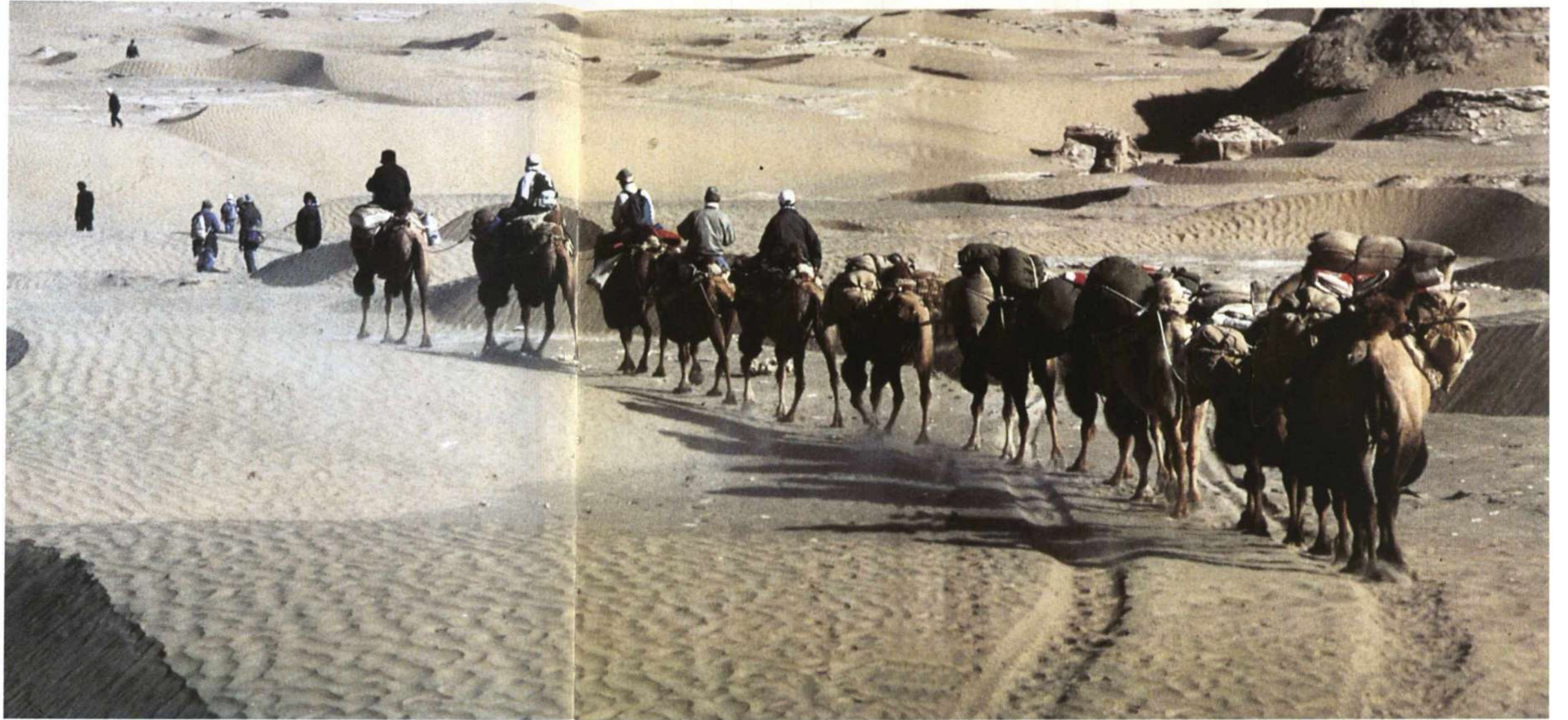
Van Binsyanın azərbaycanlı ailəsində olmasından məmnun qaldığını söyləyən

Prezident Heydər Əliyev bildirdi ki, xalqımızın həyatı haqqında daha dolğun təsəvvür əldə etmək üçün bir neçə ailəyə baş çəkmək lazım idi. Dövlətimizin başçısı dedi ki, əgər Çin nümayəndələri azərbaycanlı qaçqınların yaşadıkları yerlərə gedib onların ağır vəziyyətini öz gözləri ilə görseydilər, minnətdar olardı.

Ölkəmizin rəhbəri Azərbaycan və Çin xalqlarının bir-birinə böyük hörmət bəslədiyini söyləyərək vurğuladı ki, Azərbaycan bu hissləri möhkəmləndirmək üçün əlindən gələni edəcəkdir. Prezident Heydər Əliyev ÇXR-in Sədri Tszyan Tszeminin indi tutduğu vəzifədə qalacağını alqışladı, nümayəndə heyətinin üzvlərinə, bütün Çin xalqına uğurlar və xoş həyat arzuladı, Tszyan Tszeminə onun salamını yetirməyi xahiş etdi.

Görüşün sonunda Van Binsyan Prezident Heydər Əliyevə ənənəvi Çin üslubunda işlənmiş şəkil hədiyyə etdi.

Görüşdə Milli Məclisin sədri Murtuz Ələsgərov, dövlət müşaviri Vəfa Quluzadə, Çinin Azərbaycandakı səfiri Ley İnçen iştirak edirdilər.

TARİXİ İPƏK YOLUNUN BƏRPASINA DAİR BAKIDA KEÇİRİLƏN BEYNƏLXALQ KONFRANSIN MATERİALLARINDAN

Bir çox yüzilliklər bundan əvvəl Şərq ilə Qərbi birləşdirmiş Böyük İpək yolu öz tarixi əhəmiyyətini və cazibəsini bizim günlərdə yenidən dirçəldir. O, yüz illər əvvəl olduğu kimi, əzəldən bir-biri ilə əməkdaşlığa və dialoqa can atan, müxtəlif mədəniyyətlərə və sivilizasiyalara mənsub dövlətlər arasında körpü olacaqdır.

Bu gün bizim müasirlərimiz vaxtilə məşhur səyyah Marko Polonun keçib-getdiyi qədim karvan yolunu yenidən mənimsəyirlər. Bu yolun ipək sapına bir çox ölkələr düzülmüşdür. Azərbaycan hələ o vaxtlar da bu nəhəng yolun əsas ticarət və nəqliyyat qovşaqlarından biri olmuşdur. O, bu günə qədər də öz nadir coğrafi mövqeyini itirməmiş, Böyük İpək yolunun bərpasının təşəbbüsçülərindən birinə çevrilmiş və 1993-cü ildə Brüssel konfransında Qafqazın və Mərkəzi Asiyanın digər yeni müstəqil dövlətləri ilə birgə qoşulduğu Avropa Birliyinin Avropa-Qafqaz-Asiya nəqliyyat dəhlizinin

inkişafına texniki yardım üzrə TRASEKA proqramının fəal iştirakçısı olmuşdur.

Təsadüfi deyil ki, Tarixi İpək yolunun bərpası üzrə ilk beynəlxalq konfrans məhz Azərbaycanda toplanmışdır. Bu konfrans ölkəmizin Prezidenti Heydər Əliyevin və Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadzenin təşəbbüsü sayəsində, Avropa Birliyinin komissiyası ilə birgə keçirilir.

Bakı bu tarixi hadisəyə çoxdan və ciddi hazırlaşdı. Respublika Prezidenti xüsusi sərəncam vermiş, təşkilat komitəsi yaradılmış və o, beynəlxalq konfransın uğurla keçirilməsi üçün böyük iş görmüşdür.

Konfransda iştirak etmək arzusunu bildirmiş dövlət başçıları, müxtəlif ölkələrin və beynəlxalq təşkilatların nümayəndə heyətləri Bakıya gəlmişdir.

1998-ci il sentyabrın 8-də səhər saat 10-da, iştirakçı ölkələrin dövlət bayraqları ilə bəzədilmiş, aparılmış hazırlıq işlərindən sonra yüksək beynəlxalq forumların keçirilməsi səviyyəsinə uyğun görkəm almış "Gülüstan" sarayında Tarixi İpək yolunun bərpası üzrə beynəlxalq konfrans tentənəli şərəitdə öz işinə başladı.

Konfransda 33 ölkənin - Azərbaycan, Avstriya, Ermənistan, Belçika, Bolqarıstan, Macarıstan, Böyük Britaniya, Almaniya, Yunanıstan, Gürcüstan, İran, İspaniya, İtaliya, Qazaxıstan, Çin, Qırğızıstan, Moldova, Monqolustan, Niderland, Norveç, Polşa, Rusiya, ABŞ, Tacikistan, Türkiyə, Rumıniya, Ukrayna, Özbəkistan, Finlandiya, Fransa, İsveç, Yaponiyanın, 13 beynəlxalq təşkilatın - Birləşmiş Millətlər Təşkilatının, Avropa Birliyi Komissiyasının, Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının, Müstəqil Dövlətlər Birliyinin, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının, Beynəlxalq Dəniz Təşkilatının, Dünya Bankının, Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankının, İslam İnkişaf Bankının, Beynəlxalq Avtomobil Nəqliyyatçıları İttifaqının, Avropa Nəqliyyat Nazirləri Konfransının, Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatının, Dəmir Yollarının Əməkdaşlığı Təşkilatının nümayəndə heyətləri iştirak edirdi.

Konfransı giriş sözü ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev açdı.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN NİTQİ

Hörmətli dövlət başçıları və nümayəndə heyətlərinin rəhbərləri, xanımlar və cənablar!

Bəşər sivilizasiyasının tarixində yollar, nəqliyyat xətləri həmişə çox böyük rol oynayaraq, həyatın bütün sahələrinə - siyasətə, iqtisadiyyata, mədəniyyətə təsir göstərmişdir. Bunun parlaq nümunələrindən və rəmzlərindən biri də bir çox ölkələrin və xalqların minillik tarixini, Çinin qədim mədəniyyətini, avropalıların böyük coğrafi kəşflərini, orta əsr müsəlman

intibahının nailiyyətlərini və bir sıra digər cəhətləri ehtiva etmiş qlobal, nadir hadisə olan Böyük İpək yoludur.

Azərbaycan əzəldən Böyük İpək yolunda mühüm məntəqə olmuş, Avropa ilə Asiya arasında özünəməxsus körpü rolunu oynamışdır. Qafqaz, Xəzər dənizi və Qara dəniz hövzələri ölkələri inkişaf etmiş ticarət, qarşılıqlı mədəni zənginləşmə, dini dözümlülük zonasını təşkil edərək, Böyük İpək yolunun özgür tərkib hissələrindən biri olmuşlar.

Bəşər tarixinin ayrılmaz tərkib hissəsi kimi Böyük İpək yolu yüksəliş və tənəzzül dövrləri keçmişdir. Müharibələr, ideoloji və coğrafi-siyasi qarşıdurmalar, ayırıcı xətlər dövrləri başladıqdan sonra bu yol həyatımızdan yox olaraq, gözəl bir əfsanəyə çevrilmişdir.

Lakin "soyuq müharibə" qurtardı, xalqlar müstəqillik əldə etdilər, ümumbəşəri dəyərlər, demokratik normalar, integrasiya prosesləri dünya siyasətində üstün yer tutdu və Böyük İpək yolu ideyasını tarixin gedişinin özü yenidən zəruri etdi.

Avropa Birliyi Komissiyasının uzaqgörən qərarını lazımınca qiymətləndirmək gərəkdir. Bu komissiyanın təşəbbüsü ilə 1993-cü ilin mayında Brüsseldə Qafqaz və Mərkəzi Asiya dövlətlərinin milli və beynəlxalq nəqliyyat, ticarət kommunikasiyalarının inkişafı strategiyasının müzakirəsinə həsr edilmiş xüsusi görüşü oldu.

Həmin görüşdə təsis edilmiş "Avropa-Qafqaz-Asiya (TRASEKA) nəqliyyat dəhlizi" proqramı Avrasiya məkanında həyata keçirilən ən dinamik, iqtisadi cəhətdən ən səmərəli layihələrdən biri oldu.

Proqramın iştirakçısı olan ölkələrin sıx əməkdaşlığı, Avropa Birliyi Komissiyasının fəal köməyi sayəsində ötən beş ildə kommunikasiya obyektlərinin modernləşdirilməsi və tikintisi, müvafiq qanunların və məcəllələrin işlənilib hazırlanması, kadrlar hazırlanması, gömrük və tarif siyasətlərinin təkmilləşdirilməsi sahəsində böyük iş görülmüşdür.

Azərbaycan, Gürcüstan, Türkmənistan və Özbəkistan arasında tranzit daşımaların tənzimlənməsi haqqında 1996-cı ilin mayında Türkmənistanın Sərəxs şəhərində saziş imzalanması bu proqramın inkişafı üçün mühüm hadisə oldu. Sonralar bu sazişə başqa dövlətlər də qoşuldular. Həmin saziş sayəsində tariflər 50 faiz azaldılmış, gömrük qaydaları sadələşdirilmiş, daşımaların təhlükəsizliyi və qorunması təmin edilmişdir. Bunun nəticəsində son illərdə Transqafqaz dəhlizi vasitəsilə Avropa və Asiya arasında mal mübadiləsinin həcmi, demək olar, on dəfə artmışdır.

TRASEKA proqramının uğurla həyata keçirilməsi əməkdaşlığımızı daha yüksək səviyyəyə qaldırmaq üçün, yəni Tarixi Böyük İpək yolunun bərpasına dair proqram qəbul etmək üçün zəmin yaratmışdır və konfransımız da buna həsr olunmuşdur.

TRASEKA-nın işçi qrupunun hazırladığı "Avropa-Qafqaz-Asiya" dəhlizinin inkişafı üzrə beynəlxalq nəqliyyat haqqında əsas çoxtərəfli saziş",

onun texniki əlavələri, Bakı bəyannaməsi çox böyük iqtisadi, tarixi əhəmiyyətə malikdir.

Onların qəbul olunması Avropa, Qara dəniz, Qafqaz, Xəzər dənizi və Asiya regionlarında ticarətin inkişafına, təbii ehtiyatlardan istifadəyə və onların nəqlinə, qarşılıqlı surətdə faydalı əməkdaşlığa kömək edəcəkdir.

Tarixi Böyük İpək yolunun bərpası, yeni-yeni ölkələrin və regionların ona cəlb edilməsi xalqlarımızın yaxınlaşması və qarşılıqlı surətdə zənginləşməsi, yeni müstəqil dövlətlərin istiqlaliyyətinin və suverenliyinin möhkəmlənməsi, bu dövlətlərdə demokratik islahatların, bazar islahatlarının uğurla aparılması üçün güclü təkan verəcək, hamı üçün sülhün, sabitliyin və təhlükəsizliyin təmin olunmasına kömək göstərəcəkdir.

Böyük İpək yolu keçmişdən başlansa da gələcəyə doğru gedən yoldur. Mən inanıram ki, əgər biz əməkdaşlıq edə-edə, bir-birimizə hörmət bəsləyərək və bir-birimizi dəstəkləyərək bu yolla birlikdə getsək, o, xalqlarımızı firavanlığa və tərəqqiyə gətirib çıxaracaqdır.

Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

ÇİN NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİNİN BAŞÇISI, SƏFİR ÇJAN QOTSYANIN ÇIXIŞI

-Zati-aliləri, hörmətli konfrans sədri, cənab Prezident Heydər Əliyev!

Nümayəndə heyətlərinin hörmətli başçıları!

Xanımlar və cənablar!

Ən əvvəl icazə verin, Çin Xalq Respublikasının Sədri Zati-aliləri cənab Tszyan Tszeminin adından Zati-alilərinizə göndərilmiş təbrik teleqramını oxuyum:

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Zati-aliləri cənab Heydər Əliyevə

Avropa-Qafqaz-Asiya nəqliyyat dəhlizinə dair beynəlxalq konfransın açılışı münasibətilə Çin hökuməti və xalqı adından Zati-alinizi hərərətlə təbrik edirəm.

Çin Avrasiya nəqliyyat dəhlizinin tikintisi üçün Zati-alinizin göstərdiyi səyləri dəstəkləyir və qiymətləndirir, nəqliyyat sahəsində əməkdaşlığı Azərbaycanla, marağı olan digər ölkələrlə möhkəmlətməyə hazırdır.

Qoy Qədim İpək yolu yenə də şəfaqlar saçsın. Konfransa böyük uğur arzulayıram.

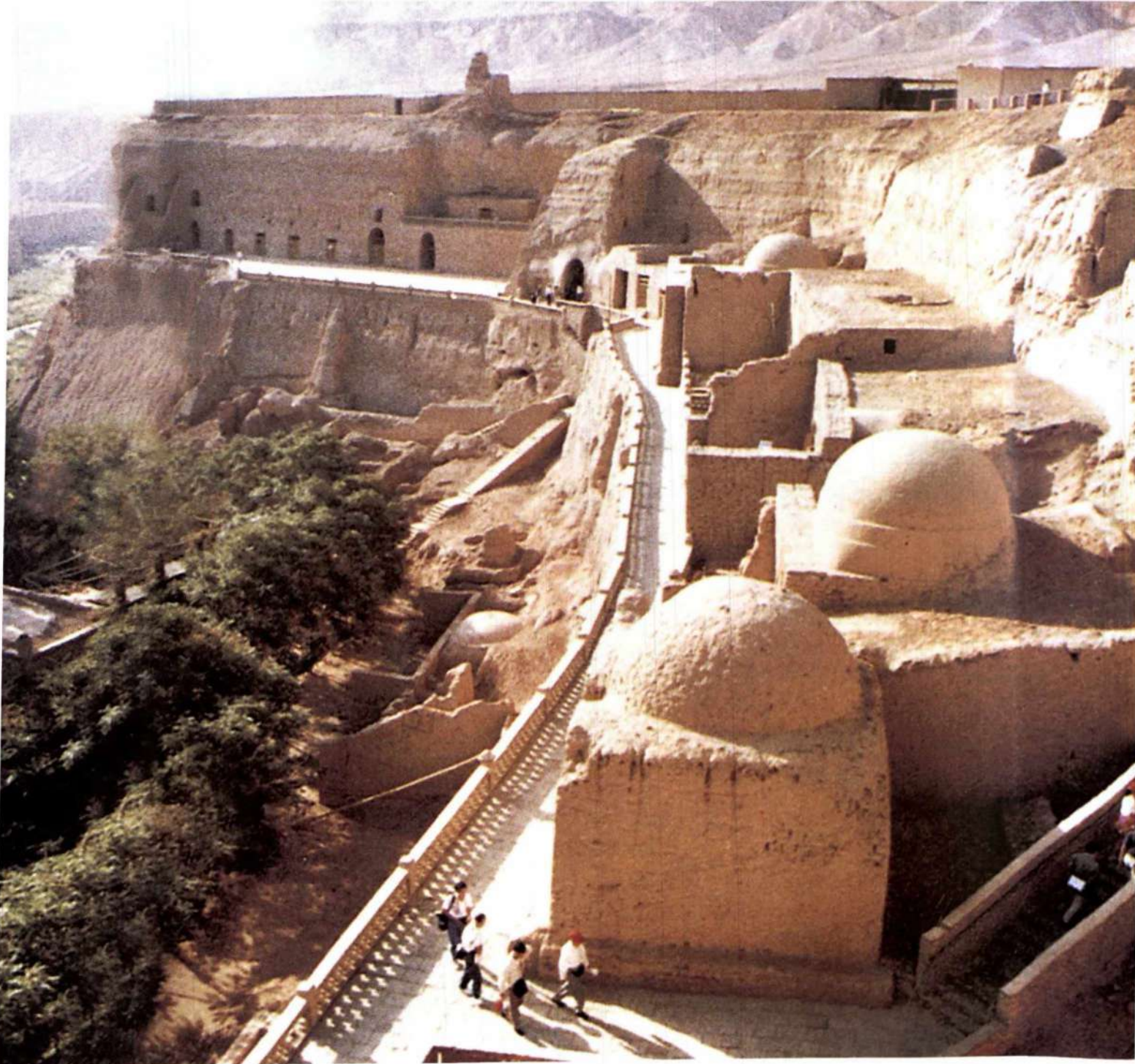
Çin Xalq Respublikasının Sədri

Tszyan Tszemin

Pekin şəhəri, 7 sentyabr 1998-ci il"

Son illər Azərbaycan Respublikasının hökuməti kimi, Çin Xalq Respublikasının hökuməti də marağı olan digər ölkələrlə birlikdə Tarixi İpək yolunun bərpası uğrunda fəal təşəbbüs göstərir və bunun üçün çox iş görmüşdür və görür. Məsələn, bir neçə il bundan əvvəl Avrasiya kontinental magistralı istismara verilmişdir. Bu magistral Çinin Sintszyan-Uyğur Muxtar rayonunun şimal hissəsindən keçir və digər magistrallarla müqayisədə məsafəni xeyli qısaltmışdır.

Hazırda Çində "Nantszyan" dəmir yolu çəkilir. Əgər bu yol həmsərhəd ölkələrlə birləşsə, onda Zaqafqaziya və Mərkəzi Asiya ölkələrinin Sakit Okeana və Uzaq Şərqə yolu daha da qısılacaqdır.

Bildiyiniz kimi, bu il Çində dəhşətli daşqın baş vermişdir. Çinin Ana çayı - Yantszi hövzəsində son 100 ildə görünməmiş daşqın olmuşdur. Çinin şimal-şərqində Sinqar çayı və Nyantszyan çayı hövzəsində son 500 ildə görünməmiş daşqın baş vermişdir. Birbaşa iqtisadi zərərin məbləği 20 milyard ABŞ dollarından artıq olmuşdur və Çin xalqı indiyədək daşqına qarşı var qüvvəsi ilə mübarizə aparır.

Buna baxmayaraq, "Nantszyan" dəmir yolunun inşası bir gün də olsa dayandırılmamışdır. Əksinə, insan və maliyyə axını güclənir, tikintinin gedişi sürətlənir. Demək olar ki, İpək yolunun çinli inşaatçıları özlərinin fəaliyyəti ilə bugünkü konfransa qoşulurlar.

Bir daha konfransa böyük uğur arzulayıram. Qoy Zaqafqaziya, Mərkəzi Asiya regionlarında, habelə Avropada və bütövlükdə Asiyada sülh və inkişaf naminə Qədim İpək yolu yenidən şəfaqlar saçsın.

Diqqətinizə görə sağ olun.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN ÇİN ALİ XALQ PROKURORLUĞUNUN NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞÜ

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev 1999-cu il avqustun 9-da Prezident sarayında ÇXR Ali Xalq Prokurorluğu Baş prokurorunun müavini Çjao Xun başda olmaqla Çin Ali Xalq Prokurorluğunun nümayəndə heyətini qəbul etdi.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev qonaqları salamlayaraq dedi:

- Azərbaycan müstəqillik qazandıqdan sonra Çin Xalq Respublikası ilə bizim sıx dostluq münasibətlərimiz yaranmışdır, bu münasibətlər inkişaf edir və biz buna böyük əhəmiyyət veririk. Bu baxımdan Çin Xalq Respublikası prokurorluq orqanlarının mötəbər nümayəndə heyətinin ölkəmizə gəlməsi dövlətlərimiz arasında dostluq münasibətlərinin inkişafına mühüm töhfədir.

Mənə məlumat verdilər ki, Azərbaycan Prokurorluğunda, bizim digər baş idarələrimizdə sizin səmərəli söhbətləriniz olmuşdur. Siz xalqımızın həyatı ilə, ölkəmizin həyatı ilə müəyyən dərəcədə tanış olmusunuz ki, bu da bizim üçün xoşdur. Hesab edirəm ki, sizin görüşləriniz, danışıqlarınız, söhbətləriniz Çinin və Azərbaycanın ədalət məhkəməsi, prokurorluq orqanları arasında, hüquq-mühafizə orqanları arasında münasibətlərin inkişafına kömək edəcəkdir. Ümidvaram ki, siz buradan xoş təəssüratlarla gedəcəksiniz.

Çjao Xun ölkəmizin rəhbərinə müraciət edərək dedi:

- Zati-aliləri, hörmətli Azərbaycan Prezidenti cənab Heydər Əliyev, məşğul olmağınıza baxmayaraq, Siz bizimlə görüşməyə vaxt tapdınız. Bununla əlaqədar Sizə öz təşəkkürümüzü bildirmək və demək istəyirik ki, nümayəndə heyətimizin bütün üzvləri Sizinlə görüşməyi özlərinə böyük şərəf hesab edirlər.

Zati-aliləri, hörmətli Prezident Heydər Əliyev, Siz nəinki Azərbaycan xalqı arasında, eləcə də beynəlxalq aləmdə, başqa xalqlar, o cümlədən də Çin xalqı arasında böyük nüfuza maliksiniz. Bütün Çin xalqı yaxşı bilir ki, 1994-cü il ildə Siz Çinə dostluq səfəri etmisiniz. Bu səfər zamanı Siz ÇXR-in Sədri Tszyan Tszeminlə görüşüb, onunla ikitərəfli əməkdaşlıq məsələləri barəsində fikir mübadiləsi aparmış, səmərəli söhbətlər etmisiniz. Bütün bunlar Çin və Azərbaycan xalqları arasında, ölkələrimizin hökumətləri arasında dostluq münasibətlərinin inkişafı üçün möhkəm bünövrə qoymuşdur. Sizin müdrikiyiniz sayəsində Çin-Azərbaycan dostluğu inkişaf etdi.

Baş prokuror bir sıra mühüm məsələləri, o cümlədən iki ölkənin prokurorluq orqanları arasında əməkdaşlıq məsələlərini razılaşdırmaq üçün mənə Çin nümayəndə heyətinə başçılıq etməyi tapşırırdı. Bu səfər zamanı mən

Azərbaycanın Baş prokuroru ilə, onun müavini ilə görüşdüm. Biz iki prokurorluq orqanı arasında əməkdaşlıq haqqında sazişin layihəsini razılaşdırdıq. Bu il sentyabrın əvvəllərində Pekində Prokurorların Beynəlxalq Assosiasiyasının konfransı keçiriləcəkdir.

Bu saziş də elə həmin vaxt imzalanacaqdır. Sazişdə mütəşəkkil cinayətkarlıq, cinayətlərin digər növləri ilə mübarizəyə dair bir sıra mühüm məsələlər barədə razılaşmalar təsbit ediləcəkdir.

Bu səfər zamanı biz ölkənin hüquq-mühafizə orqanlarının rəhbərləri ilə ünsiyyətdə olduq. Hiss etdik ki, Siz, Zati-aliləri, Azərbaycanda qanunçuluğa böyük diqqət yetirirsiniz, ölkəinizdə təkmilləşdirilmiş qanunlar əsasən qəbul edilmişdir.

Burada biz cəmiyyətdə sabitlik, xalqınızın qəlbində rahatlıq, ölkədə iqtisadiyyatın inkişafını hiss etdik.

Bununla yanaşı, biz ölkənin prokurorluq orqanı rəhbərliyinin səmərəli işinə heyranıq. Bizə məlum olduğuna görə, ölkəinizdə cinayət işlərinin açılması səviyyəsi 90 faizdən yuxarıdır. Dünyada belə şeyə nadir hallarda rast gəlersən. Azərbaycanlı həmkarlarımızla danışıqlar bizə ibrətamiz çox şey verdi.

Biz dünyanın bir çox ölkələrinə səfər etmişik. Bizi və əcnəbi həmkarlarımızı cinayətkarlıqla, narkobizneslə mübarizə məsələsi çox narahat edir. Amma sizin prokurorluğun işi bizə yaxşı nümunə göstərdi.

Bildiyiniz kimi, indi dünyada Prokurorların Beynəlxalq Assosiasiyası fəaliyyət göstərir və onun tərkibinə bir çox ölkələrin nümayəndələri daxil dirlər. Lakin sizin Baş prokurorun qayğısı və onun müavininin şəxsən iştirakı sayəsində biz sizin orqanlarla daim ünsiyyətdə ola bildik. Sizin bu məsələlərə yönəldilmiş söyləriniz dünyanın bütün ölkələrinin nümayəndələrini çox maraqlandırmışdır.

Azərbaycana səfərimizin müddəti altı günə məhdudlaşsa da, biz sözün əsl mənasında dostlaşdıq. İndi biz hüquq-mühafizə məsələlərinin bütün cəhətlərinə dair açıq danışıqlar aparırıq. Biz ürəkdən istəyirik ki, bu dostluq münasibətləri davam etsin.

Bu günlərdə biz bir çox yerlərdə, dağ rayonlarında, muzey və saraylarda, habelə qaçqınların yanında olduq. Gördük ki, Azərbaycan xalqı özünün çox hörmətli Prezidentinə ehtiram və məhəbbət hissləri bəsləyir. Sizin müdrik rəhbərliyiniz sayəsində ölkəiniz ardıcıl surətdə inkişaf edir. Biz hər dəfə süfrə arxasında çox hörmətli Prezidentin şərəfinə badə qaldırırdıq.

Çox məşğul olsanız da, Siz bizimlə görüşməyə vaxt tapdınız. Bununla əlaqədar Sizə bir daha minnətdarlığımızı bildirmək istəyirəm. Evə qayıtdıqdan sonra həmkarlarıma, ölkəmizin xalqına sizin qonaqpərvərliyinizdən, Azərbaycan xalqının Çin xalqına olan dostluq duyğularından, habelə ölkələrimizin prokurorluq orqanları arasında əməkdaşlıqdan danışacağam. Eyni zamanda, mən dostluq münasibətlərimizi inkişaf

etdirməyin zəruriliyini hər vasitə ilə təbliğ edəcəyəm. Sizə bir daha təşəkkürümü bildirirəm.

Prezident **Heydər Əliyev** qonağa müraciətlə dedi:

- Ölkəmizin ünvanına, xalqımızın ünvanına, şəxsən mənim ünvanıma söylədiyiniz səmimi sözlərə görə təşəkkür edirəm. Təşəkkür edirəm ki, qarşılıqlı fəaliyyətimizin daha da güclənməsi naminə Çin Prokurorluğu ilə Azərbaycan Prokurorluğu arasında yaxşı, sıx münasibətlər yaratmaq üçün ölkəmizdə kifayət qədər olmusunuz.

Mən 1994-cü ildə Çin Xalq Respublikasına öz rəsmi səfərimi, Çin Xalq Respublikasının Sədri hörmətli cənab Tszyan Tszeminlə, Çinin digər rəhbərləri ilə görüşlərimi və danışıqlarımı, Pekində bir sıra yerlərə, Aanaxaya getməyimi həmişə böyük məmnunluqla və böyük səmimiyyətlə xatırlayıram. Ən başlıcası budur ki, bu səfər zamanı, sizin düzgün dediyiniz kimi, biz Çin Xalq Respublikası ilə Azərbaycan arasında dostluğun və əməkdaşlığın möhkəm bünövrəsini qoyduq. O vaxt biz Çin ilə Azərbaycan arasında çox mühüm sazişlər imzaladıq. O vaxtdan bəri Çin də, Azərbaycan da əldə etdiyimiz razılaşmaları, sazişlərimizi həyata keçirməyə çalışırlar. Sizin Azərbaycana səfəriniz də buna sübutdur.

Xoşdur ki, bu günlər ərzində siz Azərbaycanın Prokurorluq orqanlarının iş təcrübəsi ilə tanış ola bilmisiniz. Azərbaycanda cinayətkarlıqla, mütəşəkkil cinayətkarlıqla mübarizə, qanunçuluğun bərqərar edilməsi

barədə, prokurorluq orqanlarının fəaliyyəti haqqında sizin müsbət fikirlərinizi eşitmək mənə xoş oldu. Hesab edirəm ki, bu müddət ərzində Azərbaycanın Prokurorluq orqanlarının işçiləri də sizdən çox şey öyrəniblər. Bir sözlə, fikir mübadiləsi prosesi gedir. Siz ölkəmizdə görülən işlərlə tanış oldunuz. Bilirəm ki, sizdə işlərin necə qurulduğu, prokurorluq orqanlarınızın necə işlədiyi barədə siz çox şey danışmısınız. Bu, qarşılıqlı surətdə çox faydalıdır.

Cinayətkarlıqla mübarizə mürəkkəb işdir. Cəmiyyət mövcuddur, cəmiyyətdə mənfi hallar var, hər bir cəmiyyətdə cinayətkarlar və cinayətlər var. Əlbəttə, mütəşəkkil cinayətkarlığa qarşı mübarizə son illər dünyanın bir çox ölkələrində xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Mən belə başa düşdüm ki, bu, Çində də mövcuddur. Şübhəsiz, bütün dünyada çalışırlar ki, artıq transkontinental xarakter almaqda olan beynəlxalq terrorizmə, narkobiznesə, digər cinayətlərə qarşı daha fəal mübarizə aparsınlar. Bununla əlaqədar, Çinlə Azərbaycan arasında əməkdaşlıq çox mühümdür.

Azərbaycanda cinayətkarlığa qarşı mübarizəyə verdiyiniz qiyməti eşitmək mənə xoşdur. Ancaq hesab edirəm ki, sizdə bu iş heç də pis təşkil olunmayıbdır. Qonaq kimi siz uğurlarımızı müəyyən dərəcədə şişirdirsiniz. Lakin, həqiqətən, hüquq mühafizə orqanlarımız son illər cinayətkarlığa qarşı, o cümlədən və xüsusən mütəşəkkil cinayətkarlığa qarşı mübarizədə böyük müvəffəqiyyətlər qazanmışlar. Bununla yanaşı, biz işimizin bu

hissəsini, əldə edilmiş uğurları ideallaşdırma bilmərik. Nöqsanlar hələ də var. Odur ki, cinayətkarlığa qarşı mübarizə daha da gücləndirilməli, gücləndirilməli və gücləndirilməlidir. Bizim mövqeyimiz belədir.

Sizin Azərbaycana səfər etmək təşəbbüsünüz və respublikamızın həyatı ilə belə ətraflı tanış olmağınız, Azərbaycanın Prokurorluğu ilə, digər hüquq-mühafizə orqanları ilə səmərəli fəaliyyətiniz, şübhəsiz, gələcək əməkdaşlığımız üçün yaxşı zəmin yaradır. Əminəm ki, bu əməkdaşlıq baş tutacaqdır.

Bir daha nəzərə çarpdırmaq istəyirəm ki, biz Çin Xalq Respublikası ilə bütün sahələrdə əməkdaşlığı genişləndirmək və dərinləşdirmək istəyirik. Biz Çin Xalq Respublikasını özümüzdə dost ölkə bilirik və bu dostluğun möhkəmlənməsi üçün hər şeyi edirik. Xahiş edirəm, mənim salamımı və ən xoş arzularımı Çin Xalq Respublikasının Sədri cənab Tszyan Tszemine yetirəsiniz. Mən Pekində apardığımız çox yaxşı söhbəti, habelə müxtəlif beynəlxalq təşkilatlarda onunla olan görüşlərimizi xatırlayıram.

Sizə və böyük Çin xalqına səadət, firavanlıq və yeni həyat quruculuğunuzda yeni-yeni uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

YENİ AZƏRBAYCAN PARTİYASININ I QURULTAYININ MATERIALLARINDAN

1999-cu il dekabrın 20-də Respublika sarayında Yeni Azərbaycan Partiyasının birinci qurultayı öz işinə başladı.

Respublika sarayının səhnəsi bayramsayağı bəzədilmişdi.

Qurultayın nümayəndələri və qonaqlar Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Yeni Azərbaycan Partiyasının sədri Heydər Əliyevi hərarətli, gurultulu və sürəkli alqışlarla qarşıladılar. Prezidentin şərəfinə şüarlar səsləndi. Dövlətimizin başçısı xarici ölkələrdən gəlmiş qonaqlarla səmimi görüşdü. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Yeni Azərbaycan Partiyasının sədri Heydər Əliyev partiyanın I qurultayında geniş nitq söylədi.

Qurultaya dəvət olunmuş qonaqlar qurultay iştirakçıları qarşısında təbrik-lə çıxış etdilər.

ÇİN KOMMUNİST PARTİYASININ NÜMAYƏNDƏSİ TSAO VEYSİNİN ÇIXIŞI

- Çox hörmətli cənab Prezident!

Əziz dostlar!

Sizin partiyanızın birinci qurultayında biz xüsusi fərəh hissi ilə iştirak edirik.

İlk öncə, səmimi dəvətə və mehriban qəbula görə sizə dərin minnətdarlığımızı bildirmək istəyirik.

Bilirik ki, bu qurultay olduqca mühüm tarixi vəzifələri yerinə yetirəcəkdir. Ürəkdən arzu edirik ki, qurultay uğurla keçsin.

Fürsətdən istifadə edərək, icazə verin, Çin Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin Beynəlxalq şöbəsi adından qurultayınıza hədiyyə təqdim edirəm.

İndi isə icazə verin, partiyanızın birinci qurultayına ÇKP MK Beynəlxalq şöbəsinin təbrik məktubunu oxuyum:

"Əziz dostlar!

Yeni Azərbaycan Partiyasının birinci qurultayının açılışı münasibətilə sizi Çin Kommunist Partiyası adından ürəkdən təbrik edirəm. Biz səmimi qəlb-dən qurultaya böyük uğurlar arzulayırıq, habelə bu qurultayın qarşıya qoyduğu vəzifələrin yerinə yetirilməsində sizə yeni nailiyyətlər diləyirik.

Çin və Azərbaycan xalqları arasında dostluğun kökləri uzaq keçmişə gedib çıxır. Çin xalqı bu dostluğu çox əziz tutur. Azərbaycan Respublikası müstəqillik elan etdikdən sonrakı ilk günlərdə Çin ilə Azərbaycan diplomatik münasibətlər yaratmışlar. Hər iki ölkənin bütün sahələrdə dostluq münasibətləri müvəffəqiyyətlə inkişaf edir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Çinə uğurlu səfəri və iki ölkənin ali rəhbərlərinin görüşləri ölkələrimiz və xalqlarımız arasında qarşılıqlı anlaşmanı və dostluğu xeyli möhkəmlətməmiş, ikitərəfli münasibətlərdə yeni inkişaf mərhələsi açmışdır.

ÇKP-nin rəhbərliyi altında islahatları, sosialistcəsinə modernləşdirməni, aşkarlığı və quruculuğu ürəkdən və xoş məramla aparan Çin xalqı Yeni Azərbaycan Partiyası ilə dostluğu, əlaqələri və əməkdaşlığı partiyalararası münasibətlərin dörd prinsipi əsasında, yəni azadlıq və müstəqillik, tam hüquq bərabərliyi, qarşılıqlı hörmət və bir-birinin daxili işlərinə qarışmamaq prinsipləri əsasında inkişaf etdirməyi arzulayır. Biz qəti əminik ki, partiyalarımız arasında münasibətlərin inkişaf etdirilməsi xalqlar arasında dostluğu hökmən möhkəmləndirəcək, iki ölkənin dostcasına əməkdaşlığına kömək edəcəkdir.

Yeni Azərbaycan Partiyasına xalqınızın rifahı naminə işdə böyük uğurlar arzulayırıq!

Azərbaycan Respublikasına tərəqqi, Azərbaycan xalqına xoşbəxtlik arzulayırıq!

Partiyalarımız, xalqlarımız və ölkələrimiz arasında dostluğun daim inkişaf etməsini arzulayırıq.

**Çin Kommunist Partiyası
Mərkəzi Komitəsinin
Beynəlxalq şöbəsi
15 dekabr 1999-cu il".**

Sonda icazə verin, təbrik məktubumuzu çox hörmətli cənab Prezidentə öz əlimlə təqdim edirəm.

İcazə verin, Çin Kommunist Partiyasının 58 milyon üzvü adından hörmətli cənab Prezidentə ən xoş arzularımızı yetirim.

Prezident Heydər Əliyevə cansağlığı və uzun ömür arzulayırıq!

2000-Cİ İL 8 MART - BEYNƏLXALQ QADINLAR BAYRAMINA HƏSR OLUNMUŞ TƏNTƏNƏLİ MƏRASİMDƏ

8 mart - Beynəlxalq qadınlar günü münasibətilə martın 7-də Respublika sarayında təntənəli mərasim keçirildi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev mərasimdə iştirak etmək üçün saraya gəldi. Salona toplaşanlar dövlətimizin başçısını hərərətli alqışlarla qarşıladılar.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev təntənəli mərasimdə təbrik nitqi söylədi.

Mərasimdə ÇXR-in Azərbaycandakı səfirinin xanımı Kan Çixuey çıxış etdi.

**ÇİNİN AZƏRBAYCANDAKI SƏFİRİNİN
XANIMI KAN ÇIXUEYİN ÇIXIŞI**

- Çox hörmətli Heydər Əlirza oğlu!
- Çox hörmətli Murtuz Ələsgərov!
- Hörmətli Zəhra Quliyeva!
- Əziz azərbaycanlı bacılar!

Bu gün 8 Mart Beynəlxalq Qadınlar bayramı ərəfəsində mənə bu bayramı sizinlə birlikdə qeyd etmək şərəfi nəsib olmuşdur.

Hər şeydən öncə icazə verin, 630 milyon Çin qadını adından sizə səmimi bayram salamı və xoş arzular yetirim!

Biz ikinci dəfədir ki, 8 Mart bayramını Bakıda sizinlə birlikdə qarşılayırıq. Azərbaycanda olduğum dövrdə Azərbaycan qadınları haqqında mənə getdikcə daha səmimi təəssürat yaranır.

Azərbaycanlı bacılarımız əməksevər, istedadlı, qonaqpərvər, qızıl qəlbli insanlardır. Mən Azərbaycan qadınlarının bir çox görkəmli nümayəndələri ilə görüşmək imkanı tapıram. Onların arasında yüksək vəzifəli rəsmi şəxslər, professionallar, müəllimlər, həkimlər, rəssamlar, artistlər, fəhlələr, fermerlər və bir çox digər peşə sahibləri var. Bütün bunlar həm də sizin hörmətli Prezidentiniz Heydər Əliyevin müdrik rəhbərliyinə, mehriban qayğısına parlaq sübutdur.

Azərbaycanlı bacıları kimi, Çin qadınları da Çinin həyatının bütün sahələrində çox fəal iştirak edir və ölkənin həyatında mühüm rol oynayırlar. Bizim qadınlar arasında Baş nazirin müavinləri, Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsi Sədrinin müavinləri, - bu, sizin Milli Məclis Sədrinin müavini vəzifəsinə bərabərdir, - qubernatorun müavinləri, nazirlər, habelə merlər, müəllim, professor, həkim, rəssam, artist, fəhlə, özəl sahibkar və digər peşə sahiblərindən ibarət qadınların böyük bir ordusu var.

Bununla yanaşı, bizim də, sizin də qadınlar həm də hər bir ailədə və hər bir evdə ana, ömür-gün yoldaşlarıdır. Bütün bunlar bir daha sübut edir ki, Çin və Azərbaycan qadınları arasında oxşar cəhətlər çoxdur və bu, bizi yaxınlaşdırıb doğmalaşdırır.

Dünən mən Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin təşkil etdiyi tədbirdə oldum. Tədbir çox yaxşı təşkil edilmişdi. Çox şən, səmimi və təntənəli idi. Elə bu da öz növbəsində komitənin işinin əla işlədiyinə sübutdur.

Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi beynəlxalq fəaliyyətini səylə gücləndirərək, Çinin müvafiq qadın təşkilatı ilə dostluğu və əməkdaşlığı genişləndirir, möhkəmləndirir. Buna gözə sizə minnətdarlığımı bildirmək istədim.

Bu yüksək tribunadan çıxışımın sonunda mən azərbaycanlı bacılarıma və burada olanların hamısına bir daha şəxsi həyatlarında sevinc, səadət, firavanlıq və əmək fəaliyyətlərində uğurlar arzulamaq istədim.

Azərbaycana da uğurlu inkişaf, çiçəklənmə və qüdrət arzulamaq istədim.

Yadınızda saxlayın ki, 630 milyon çinli bacınız həmişə sizinlədir. Diqqətinizə görə sağ olun!

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEV ÇİNLİ GƏNC RƏSSAMI QƏBUL ETDİ

1996-cı il mayın 15-də Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev onun dəvəti ilə Bakıya gələn 11 yaşlı Çin rəssamı Dzen Yanq Yanqı və valideynlərini qəbul etdi.

Xatırlatmaq lazımdır ki, Prezident Heydər Əliyev gənc rəssamı hələ bundan bir il əvvəl onun məktubu vasitəsilə tanımışdır. O vaxt Dzen Prezident Heydər Əliyevin adına məktub göndərərək Azərbaycanı tanımaq, habelə görkəmli siyasi xadim kimi Heydər Əliyevin özü ilə yaxından tanış olmaq istədiyini bildirmişdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev gənc qonağı və onun valideynlərini səmimi salamlayaraq, onların Bakıya gəlişindən məmnun qaldığını söylədi və dedi ki, onun çinli rəssamdan aldığı məktublar, habelə Bakıda nümayiş etdirilmiş rəsmləri ona böyük təəssürat bağışlamışdır. Belə bir inam ifadə edildi ki, Bakıya səfər Dzen Yanq Yanq və onun valideynləri üçün maraqlı olacaqdır, çünki burada onlar Azərbaycanla və xalqımızla daha yaxşı tanış ola biləcəklər.

Prezident Heydər Əliyevə təşəkkürünü bildiren gənc rəssam onu mayın 10-da qeyd olunmuş ad günü münasibətilə təbrik etdi və bununla əlaqədar

ona açıqlar və öz rəsmlərini bağışladı. Rəsmlərdən birinin ölçüsü 30 metrdir. Qızın atası, rəssam Dzen Jen də öz rəsm əsərini Azərbaycanın rəhbərinə hədiyyə verdi, Prezident Heydər Əliyevə uğurlar və firavanlıq arzuladı.

Prezident Heydər Əliyev qonaqlara səmimi sözlərinə və gözəl hədiyyələrinə görə təşəkkürünü bildirərək, gənc rəssama müraciətlə dedi: "Sən öz rəsmlərlə, habelə mənim cavab verdiyim məktublarla Çin və Azərbaycan uşaqları arasında ünsiyyət üçün yaxşı şərait yaradırsan". Belə ünsiyyətdən biri Bakıda keçirilmiş sərgi zamanı olmuşdur. Sərgidə Dzen Yanq Yanq gənc bakılılarla görüşmüşdür. Prezident qonaqlara müraciətlə dedi ki, beləliklə, siz ölkələrimiz arasında dostluq münasibətlərinin möhkəmlənməsinə və inkişafına kömək edirsiniz.

ƏLAVƏLƏR

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN ÇİN XALQ RESPUBLİKASINA RƏSMİ SƏFƏRİ ZAMANI İMZALANMIŞ SƏNƏDLƏR

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI İLƏ ÇİN XALQ RESPUBLİKASI ARASINDA DOSTLUQ MÜNASİBƏTLƏRİNİN ƏSASLARI HAQQINDA BİRGƏ BƏYANAT

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Çin Xalq Respublikasının Sədri Tszyan Tszeinin dəvəti ilə 1994-cü il tarixində mart ayının 7-11-dək Çin Xalq Respublikasında rəsmi səfərdə olmuşdur. İki ölkə başçıları dost, səmimi və işgüzar şəraitdə Azərbaycan Respublikası və Çin Xalq Respublikası arasında münasibətlərə dair məsələlər üzrə və habelə qarşılıqlı maraq kəsb edən beynəlxalq problemlər üzrə fikir mübadiləsi aparmışlar.

Danışıqların nəticələri üzrə Tərəflər aşağıdakılar barədə bəyan etmişlər:

1. Aşağıda Tərəflər adlandırılan Azərbaycan Respublikası və Çin Xalq Respublikası tarix, mədəniyyət və ənənə yaxınlığının, iki ölkənin xalqları arasında dostluq əlaqələrinin, hər iki Tərəf arasında çoxtərəfli və sıx əməkdaşlığın inkişafı üçün zəruri əsas yaradacağına əmin olaraq, hesab edirlər ki, aralarındakı dostluq münasibətlərinin və qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığın gələcək inkişafı hər iki dövlətlərin xalqlarının başlıca mənafeələrinə cavab verir, regional sülh və təhlükəsizliyə xidmət edir.

2. Azərbaycan və Çin, dost dövlətlər kimi BMT Nizamnaməsinin prinsiplərinə uyğun olaraq öz münasibətlərini beş prinsip - suverenliyə və ərazi bütövlüyünə qarşılıqlı hörmət, qarşılıqlı hücum etməmək, bir-birinin daxili işlərinə qarışmamaq, bərabərlik və qarşılıqlı fayda, dinc yanaşı yaşamaq, habelə Beynəlxalq hüququn digər normaları əsasında inkişaf etdirəcəklər.

3. Tərəflər qarşılıqlı fayda və qarşılıqlı etimad əsasında iki ölkə arasında siyasi, ticarət-iqtisadi, elmi-texniki sahədə və təhsil, səhiyyə sahəsində əməkdaşlığın inkişafına köməklik göstərəcəklər. Bu məqsədlə müvafiq sazişlər bağlanacaq.

4. Tərəflər, beynəlxalq sülhün və etimadın möhkəmləndirilməsi, sabitliyin və təhlükəsizliyin artırılması üçün birgə səylər göstərərək, yuxarıdakı məsələlər üzrə mütəmadi surətdə fikir mübadiləsi və məsləhətləşmələr keçirəcəklər.

5. Tərəflər iki ölkənin parlamentləri və parlament üzvləri arasında əlaqələrin inkişafına xüsusi əhəmiyyət verərək, bu sahədə əməkdaşlığı təşviq edəcəklər.

6. Tərəflər mütəşəkkil və beynəlxalq cinayətkarlıqla - narkotik maddələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə, terrorizmlə, dəniz gəmiçiliyini və mülki hava əlaqələrini təhlükə altına alan qanunsuz aktlarla, mədəni sərvətlərin qanunsuz çıxarılması ilə mübarizə üzrə tədbirlərdə fəal iştirak edəcək və lazım olduqda ayrıca sazişlər bağlayacaq.

7. Azərbaycan Respublikası Hökuməti Çin Xalq Respublikası Hökumətinin Çinin yeganə qanuni hökuməti olduğunu və Tayvanın Çin ərazisinin ayrılmaz hissəsi olduğunu tanıyır. Azərbaycan Respublikası Hökuməti Tayvanla rəsmi münasibətlər qurmayacağını təsdiq edir.

8. Çin Xalq Respublikası Hökuməti Azərbaycan Respublikası Hökumətinin milli müstəqilliyinin müdafiəsinə və iqtisadiyyatın inkişafına yönəldilmiş səylərini dəstəkləyir. Azərbaycan Respublikasının suverenliyini və ərazi bütövlüyünü tanıyır və hörmət edir.

9. Tərəflər üçüncü dövlətin digər Tərəfə qarşı yönəldilmiş hər hansı hərəkət və yaxud tədbirlərdə iştirak etməyəcəklər. Tərəflər öz ərazi və obyektlərindən digər Tərəfə qarşı üçüncü dövlətin istifadə etməsinə yol verməməyi öhdəsinə götürürlər.

10. Bu Bəyanat üçüncü dövlətlərin mənafeyinə, Tərəflərin digər beynəlxalq müqavilələrdən irəli gələn hüquq və öhdəliklərinə toxunmur.

Azərbaycan Respublikası adından Çin Xalq Respublikası adından
Heydər Əliyev Tszyan Tszeinin

Pekin, 7 mart 1994-cü il

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI HÖKUMƏTİ İLƏ ÇİN XALQ RESPUBLİKASI HÖKUMƏTİ ARASINDA İNVESTİSİYALARIN TƏŞVİQİ VƏ QARŞILIQLI QORUNMASI HAQQINDA SAZİŞ

Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Çin Xalq Respublikası Hökuməti (bundan sonra "Razılaşan Tərəflər" adlandırılacaqdır):

Bir dövlətin investorları tərəfindən digər dövlətin ərazisinə investisiyalar qoyulması üçün əlverişli şərait yaratmaq istəyərək;

Bu cür investisiyaların qarşılıqlı təşviqi və qorunmasının investorların işgüzar təşəbbüsünü həvəsləndirəcəyini və hər iki ölkənin rifahını yaxşılaşdıracağını etiraf edərək;

İki dövlət arasında bərabərlik və qarşılıqlı fayda əsasında iqtisadi əməkdaşlığı fəallaşdırmağı arzu edərək

aşağıdakılar barədə razılığa gəldilər:

Maddə 1

Bu Sazişin məqsədləri üçün:

1. "İnvestisiya" anlayışı bir Razılaşan Tərəfin investorlarının digər Razılaşan Tərəfin qanunlarına və qaydalarına uyğun olaraq axırının ərazisinə qoyduğu əmlakın hər növü, o cümlədən, lakin istisna olmamaqla:

a) daşınan və daşınmaz mülkiyyət və ipoteka və girov hüquqları kimi digər mülkiyyət hüquqları;

b) şirkətin səhmləri, fondları və şirkətdə iştirakın istənilən digər forması;

s) pul vəsaiti və ya iqtisadi dəyərə malik olan istənilən fəaliyyətin nəticəsi ilə bağlı hüquqlar;

d) müəlliflik hüquqları, sənaye mülkiyyəti, nou-xau və texnoloji proseslər;

e) qanunla verilmiş konsessiyalar, o cümlədən təbii ehtiyatların axtarışı və istismarı üzrə konsessiyalar deməkdir.

2. "İnvestor" anlayışı

Azərbaycan Respublikasına münasibətdə:

a) qüvvədə olan qanuna müvafiq olaraq Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı kimi öz statusuna malik olan fiziki şəxslər;

b) təşkilat formasından asılı olmayaraq Azərbaycan Respublikasının qüvvədə olan qanunlarına müvafiq olaraq təsis edilmiş və onun ərazisində iqtisadi fəaliyyətdə məşğul olan hüquqi şəxslər və ya onların nümayəndəliyi

Çin Xalq Respublikasına münasibətdə:

a) Çin Xalq Respublikasının vətəndaşları olan fiziki şəxslər;

b) Çin Xalq Respublikasının qanunlarına uyğun olaraq təsis edilmiş və Çin Xalq

Respublikasının ərazisində yerləşən iqtisadi qurumlar deməkdir.

3. "Gəlir" anlayışı investisiyaların qoyulması nəticəsində əldə edilən məbləğ deməkdir və mənfəətlərdən, dividendlərdən, faizlərdən, royaltirlərdən və ya digər qanuni gəlirlərdən ibarətdir.

4. "Ərazi" anlayışı

Azərbaycan Respublikasına münasibətdə:

Azərbaycan Respublikasının ərazisi, onun kontinental şelfi, dəniz sahəsi və ölkənin dəniz dibi və yeraltı və təbii ehtiyatlara münasibətdə beynəlxalq hüquqa və milli qanunlara uyğun şəkildə müəyyən edilmiş və ya gələcəkdə müəyyən edilə biləcək, öz suveren hüquqları və ya yurisdiksiyası şamil edilən istənilən ərazi, kontinental şelf, dəniz sahəsi, dəniz dibi və yeraltı və təbii ehtiyatlar;

Çin Xalq Respublikasına münasibətdə:

Çin Xalq Respublikasının qanunlarında müəyyən olunduğu kimi Çin Xalq Respublikasının ərazi və beynəlxalq hüquq qaydalarına uyğun olaraq Çin Xalq Respublikasının suverenliyi, suveren hüquqları və ya yurisdiksiyası şamil edilən yaxın sahələr deməkdir.

Maddə 2

1. Hər bir Razılaşan Tərəf öz ərazisində digər Razılaşan Tərəfin investorlarının investisiya fəaliyyətini həvəsləndirir və öz qanunları və qaydalarına uyğun olaraq bu investisiya qoyuluşuna icazə verir.

2. Hər bir Razılaşan Tərəf digər Razılaşan Tərəfin vətəndaşlarına bu investisiyalarla bağlı fəaliyyətlə əlaqədar birincinin ərazisinə daxil olmağa və ya ərazisində olarkən viza almağa və işləmək üçün icazə almağa yardım edir və imkan yaradır.

Maddə 3

1. Bir Razılaşan Tərəfin investorlarının investisiyalarına və investisiyalarla bağlı fəaliyyətlərinə digər Razılaşan Tərəfin ərazisində ədalətli və bərabərhüquqlu rejim yaradır və onlar qorunur.

2. Bu maddənin birinci bəndində göstərilən rejim və qoruma hər hansı üçüncü dövlətin investorlarının investisiyalarına və investisiyalarla bağlı fəaliyyətlərinə münasibətdə az əlverişli olmamalıdır.

3. Bu maddənin 1 və 2 bəndlərində göstərilən rejim və qoruma digər Razılaşan Tərəfin üçüncü dövlətin investorlarının investisiyalarına gömrük ittifaqı, sərbəst ticarət zonası, iqtisadi ittifaq, ikiqat vergiqoymanın aradan qaldırılması və ya sərhədyanı ticarət güzəştləri ilə bağlı verilən üstünlüklərə şamil edilmir.

Maddə 4

1. Bir Razılaşan Tərəfin investorlarının investisiyaları digər Razılaşan Tərəfin ərazisində, aşağıdakı şərtlərə riayət olunmadan, ekspropriasiya edilməyəcək, milliləşdirilməyəcək və ya bənzər tədbirlərə (bundan sonra - "Ekspropriasiya") məruz qalmayacaq:

- ictimai mənafe tələb etdikdə;
- daxili qanun prosedurları əsasında;
- ayrı-seçkiliyə yol verməmək əsasında;
- kompensasiya əsasında.

2. Bu maddənin 1(d) bəndində göstərilən kompensasiya ekspropriasiya haqqında

məlumat bildirildiyi anda ekspropriasiyaya məruz qalan investisiyaların malik olduğu dəyərə bərabər olur, dönerli olmalıdır və köçürülə bilməlidir. Kompensasiya təxirə salınmadan ödənməlidir.

Maddə 5

Bir Razılaşan Tərəfin investorlarının investisiyaları digər Razılaşan Tərəfin ərazisində baş verən müharibə, fəvqəladə vəziyyət, kütləvi iğtişas, qiyam və ya digər oxşar hadisələr nəticəsində ziyan çəkərsə axırncı tərəf onlara hər hansı üçüncü dövlətin investorlarına yaradılan şəraitdən az əlverişli şərait yaratmalıdır.

Maddə 6

1. Bir Razılaşan Tərəf öz qanunlarına və qaydalarına uyğun olaraq digər Razılaşan Tərəfin investorlarına onların birinci Razılaşan Tərəfin ərazisində olan investisiyalarının və gəlirlərinin köçürülməsinə təminat verir, o cümlədən:

- mənfəətlər, dividendlər, faizlər və digər qanuni gəlirlər;
- investisiyaların tamamilə və ya qismən ləğv edilməsindən əldə olunan məbləğlər;
- investisiyalarla bağlı kredit sazişinə uyğun olaraq həyata keçirilən ödənişlər;
- (d) bəndində nəzərdə tutulan royaltirlər;
- texniki yardımla və ya texniki xidmət və ya idarəetmə ilə bağlı ödənişlər;
- müqavilələr əsasında həyata keçirilən layihələrlə bağlı ödənişlər;
- bir Razılaşan Tərəfin investisiyalarla əlaqədar digər Razılaşan Tərəfin ərazisində işləyən vətəndaşlarının əmək haqqları.

2. Yuxarıda göstərilən köçürmə investisiyaları qəbul edən Tərəfin ərazisində köçürmə tarixinə olan mübadilə kursu ilə həyata keçiriləcək.

Maddə 7

Bir Razılaşan Tərəf və ya onun Agenti investora, onun digər Razılaşan Tərəfin ərazisində investisiyalarına aid təminatla bağlı ödənişlər həyata keçirirsə, ikinci Razılaşan Tərəf bu investorun istənilən hüquq və ya tələblərinin birinci Razılaşan Tərəfə və ya onun Agentinə verilməsini tanıyır və birinci Razılaşan Tərəfin və ya onun Agentinin bu hüquq və ya tələbə aid haqqını tanıyır. Verilmiş hüquqlar və ya haqqqlar investorun malik olduğu belə hüquq və haqqqlardan artıq olmayacaqdır.

Maddə 8

1. Razılaşan Tərəflər arasında bu Sazişin təfsiri və ya tətbiqi ilə bağlı mübahisələr, imkan daxilində, diplomatik kanallar vasitəsi ilə məsləhətləşmələr əsasında tənzimlənir.

2. Mübahisə altı ay ərzində bu yolla tənzimlənməzsə, o Razılaşan Tərəflərdən birinin tələbi ilə münisflər məhkəməsinə verilir.

3. Bu məhkəmə üç hakimdən ibarət olur. Razılaşan Tərəflərdən birinin digər Razılaşan Tərəfin məhkəməyə yazılı müraciətini aldığı tarixdən keçən iki ay ərzində hər Razılaşan Tərəf bir hakim təyin edir. Bu iki hakim növbəti iki ay ərzində birlikdə hər iki Razılaşan Tərəflə diplomatik münasibətləri olan üçüncü dövlətin vətəndaşını üçüncü hakim kimi seçir. Üçüncü hakim Razılaşan Tərəflər tərəfindən münisflər məhkəməsinin sədri təyin edilir.

4. Əgər münisflər məhkəməsi məhkəməyə yazılı müraciətin tarixindən keçən dörd ay ərzində yaradılmazsa Razılaşan Tərəflərdən hər biri, başqa razılaşma olmadıqda, Beynəlxalq Məhkəmənin Prezidentini həmin ana qədər təyin edilməmiş hakimi (hakimləri) təyin etmək üçün dəvət edə bilər. Əgər Prezident Razılaşan Tərəflərdən birinin vətəndaşdırsa və ya hər hansı başqa səbəbdən bu funksiyanı yerinə yetirə bilmərsə, Beynəlxalq Məhkəmənin növbəti yüksək vəzifəli şəxsi, Razılaşan Tərəflərin vətəndaşı deyilsə, zəruri

təyinatı (təyinatları) yerinə yetirmək üçün dəvət edilə bilər.

5. Münsiflər məhkəməsi öz prosedurunu müəyyən edir. Məhkəmə öz qərarlarını bu Sazişin müddəalarına və hər iki Razılaşan Tərəfin tanıdığı beynəlxalq hüquq prinsiplərinə uyğun olaraq qəbul edir.

6. Məhkəmə öz qərarını səs çoxluğu ilə qəbul edir. Hər qərar hər iki Razılaşan Tərəf üçün qəti və məcburidir. Münsiflər məhkəməsi istənilən Razılaşan Tərəfin tələbi ilə öz qərarlarının səbəblərini izah edir.

7. Hər bir Razılaşan Tərəf özünün təyin edilmiş hakiminin və özünün məhkəmə prosesində təmsilçiliyi ilə bağlı xərci ödəyir. Sədrin və məhkəmənin müvafiq xərcləri Razılaşan Tərəflər arasında bərabər bölünür.

Maddə 9

1. Bir Razılaşan Tərəfin investoru və digər Razılaşan Tərəf arasında ikinci Tərəfin ərazisindəki investisiya ilə bağlı istənilən mübahisə, imkan daxilində, tərəflər arasında dostcasına danışıqlar yolu ilə tənzimlənir.

2. Mübahisə altı ay ərzində danışıqlar yolu ilə tənzimlənməzsə mübahisədə iştirak edən istənilən Tərəf mübahisəni investisiyaları qəbul edən Razılaşan Tərəfin səlahiyyətli məhkəməsinə vermək hüququna malikdir.

3. Ekspropriasiya ilə əlaqədar kompensasiya məbləğinə aid mübahisə, bu Maddənin 1-ci bəndində göstərilən qaydada danışıqların başlanmasından keçən altı ay ərzində tənzimlənmə bilməzsə, o istənilən tərəfin tələbi ilə münsiflər məhkəməsinə verilə bilər. Bu bəndin müddəaları, müvafiq investorum bu Maddənin 2-ci bəndində göstərilən prosedurdan istifadə etdiyi halda, tətbiq edilmir.

4. Bu münsiflər məhkəməsi hər bir halda aşağıdakı qaydada yaradılır: mübahisədə iştirak edən hər tərəf bir hakim təyin edir və bu iki hakim Razılaşan Tərəflərdən hər biri ilə diplomatik münasibətləri olan üçüncü Dövlətin vətəndaşını Sədr kimi seçirlər. İlk iki hakim, mübahisədə iştirak edən istənilən tərəfin məhkəmə ilə əlaqədar digər tərəfə yazılı müraciətindən keçən iki ay ərzində təyin edilir və Sədr dörd ay ərzində seçilir. Yuxarıda göstərilən müddət ərzində məhkəmə yaradılmazsa mübahisədə iştirak edən istənilən tərəf İnvestisiya Mübahisələrinin Tənzimlənməsi üzrə Beynəlxalq Mərkəzin Baş katibini zəruri təyinatları yerinə yetirmək üçün dəvət edə bilər.

5. Məhkəmə öz prosedurunu təyin edir. Amma məhkəmə proseduranı müəyyən edərək, İnvestisiya Mübahisələrinin Tənzimlənməsi üzrə Beynəlxalq Mərkəzin Arbitraj Qaydalarını əsas tuta bilər.

6. Məhkəmə öz qərarını səs çoxluğu ilə qəbul edir. Bu qərar mübahisədə iştirak edən tərəflər üçün qəti və məcburidir. Hər iki Razılaşan Tərəf qərarın öz müvafiq milli qanunvericiliyinə uyğun olaraq həyata keçirilməsinə çalışır.

7. Məhkəmə öz qərarını mübahisədə iştirak edən investisiyaları qəbul edən Razılaşan Tərəfin mübahisələrin həlli qaydaları da daxil olmaqla milli qanunvericiliyinə, bu Sazişin müddəalarına, həmçinin hər iki Razılaşan Tərəfin qəbul etdiyi ümumi tanınmış beynəlxalq hüquq prinsiplərinə uyğun olaraq qəbul edir.

8. Mübahisədə iştirak edən hər tərəf özünün təyin edilmiş məhkəmə üzvünün və özünün məhkəmə prosesində təmsilçiliyi ilə bağlı xərci ödəyir. Təyin edilmiş sədrin xərci və qalan xərclər mübahisədə iştirak edən tərəflər arasında bərabər bölünür.

Maddə 10

Bir Razılaşan Tərəfin öz qanunlarına və qaydalarına uyğun olaraq digər Razılaşan Tərəfin investisiyalarına və ya investorlarının bu investisiyalarla bağlı fəaliyyətinə aid yaratdığı rejim bu Sazişlə təmin edilən rejimdən əlverişlidirsə, daha əlverişli rejim tətbiq olunur.

Maddə 11

Bu Saziş, özünün qüvvəyə mindiyi ana qədər və ya qüvvəyə mindikdən sonra, istənilən Razılaşan Tərəfin investorlarının digər Razılaşan Tərəfin qanunlarına və qaydalarına uyğun olaraq axırıncının ərazisində həyata keçirdiyi investisiyalara tətbiq olunur.

Maddə 12

1. İki Razılaşan Tərəfin nümayəndələri bu məqsədlər üçün vaxtaşırı görüşlər keçirir:

- a) bu Sazişin yerinə yetirilməsinin vəziyyəti;
- b) hüquqi məlumatlar və investisiya imkanlarına aid informasiya mübadiləsi;
- s) investisiyalarla bağlı ortaya çıxan mübahisələrin həlli;
- d) investisiyaların təşviqi ilə bağlı təkliflərin irəli sürülməsi;
- e) investisiyalarla bağlı digər məsələlərin öyrənilməsi.

2. İstənilən Razılaşan Tərəf bu maddənin 1-ci bəndi ilə bağlı istənilən məsələyə dair məsləhətləşmə keçirmək üçün müraciət edərsə digər Razılaşan Tərəf təxirə salınmadan cavab verir və məsləhətləşmələr növbə ilə Pekində və Bakıda keçirilir.

Maddə 13

1. Bu Saziş hər iki Razılaşan Tərəfin öz müvafiq daxili qanunvericilik prosedurlarının başa çatması haqqında bir-birinə yazılı məlumat verdiyi tarixdən sonrakı ayın birinci günündən qüvvəyə minir və beş il müddətində qüvvədə qalır.

2. Bu Saziş, istənilən Razılaşan Tərəf digər Razılaşan Tərəfə Sazişin qüvvəsinin dayandırılması haqqında bu maddənin 1-ci bəndində göstərilən müddətin başa çatmasına bir il qalmış yazılı müraciət edərsə, bu müddət tamam olduqdan sonra qüvvəsini itirir.

3. İlk beş illik müddət başa çatdıqdan sonra istənilən Razılaşan Tərəf ən azı bir il öncə digər Razılaşan Tərəfə yazılı məlumat verməklə istənilən vaxt bu Sazişin qüvvəsini dayandıra bilər.

4. Bu Saziş müddəti bitənə qədər həyata keçirilən investisiyalara münasibətdə 1-12-ci maddələrin müddəaları müddətin bitmə tarixindən növbəti on il ərzində qüvvəsini saxlayır.

Öz Hökumətlərindən müvafiq qaydada səlahiyyətlər almış imza edənlər bu Sazişi imzaladılar.

Saziş Pekin şəhərində 1994-cü il mart ayının 7-də, hər biri Azərbaycan, Çin və ingilis dillərində olmaqla iki nüsxədə tərtib edilmişdir. Bütün məntlər eyni qüvvəyə malikdir. Məntlərin təfsirində müxtəlif fikirlər olduqda ingiliscə mətnə üstünlük verilir.

Azərbaycan Respublikası
Hökuməti adından

Çin Xalq Respublikası
Hökuməti adından

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ HÖKUMƏTİ İLƏ ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ HÖKUMƏTİ ARASINDA HAVA ƏLAQƏSİ YARADILMASI HAQQINDA P R O T O K O L

Aşağıda Tərəflər adlanan, Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Çin Xalq Respublikası Hökuməti,

onların əraziləri arasında müntəzəm hava əlaqələrinin yaradılması məqsədi ilə aşağıdakılar barədə razılığa gəldilər:

Maddə 1

Tərəflərin əraziləri arasında müntəzəm uçuşlar müvəqqəti icazə qaydası əsasında həyata keçiriləcək. Çarter reyslərin yerinə yetirilməsi Tərəflərin milli qaydaları əsasında tənzimlənəcək. Tərəflər bu barədə məlumatı bir-birinə təqdim edəcəklər.

Maddə 2

Tərəflər razılığa gəldilər ki, müvəqqəti razılıq qaydası Azərbaycan Respublikasının Hökuməti və Çin Xalq Respublikasının Hökuməti arasında hava əlaqəsi haqqında hökumətlərarası saziş bağlanana qədər qüvvədə olacaq.

Maddə 3

Tərəflər arasında hava əlaqəsi iki Tərəfin müvafiq təyin edilmiş aviasiya müəssisələri arasında imzalanacaq kommersiya və texniki xidmət haqqında sazişlər və hazırkı Protokolun əsasları ilə tənzimlənəcəkdir.

Maddə 4

Tərəflər Bakı-Tyanszin (o baş-bu başa) xəttində müntəzəm reyslərin yerinə yetirilməsi üçün öz aviasiya müəssisələrini təyin edirlər.

Maddə 5

Tərəflər başqa Tərəfin aviasiya müəssisələrinə öz ərazisi üzərindən uçmağa imkan verilməsinə razılaşmışlar.

Maddə 6

Qeyri-kommersiya məqsədilə eniş məntəqələri Tərəflərin qarşılıqlı razılığı ilə müəyyən edilir.

Maddə 7

Hazırkı Protokol imzalanan vaxtdan qüvvəyə minir və Azərbaycan Respublikasının Hökuməti və Çin Xalq Respublikasının Hökuməti arasında hava əlaqəsi haqqında saziş bağlanana qədər qüvvədə olacaq.

1994-cü il mart ayının 7-də Pekin şəhərində iki nüsxədə, hər biri Çin və Azərbaycan dillərində tərtib edilmişdir və hər iki mətn eyni qüvvəyə malikdir.

Azərbaycan Respublikası
Hökuməti adından

Çin Xalq Respublikası
Hökuməti adından

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI HÖKUMƏTİ İLƏ
ÇİN XALQ RESPUBLİKASI HÖKUMƏTİ ARASINDA
ELMI-TEXNİKİ ƏMƏKDAŞLIQ HAQQINDA SAZİŞ

Aşağıda Tərəflər adlandırılan Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Çin Xalq Respublikası Hökuməti,

bərabərlik və qarşılıqlı fayda əsaslarında elm və texnika sahəsində əməkdaşlığı inkişaf etdirməyi və möhkəmləndirməyi arzu edərək,

bu əməkdaşlığın iki ölkə arasında dostluq münasibətlərinin möhkəmlənməsinə imkan yaradacağını nəzərə alaraq,

elm və texnika sahəsində əməkdaşlığın hər iki ölkənin qarşılıqlı faydalanması məqsədini daşdığını dərk edərək,

yeni şəraitdə uzunmüddətli əməkdaşlıq üçün təməlin qoyulmasını zəruri hesab edərək, aşağıdakılar barədə razılığa gəldilər:

Maddə 1

Tərəflər qarşılıqlı maraq kəsb edən sahələr üzrə iki ölkə arasında elmi-texniki əməkdaşlığı öz qanun və qaydalarına uyğun olaraq təşviq edəcəklər.

Maddə 2

Tərəflər bu Sazişin 1-ci maddəsində nəzərdə tutulan elmi-texniki əməkdaşlığın həyata keçirilməsi məqsədilə birbaşa elmi-texniki əlaqələrin yaradılması, xüsusi sazişlər, müqavilələr və kontraktların bağlanmasına yardım göstərəcəklər.

Maddə 3

Tərəflər fundamental tədqiqatlar sahəsində əməkdaşlığı inkişaf etdirəcəklər. Bu sahə üzrə hər iki Tərəf birgə işlərin yaradılmasına yönəldilmiş müxtəlif təşəbbüsləri təşviq edəcək.

Maddə 4

Tərəflər öz iqtisadiyyatlarının inkişafı üçün innovasiya və texnoloji tərəqqinin xüsusi əhəmiyyətini təsdiqləyərək, ölkə daxilindəki normalara lazımi şəkildə riayət olunmaqla, tətbiqi tədqiqatlar və yeni texnologiyalar sahəsində əməkdaşlığın hərtərəfli genişlənməsinə və təşviq edilməsinə çalışacaqlar.

Tərəflər elmi-tədqiqat və təcrübəvi-konstruktor layihələrinin hazırlanması və onların əsasında müştərek müəssisələrin yaradılmasına yardım edəcəklər.

Bu məqsədlə tədqiqatların və işləmələrin nəticələrinin birgə tətbiqi və istifadə edilməsində maraqlı olan elmi-tədqiqat mərkəzləri, müəssisələri və təşkilatları arasında birbaşa əlaqələrin yaradılması təşviq ediləcəkdir.

Maddə 5

Azərbaycan və Çin təşkilatları arasında elmi-texniki əməkdaşlıq aşağıdakı vasitələrlə həyata keçirilə bilər:

elm və texnika sahəsində mütəxəssislərin mübadiləsi;
elmi-texniki məlumat mübadiləsi;
elmi-texniki biliyin və təcrübənin verilməsi;
birgə elmi və texnoloji tədqiqatların və işləmələrin aparılması, həmçinin, müştərek elmi-tədqiqat mərkəzləri, laboratoriya, elmi qrupların və s. təşkil olunması;
qarşılıqlı maraq kəsb edən məsələlər üzrə seminar, simpozium və konfrans, elmi-texniki sərgilərin təşkil edilməsi;

Tərəflərin müəyyən edəcəyi digər yollarda elmi-texniki əməkdaşlıq.

Maddə 6

Bu Sazişin həyata keçirilməsində məsul Təşkilatlar:

- Azərbaycan tərəfindən - Azərbaycan Respublikası Dövlət Elm və Texnika Komitəsi və Azərbaycan Respublikası Elmlər Akademiyası;

- Çin tərəfindən - Çin Xalq Respublikasının Dövlət Elm və Texnika Komitəsi.

Maddə 7

Tərəflərin təşkilatlarının nümayəndələri əməkdaşlığın sahələri və proqramlarının müəyyən edilməsi, əldə olunmuş razılaşmaların həyata keçirilməsinə baxılması, həmçinin, bu Sazişlə bağlı digər məsələlərin müzakirə edilməsi üçün müntəzəm olaraq görüşəcəklər.

Tərəflərin təşkilatları, bu Sazişlə bağlı öhdəliklərin yerinə yetirilməsinə mane olan və ya mane ola biləcək səbəblərin meydana gəlməsi haqqında bir-birilərinə dərhal məlumat verəcək, ortaya çıxan məsələlərin həlli və zəruri hallarda müvafiq tədbirlərin hazırlanması üçün ekspertlərin məsləhələşmələrini və yığıncaqlarını təşkil edəcəklər.

Maddə 8

Azərbaycan və Çin təşkilatları arasında elmi-texniki əməkdaşlığın və bu Sazişin yerinə yetirilməsi üçün mütəxəssislərin ezamiyyəti ilə bağlı maliyyə xərcləri aşağıdakı vasitələrlə aparıla bilər:

Göndərilən tərəfin hesabına;

Tərəflərin bu barədə razılığı varsa, valyutasız ekvivalent mübadilə yolu ilə;

Hər iki ölkədə mövcud qanunvericiliyə zidd olmayan, Tərəflərin bağladığı Saziş və Müqavilələrdə xüsusi qeyd olunan və həmçinin, əməkdaşlığın təşkilinə aid məsələlərdə protokolların şərtlərinə əsasən.

Maddə 9

Ticarət və sənaye ilə bağlı səbəblər üzündən yayılması lazım olmayan məlumatdan başqa, əməkdaşlıq fəaliyyəti zamanı əldə edilən və sənaye mülkiyyətinə aid olmayan məlumat və yaxud digər məlumat Razılaşan Tərəflərin rəsmi razılığı ilə və ya əməkdaşlıq edən Azərbaycan və Çin təşkilatlarının qaydalarına uyğun olaraq üçüncü ölkələrə ötürülə bilər.

Maddə 10

Bu Saziş müddəaları Tərəflər arasında və üçüncü ölkələrlə imzalanan beynəlxalq saziş və müqavilələrdən irəli gələn hüquq və öhdəliklərə toxunmur.

Maddə 11

Hazırkı Saziş imzalandığı gündən qüvvəyə minir və 5 il müddətində qüvvədə qalacaqdır. Əgər Tərəflərdən biri, müvafiq müddətin bitməsinə 6 ay qalmış yazılı surətdə onun təsir qüvvəsini dayandırmaq niyyəti barədə digər Tərəfə xəbər verməzsə, o hər dəfə növbəti 5 il müddətinə uzadılacaqdır.

1994-cü il mart ayının 7-də Pekin şəhərində, iki nüsxədə, hər biri Azərbaycan və Çin dillərində imzalanmışdır və hər iki mətn eyni qüvvəyə malikdir.

Azərbaycan Respublikası
Hökuməti adından

Çin Xalq Respublikası
Hökuməti adından

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI HÖKUMƏTİ İLƏ
ÇİN XALQ RESPUBLİKASI HÖKUMƏTİ ARASINDA
SƏHİYYƏ VƏ TİBB ELMİ SAHƏSİNDƏ ƏMƏKDAŞLIQ HAQQINDA
SAZİŞ

Aşağıda Tərəflər adlandırılan Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Çin Xalq Respublikası Hökuməti, səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlığın inkişafı və möhkəmləndirilməsi məqsədi ilə aşağıdakılar barədə razılığa gəldilər:

Maddə 1

Tərəflər mövcud qanunvericilik və qaydalara uyğun olaraq səhiyyə və tibb elmi sahəsində uzunmüddətli, qarşılıqlı faydalı və effektiv əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi üçün səy göstərəcəklər.

Maddə 2

Tərəflər səhiyyə, tibb və farmakoloji elmlər sahəsində elmi-tədqiqat işlərinin aparılması üçün iki ölkənin sanitariya və farmakologiya işçilərinə yardım edəcək, onları dəstəkləyəcəklər.

Maddə 3

Tərəflər iki ölkənin tibb, farmakologiya və gigiyena sahəsində çalışan müəssisələri arasında birbaşa əməkdaşlığı təşviq edəcək və dəstəkləyəcəklər.

Maddə 4

Tərəflər təcrübə mübadiləsi aparmaq məqsədilə razılaşdırılmış şərtlərə əsasən qarşılıqlı olaraq mütəxəssis göndərəcəklər.

Maddə 5

Tərəflər hazırkı Sazişin yerinə yetirilməsi üçün müştərək işçi qrupunu yaradacaq və həmin qrup iki illik icra planını hazırlayıb qəbul edəcək. Bu plana əməkdaşlığın konkret proqramı və maliyyə şərtləri daxil olacaqdır. İşçi qrupunun iclasları növbə ilə iki ölkənin paytaxtlarında keçiriləcəkdir.

Maddə 6

Hər iki Tərəf əməkdaşlığı valyutasız əsaslarla həyata keçirəcək. Xüsusi qeyd olunmuş bəzi hallardan başqa, göndərən Tərəf, qəbul edən Tərəfin paytaxtına qədər və geri xərcləri, beynəlxalq gediş-gəliş xərclərini, qəbul edən Tərəf isə, ölkə daxilindəki nəqliyyat, qalma və gələn mütəxəssislərin gündəlik xərclərini ödəyəcəkdir.

Maddə 7

Hazırkı Saziş imzalandığı gündən qüvvəyə minir və beş il müddətində qüvvədə qalacaqdır.

Əgər Tərəflərdən biri, hazırkı Sazişin qüvvəsinin dayandırılması haqqında onun qüvvədə olduğu müddətin bitməsinə altı ay qalmış digər Tərəfə yazılı surətdə məlumat verməzsə, onun qüvvəsi avtomatik olaraq növbəti beş il müddətinə uzadılacaqdır.

Bu saziş 1994-cü il mart ayının 7-də Pekin şəhərində, iki nüsxədə, hər biri Azərbaycan və Çin dillərində imzalanmışdır və hər iki mətn eyni qüvvəyə malikdir.

Azərbaycan Respublikası
Hökuməti adından

Çin Xalq Respublikası
Hökuməti adından

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI HÖKUMƏTİ İLƏ
ÇİN XALQ RESPUBLİKASI HÖKUMƏTİ ARASINDA
MƏDƏNİ ƏMƏKDAŞLIQ HAQQINDA
SAZİŞ**

Aşağıda Tərəflər adlandırılan Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Çin Xalq Respublikası Hökuməti,

iki ölkə arasında dostluq münasibətlərinin möhkəmləndirilməsi və mədəni əməkdaşlığa şərait yaradılması məqsədi ilə aşağıdakılar barədə hazırkı Sazişi bağlamağı qərara aldılar:

Maddə 1

Tərəflər bərabərlik və qarşılıqlı fayda prinsiplərinə uyğun olaraq iki ölkənin müvafiq idarələri arasında mədəniyyət, təhsil, ictimai elmlər, səhiyyə, idman, turizm, mətbuat, nəşriyyat işi, radio verilişləri, televiziya və kinematoqrafiya sahəsində əməkdaşlığa və mübadiləyə imkan yaratmaq və kömək etmək barədə razılığa gəldilər.

Maddə 2

Tərəflər mədəniyyət və incəsənət sahəsində aşağıdakı xüsurlarda əməkdaşlıq və mübadilə həyata keçirmək barədə razılığa gəldilər:

- yazıçılar və incəsənət xadimləri qrupları mübadiləsi;
- qastrollar üçün bədii kollektivlər mübadiləsi;
- mədəniyyət və incəsənət sərgiləri mübadiləsi;
- mədəniyyət və incəsənət sahəsində kitab, jurnal və digər materiallar mübadiləsi.

Maddə 3

Tərəflər bilavasitə əlaqələrin və əməkdaşlığın inkişafına, xüsusilə iki ölkənin muzey və kitabxanaları arasında material mübadiləsinə imkan yaradacaqlar.

Maddə 4

Tərəflər təhsil sahəsində aşağıdakı xüsurlarda əməkdaşlıq və mübadilə həyata keçirmək barədə razılığa gəldilər:

- iki ölkənin ali məktəbləri arasında bilavasitə əlaqələrin və əməkdaşlığın yaradılmasını həvəsləndirmək və buna kömək etmək;
- tələbata uyğun olaraq tədqiqat, tanışlıq və mühazirə oxumaq üçün müəllim, alim və mütəxəssis mübadiləsi etmək;
- tələbat və imkan əsasında qarşılıqlı təqaüd kvotası ayırmaq;
- iki ölkənin təhsil idarələri arasında dərslük və digər pedaqoji ədəbiyyat mübadiləsinə imkan yaratmaq və kömək etmək;
- digər Tərəfin alim və mütəxəssislərinin onların ölkələrində keçirilən beynəlxalq konfranslarda iştirakına imkan yaratmaq və kömək etmək.

Maddə 5

Tərəflər ictimai elmlər, o cümlədən çinşünaslıq, türkologiya, tarix, etnoqrafiya, arxeologiya sahəsində tanışlıq, mühazirə oxumaq, ikitərəfli və beynəlxalq konfranslarda iştirak etmək üçün alim mübadiləsi və material mübadiləsi yolu ilə mübadilə həyata keçirmək barədə razılığa gəldilər.

Maddə 6

Tərəflər iki ölkənin tibb və səhiyyə müəssisələri arasında bilavasitə mübadilə və əməkdaşlığın, informasiya və mütəxəssis mübadiləsinin inkişafına imkan yaradacaqlar.

Maddə 7

Tərəflər iki ölkənin idman və turizm idarələri arasında əməkdaşlığa imkan yaradacaqlar.

Maddə 8

Tərəflər mətbuat, nəşriyyat işi, radio verilişləri, televiziya və kinematoqrafiya sahəsində mübadilə və əməkdaşlıq həyata keçirmək barədə razılığa gəldilər.

Maddə 9

Tərəflər gənclər, qadınlar və digər ictimai təşkilatlar arasında mübadiləyə və əməkdaşlığa imkan yaratmaq barədə razılığa gəldilər.

Maddə 10

Tərəflər yaradıcılıq ittifaqları arasında mübadilə və əməkdaşlığa imkan yaradacaqlar.

Maddə 11

Bu Sazişin həyata keçirilməsi üçün Tərəflərin uyğun idarələri öz sazişlərini bağlaya bilər.

Maddə 12

Hazırkı Saziş imzalandığı gündən qüvvəyə minir, qüvvədə qalma müddəti beş ildir. Əgər Tərəflərdən biri Sazişin müddətinin bitməsinə 6 ay qalmış yazılı şəkildə onu dayandırmaq istəyini digər Tərəfə bildirməzsə, onun qüvvəsi sonrakı beş il müddətinə uzadılmaqla davam etdiriləcək.

Pekin şəhərində 1994-cü il mart ayının 7-də, iki nüsxədə, hər biri Azərbaycan və Çin dillərində imzalanmışdır. Hər iki mətn eyni qüvvəyə malikdir.

**Azərbaycan Respublikası
Hökuməti adından**

**Çin Xalq Respublikası
Hökuməti adından**

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ HÖKUMƏTİ
İLƏ ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ HÖKUMƏTİ
ARASINDA KİNEMATOQRAFIYA, RADIO VERİLİŞLƏRİ
VƏ TELEVİZİYA SAHƏSİNDƏ
P R O T O K O L**

Azərbaycan Respublikasının Hökuməti və Çin Xalq Respublikasının Hökuməti, (aşağıda "Tərəflər" adlandırılacaq) kino, radio və televiziya sahəsində əməkdaşlığı inkişaf etdirmək və möhkəmləndirmək, iki ölkə arasında qarşılıqlı anlaşmaya kömək etmək məqsədilə,

Aşağıdakılar barəsində razılığa gəldilər:

Maddə 1

Tərəflər hər iki ölkədə həyatın mədəniyyət və turizm sahələrini əks etdirən radio və televiziya proqramlarını mübadilə edirlər:

- mübadilə edilən material və proqramların dəyəri ödənilmir;

-verilişlərin tərtib edilməsi hüququ, həmçinin onların göndərilmə xərcləri göndərən tərəfin üzərinə düşür;

- hər bir tərəfin mübadilə edilən proqram və materialları ixtisar etmək hüququ vardır, lakin onların ilk ideyasını dəyişmək olmaz.

- mübadilə edilən materialların üçüncü tərəfə verilməsinə, ticarət məqsədilə istifadə olunmasına və tərəflər arasında əvvəlcədən yazılı razılıq olmadan onların orijinalında dəyişikliklər edilməsinə icazə verilmir.

Maddə 2. Tərəflər əvvəlcədən razılaşmaya əsasən bəzi mühüm milli bayramlar münasibəti ilə televiziya verilişlərinin translyasiya edilməsi sahəsində əməkdaşlıq edirlər.

Maddə 3. Tərəflər iki ölkə arasında əməkdaşlıq sahələrini inkişaf etdirmək məqsədilə radio, televiziya və radiotexniki təhcizat sahəsində çalışan rəhbər və texniki işçilərin qarşılıqlı səfər mübadiləsinin edilməsinə tərəfdardırlar; konkret işlər ayrılıqda müzakirə ediləcəkdir. Yol xərcləri göndərən tərəfin, yaşayış, yemək, təcili tibbi yardım və nəqliyyatda daxili gediş-gəliş xərcləri isə dəvət edən tərəfin üzərinə düşür.

Maddə 4. Tərəflər hər bir halda qabaqcadan aparılmış yazışmaya uyğun olaraq digər tərəfin radio və televiziya mütəxəssis və müxbirlərinə şərait yaradılmasına qarşılıqlı köməklik göstərirlər.

Maddə 5. Tərəflər radio və televiziyanın müxtəlif sahələrində məlumat, informasiya tədqiqatları və texniki tədqiqatları mübadilə edirlər.

Maddə 6. Tərəflər hər iki ölkədə qüvvədə olan qayda və təlimatlara uyğun olaraq kadrlar hazırlanması imkanlarından istifadə olunmasına köməklik edirlər.

Maddə 7. Tərəflər Azərbaycan kino həftəsinin (sergisinin) və Çin kino həftəsinin (sergisinin) keçirilməsi, tərəflərin əvvəlcədən razılaşmasına uyğun olaraq telehəftələrin mübadilə olunması söylərini müdafiə edirlər.

Maddə 8. Bu Protokol imzalandığı gündən etibarən iki il müddətinə qüvvədədir və razılığa gələn tərəflərdən biri Protokolun müddətinin qurtarmasına ən azı üç ay qalmış onu pozmaq istəyini bildirməzsə, onun vaxtı həmin müddətə avtomatik uzadılır.

Mətnə hər hansı bir əlavə razılığa gələn tərəflərdən birinin yazılı təklifi və digərinin razılığı əsasında edilir.

Bu Protokol 1994-cü il martın 7-də Pekin şəhərində imzalanmış, hər biri iki nüsxədə olmaqla Azərbaycan və Çin dillərində tərtib edilmişdir. Hər iki mətn eyni qüvvəyə malikdir.

Azərbaycan Respublikası
Hökuməti adından

Çin Xalq Respublikası
Hökuməti adından

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI HÖKUMƏTİ İLƏ ÇİN XALQ RESPUBLİKASI HÖKUMƏTİ ARASINDA TURİZM SAHƏSİNDƏ ƏMƏKDAŞLIQ HAQQINDA SAZİŞ

Aşağıda "Razılığa gələn Tərəflər" adlanan Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Çin Xalq Respublikası Hökuməti iki ölkənin rəsmi turizm təşkilatları arasında turist əlaqələrini və əməkdaşlığı inkişaf etdirmək arzusu ilə,

turizm sahəsində uzunmüddətli sabit və qarşılıqlı fayda əsasında əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsində iki ölkənin ümumi mənafeyindən çıxış edərək,

iki ölkənin xalqları arasında daha dərin anlaşmanın təmin edilməsində turizmin əhəmiyyətini anlayaraq,

aşağıdakılar barədə razılığa gəldilər:

Maddə 1. Razılığa gələn Tərəflər hər iki ölkə vətəndaşlarının bir-birlərinin tarixi, mədəni və turizm dəyərlərini daha yaxşı şəkildə tanımaları məqsədi ilə informasiya, sənəd və materiallar mübadiləsinə səy göstərəcəklər.

Maddə 2. Razılığa gələn Tərəflər hər iki ölkə vətəndaşlarının qarşılıqlı turist səyahətlərini həvəsləndirmək məqsədi ilə öz mövcud qanunvericiliklərinə müvafiq surətdə turistlərin gediş və gəlişinə aid rəsmiyyətlərin sadələşdirilməsi üzrə zəruri tədbirlər görəcəklər.

Maddə 3. Razılığa gələn Tərəflər öz ölkələrində turizmin inkişafı naminə reklam fəaliyyətini həyata keçirmək üçün səy göstərəcək və digər Razılığa gələn Tərəfin ölkəsində nümayəndəliyin açılması imkanını nəzərdən keçirəcəklər.

Maddə 4. Razılığa gələn Tərəflər qarşılıqlı turist əməliyyatlarının genişləndirilməsi məqsədi ilə iki ölkənin turist müəssisələri arasında əməkdaşlığın inkişafına köməklik göstərəcəklər.

Maddə 5. Razılığa gələn Tərəflər turist təsisatlarının planlaşdırılması, kapital qoyuluşu, layihələşdirilməsi və tikintisi sahələrində, habelə turizm sahəsində birgə müəssisələrin yaradılması və idarə olunması işində təcrübə mübadiləsinə çalışacaqlar.

Maddə 6. Razılığa gələn Tərəflərin rəsmi turizm təşkilatlarının nümayəndələri iki ölkə arasında bu sahədə əməkdaşlığın və turizm işinin inkişafı məsələlərinin müzakirəsi üçün ölkələrdən hər birində növbə ilə görüşlər keçirilməsi barədə razılaşacaqlar.

Maddə 7. Razılığa gələn Tərəflər turizm sahəsində təcrübə mübadiləsinə kömək məqsədilə bu sahədə mütəxəssis, alim və stajorlar mübadiləsi imkanlarını araşdıracaq və bunun üçün zəruri şərait yaradacaqlar.

Maddə 8. Razılığa gələn Tərəflərin turist müəssisələri arasında turizm fəaliyyəti ilə bağlı tədiyə və hesablaşmalar iki ölkənin qanunvericiliyinə müvafiq surətdə bu işə vəkil edilmiş dövlət bankları arasında sərbəst dönerli valyuta ilə həyata keçiriləcəkdir.

Maddə 9. Razılığa gələn tərəflər turizmə həsr olunmuş beynəlxalq konfrans və sərgilərin təşkilində əməkdaşlıq edəcəklər.

Maddə 10. Bu Sazişin həyata keçirilməsinə məsul Azərbaycan Respublikası Hökuməti tərəfindən Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti yanında Xarici Turizm Şurası, Çin Xalq Respublikası Hökuməti tərəfindən Çin Xalq Respublikasının Dövlət Turizm İdarəsi təyin edilir.

Maddə 11. Bu sazişə istənilən dəyişiklik və ya əlavələr hər iki Razılığa gələn Tərəfin razılığı ilə təyin edilməli və sonra yazılı şəkildə təsdiq edilməlidir.

Maddə 12. Bu Saziş Tərəflərin öz ölkələrinin mövcud qanunvericiliyinə müvafiq olaraq bütün daxili qaydaların yerinə yetirildiyi barədə bir-birinə xəbərdar etdiyi gün qüvvəyə minir.

Bu Saziş beş il ərzində qüvvədədir. Razılığa gələn Tərəflərdən biri bu Sazişin müddətinin bitməsinə üç ay qalmış digər Razılığa gələn Tərəfə bu Sazişin qüvvəsinin dayandırılması barədə yazılı şəkildə öz arzusunu bildirmədiyi təqdirdə bu Saziş avtomatik beş il müddətinə uzadılacaqdır.

Bu Saziş Pekin şəhərində 1994-cü ildə mart ayının 7-də hər biri iki nüsxədə Azərbaycan və Çin dillərində imzalanmışdır, hər iki mətn eyni qüvvəyə malikdir.

Azərbaycan Respublikası
Hökuməti adından

Çin Xalq Respublikası
Hökuməti adından

**1999-CU İL Sentyabrın 9-da Pekin Şəhərində imzalanmış "Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğu ilə Çin Xalq Respublikası Ali Xalq Prokurorluğu arasında əməkdaşlıq haqqında Saziş"İN TƏSDİQ EDİLMƏSİ BARƏDƏ AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN
S Ə R Ə N C A M I**

1. 1999-cu il sentyabrın 9-da Pekin şəhərində imzalanmış "Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğu ilə Çin Xalq Respublikası Ali Xalq Prokurorluğu arasında əməkdaşlıq haqqında Saziş" təsdiq edilsin.

2. Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğuna tapşırılsın ki, bu Sərəncamın 1-ci bəndində göstərilən Sazişin həyata keçirilməsini təmin etsin.

HEYDƏR ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 16 noyabr 1999-cu il
No 270

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI BAŞ PROKURORLUĞU İLƏ
ÇİN XALQ RESPUBLİKASI ALİ XALQ PROKURORLUĞU
ARASINDA ƏMƏKDAŞLIQ HAQQINDA SAZİŞ**

Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu ilə Çin Xalq Respublikası Ali Xalq Prokurorluğu (bundan sonra "Hər iki tərəf" adlanacaq) suverenliyə, bərabərliyə və ikitərəfli faydaya qarşılıqlı hörmət prinsiplərini tanıyaraq, hər iki dövlətin prokurorluq işinə ehtiyacları baxımından və hər iki dövlətin prokurorluq orqanları arasında dostluq və əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsinə böyük əhəmiyyət verərək, aşağıdakılar haqqında razılığa gəldilər:

Maddə 1. Hər iki tərəf müvafiq vəzifələri və səlahiyyətləri çərçivəsində dövlətlərinin prokurorluq orqanları arasında əməkdaşlığı möhkəmləndirməlidir.

Maddə 2. Hər iki tərəf hüquqi yardımı yalnız diplomatik kanallar vasitəsilə göstərməlidir.

Maddə 3. Hüquqi yardım göstərilməsi üçün hər iki tərəf istintaq edilən işlər üzrə əlavə məlumat, təklif verilməsi və kömək göstərilməsi məqsədilə digər tərəfin razılığı ilə öz əməkdaşlarını göndərə bilər.

Maddə 4. Hər iki tərəf prokurorluq əməkdaşlarının hazırlanması və prokuror fəaliyyətinin nəzəri məsələlərinin öyrənilməsi üzrə əməkdaşlıq edə bilər. Bu planın ətraflı məzmunu məsləhətləşmə yolu ilə müəyyən ediləcəkdir.

Maddə 5. Hər iki tərəf bir-biri ilə görüşmək və ümumi maraq doğuran məsələləri müzakirə etmək üçün nümayəndə heyətləri göndərə bilər.

Maddə 6. Hər iki tərəf digər tərəfin xahişi ilə qüvvədə olan qanunlar, tərəfləri maraqlandıran prokurorluq fəaliyyətinə dair məlumat və hüquqi nəşrlər mübadiləsi edə bilər.

Maddə 7. Yuxarıda göstərilən əməkdaşlıq prosesində zəruri hallarda müzakirə edilən məsələlər üzrə protokollar imzalanı bilər.

Maddə 8. Hər iki tərəf qarşılıqlı anlaşma və qarşılıqlı hörmət prinsipinə müvafiq olaraq Saziş tərtib edilərkən ortaya çıxan məsələləri məsləhətləşmə yolu ilə həll etməlidir.

Maddə 9. Sazişin mətni sorğu edən tərəfin müraciəti əsasında danışıqlar yolu ilə dəyişdirilə, yaxud mətnə əlavələr edilə bilər.

Maddə 10. Tərəflər bir-birinə Sazişin qüvvəyə minməsi üçün onlar tərəfindən dövlətdaxili qaydaları yerinə yetirmələri barədə yazılı şəkildə bildirdikdən sonra bu Saziş qüvvəyə minir. Sazişin qüvvədə olma müddəti 5 ildir. Əgər tərəflər 5 il müddətinin başa çatmasına 6 ay qalmış onun ləğvi barədə bir-birinə yazılı şəkildə bildirməmişdirsə, Saziş növbəti 5 il müddətinə qüvvədə qalır.

1999-cu il sentyabrın 9-da Pekin şəhərində Azərbaycan, Çin və ingilis dillərində üç nüsxədə imzalanmışdır. Hər hansı ziddiyyət yaranarsa, ingilis dilindəki mətnə üstünlük verilir.

Azərbaycan Respublikası
Baş Prokurorluğu adından
Azərbaycan Respublikasının
Baş prokuroru

Çin Xalq Respublikası
Ali Xalq Prokurorluğu adından
Çin Xalq Respublikasının
Ali Xalq Prokurorluğunun
Baş prokuroru

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN
ÇİN XALQ RESPUBLİKASINA RƏSMİ SƏFƏRİ ZAMANI
İMZALANMIŞ SƏNƏDLƏRİN SİYAHISI**

阿塞拜疆总统阿利耶夫访华期间签署文件

(1994 年 3 月 7 — 10 日)

- 1、中阿两国友好关系基础的联合声明
- 2、中阿两国关于建立航空运输的纪要
- 3、中阿两国科学技术合作协定
- 4、中阿两国政府文化合作协定
- 5、中阿两国卫生与医学科学合作协定
- 6、中阿两国政府旅游合作协定
- 7、中阿两国政府关于广播电影电视合作议定书
- 8、中阿两国政府关于鼓励和相互保护投资协定

Bioqrafik məlumat

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əlirza oğlu Əliyev

阿塞拜疆共和国总统
盖达尔·阿里勒扎·奥格雷·阿利耶夫

1923年5月10日，盖达尔·阿里勒扎·奥格雷·阿利耶夫出生于纳希切万一个工人家庭。1939年毕业于纳希切万中等师范学校。1939年考入阿塞拜疆工业大学建筑系，但后因爆发第二次世界大战而中途辍学。

1941-1944年间，盖达尔·阿利耶夫在纳希切万自治共和国内务人民委员部和人民委员会担任过一系列重要的职务。1944年在阿塞拜疆国家安全委员会服役。在这期间，他获得了高等教育——结束了在阿塞拜疆国立大学历史系的学习。

1964年任阿塞拜疆国家安全委员会副主席，1967年任该委员会主席，少将。

1967年7月—1982年12月，盖达尔·阿利耶夫当选为阿塞拜疆共产党中央第一书记。1976年，盖达尔·阿利耶夫当选为苏共中央政治局候补委员，1982年当选为政治局委员，并被任命为苏联部长会议第一副主席。这期间他分管国家生活中最重要的经济、社会、文化等部门的工作。盖达尔·阿利耶夫先后共担任过20年的苏联最高苏维埃和阿塞拜疆社会主义加盟共和国最高苏维埃代表，担任过5年的最高苏维埃副主席。由于与国家领导人的政治观点存在分歧，1987年从苏共中央政治局和部长会议辞职。

1990年返回阿塞拜疆后，他当选为阿塞拜疆和纳希切万自治共和国最高苏维埃人民代表。1991年6月19日，因抗议苏联当局对阿塞拜疆人民的政策而宣布退出苏共。1991-1993年，盖达尔·阿利耶夫当选为纳希切万自治共和国最高会议主席。1993年6月，在内战威胁日益加剧的形势下，他被正式请到巴库。1993年6月15日，盖达尔·阿利耶夫当选为阿塞拜疆最高苏维埃主席。1993年6月24日，根据国民议会的决议代行阿塞拜疆共和国总统职权。1993年10月3日，根据全民投票结果，盖达尔·阿利耶夫当选为独立的阿塞拜疆共和国总统。在此期间，他采取果断措施以求得和社会内部稳定。

盖达尔·阿利耶夫曾两次荣获苏联社会主义劳动英雄称号，荣获过许多国家的最高奖章。他同时还是许多外国大学的荣誉博士。自1992年建立并领导“新阿塞拜疆”党。

盖达尔·阿利耶夫的妻子扎里法·阿齐兹克济·阿利耶娃是一位著名的眼科医生，阿塞拜疆共和国科学院院士，教授，1985年去世。盖达尔·阿利耶夫有一子、一女，6个孙子、孙女。

Den Syaopin

1904-cü il avqustun 22-də Siçuan əyalətində anadan olmuşdur. 1922-ci ildə Çin Sosialist Gənclər İttifaqına daxil olmuş, 1924-cü ildə Çin Kommunist Partiyasının üzvü olmuşdur.

1920-ci ildən Fransada işləmiş və oxumuşdur. 1926-cı ildə Sovet İttifaqında təhsil almışdır.

1927-1937-ci illərdə Çin fəhlə-kəndli Qırmızı Ordusu korpusunun siyasi komissarı, ordu qrupu siyasi şöbəsinin rəisi, Qırmızı Ordu baş siyasi idarəsi rəisinin müavini, Böyük yürüşün - Çin Kommunist Partiyası silahlı qüvvələrinin şimal-qərbə 1934-1935-ci illər qəhrəmanlıq marşının iştirakçısı olmuşdur.

1937-1945-ci illərdə 8-ci səhra ordusunun 29-cu diviziyasının siyasi komissarı, ÇKP MK Şansi - Xebey - Şandun - Xanan rayonu bürosunun katibi olmuşdur. 1945-ci ildə ÇKP MK üzvü seçilmişdir. 1950-1954-cü illərdə ÇKP MK-nın Cənub-Qərb bürosunun birinci katibi, 1948-1952-ci illərdə 2-ci səhra ordusunun və Cənub-Qərbi Çin hərbi dairəsinin siyasi komissarı olmuşdur.

1952-1954-cü illərdə ÇXR Dövlət İnzibati Şurası başçısının müavini, 1954-cü ildən ÇXR Dövlət şurası başçısının müavini olmuşdur.

1954-1956-cı illərdə ÇKP Katibliyi dəftərxanasının rəisi təyin edilmişdir. 1955-ci ildən ÇKP MK Siyasi Bürosunun üzvü olmuşdur. 1956-1967-ci illərdə ÇKP MK-nın Baş katibi və ÇKP MK Siyasi Bürosu Daimi Komitəsinin üzvü olmuşdur. 1967-ci ildə tutduğu vəzifələrdən kənarlaşdırılmışdır. 1973-1980-ci illərdə ÇXR Dövlət Şurası başçısının müavini vəzifəsinə gətirilmişdir.

1974-1987-ci illərdə ÇKP MK Siyasi Bürosunun və Siyasi Büronun Daimi Komitəsinin üzvü, 1977-1982-ci illərdə ÇKP MK sədrinin müavini, 1982-1987-ci illərdə ÇKP Mərkəzi müşavirlər komissiyasının sədri olmuşdur.

1978-1980-ci illərdə Çin Xalq Siyasi Məsləhət Şurasının Ümumçin Komitəsinin sədri olmuşdur.

1981-ci ildən ÇKP Hərbi şurasının sədri, 1983-cü ildən 1989-cu ilədək ÇKP Mərkəzi Hərbi Şurasının sədri olmuşdur.

Ümumçin xalq nümayəndələri yığıncağının bir neçə çağırışında deputat seçilmişdir. 1989-cu ildə bütün vəzifələrdən təqaüdə getmişdir.

Tszyan Tszemin

1926-cı il avqustun 17-də Tszyansu əyalətinin Yançjou şəhərində anadan olmuşdur. 1946-cı ilin aprelindən ÇKP üzvüdür. 1943-cü ildən ÇKP-nin rəhbərlik etdiyi tələbə gənclər hərəkatında iştirak etməyə başlamışdır. 1947-ci ildə Şanxayda "Tszyaotun" politexnik institutunun elektrotexnika fakültəsini bitirmişdir. 1949-cu ildən Şanxay quşçuluq fabrikinde mühəndis köməkçisi, əmək şöbəsinin müdiri, enerji-güc sexinin rəisi, partiya özəyinin katibi, direktorun birinci müavini, Şanxay sabunbişirmə zavodunda direktorun birinci müavini, 1-ci Maşınqayırma Nazirliyi yanında 2-ci Şanxay konstruktor yarım bürosunun elektrik aparatları şöbəsinin müdiri işləmişdir. 1955-ci ildə Moskvaya İ.V.Stalin adına avtomobil zavodunda təcrübə keçməyə göndərilmişdir. 1956-cı ildə vətənə qayıtdıqdan sonra Çançunda 1-ci avtomobil zavodunun enerji şöbəsi rəisinin müavini, baş energetikin müavini və bu müəssisənin enerji zavodunun direktoru işləmişdir. 1962-ci ildən 1-ci Maşınqayırma Nazirliyi yanında Şanxay elmi-tədqiqat elektrik aparatları institutu direktorunun müavini, bu nazirlik yanında Yxan elmi-tədqiqat istilik texnikası institutunun direktoru və partiya komitəsi katibinin vəzifəsini icra edən, həmin nazirlikdə xarici işlər idarəsinin

reisinin müavini, reisi işləmişdir. 1980-ci ildən xarici İnvestisiyalar üzrə Dövlət Komitəsinin sədr müavini və məsul katibi, bu komitədə ÇKP rəhbər qrupunun üzvü olmuşdur. 1982-ci ildən Elektron Sənayesi Nazirliyində nazir müavini, nazir, ÇKP rəhbər qrupunun katib müavini, katibi olmuşdur. 1982-ci ildə ÇKP-nin XII Ümumçin qurultayında partiya MK-sının üzvü seçilmişdir. 1987-ci ilin noyabrında 13-cü çağırış ÇKP MK-nın 1-ci plenumunda ÇKP MK Siyasi Bürosu Daimi Komitəsinin üzvü seçilmişdir. 1989-cu ilin iyununda 13-cü çağırış ÇKP MK-nın 4-cü plenumunda ÇKP MK Siyasi Bürosu Daimi Komitəsinin üzvü, MK-ın Baş katibi seçilmişdir.

1989-cu ilin noyabrında 13-cü çağırış ÇKP MK-nın 5-ci plenumunda ÇKP Mərkəzi Hərbi Şurasının sədri seçilmişdir. 1990-cı ilin martında 7-ci çağırış Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisinin 3-cü sessiyasında ÇXR Mərkəzi Hərbi Şurasının sədri seçilmişdir. 1992-ci ilin oktyabrında 14-cü çağırış ÇKP MK Siyasi Bürosunun üzvü, ÇKP MK Siyasi Bürosu Daimi Komitəsinin üzvü, ÇKP MK-nın Baş katibi, ÇKP Mərkəzi Hərbi Şurasının sədri seçilmişdir. 1993-cü ilin martında 8-ci çağırış Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisinin 1-ci sessiyasında ÇXR sədri, ÇXR Mərkəzi Hərbi Şurasının sədri seçilmişdir.

Li Pen

1928-ci ilin oktyabrında Sıçuan əyalətinin Çendu şəhərində anadan olmuşdur. 1945-ci ilin noyabrından ÇKP üzvüdür. 1941-1945-ci illərdə Yanan orta məktəbində və Çjantszyakou sənaye texnikumunda oxumuşdur. 1946-1948-ci illərdə Şansi-Çaxar-Xebey elektron şirkətində müxtəlif vəzifələrdə işləmiş, partiya özəyinin katibi olmuşdur.

1948-1955-ci illərdə Moskva energetika institutunda oxumuş, SSRİ-də təhsil alan çinli tələbələrin cəmiyyətinin sədri olmuşdur. 1955-1966-cı illərdə bir sıra sənaye müəssisədə rəhbər idarə və partiya vəzifələrində çalışmışdır. 1966-cı ildən 1979-cu ilədək Pekin elektrik təchizatı idarəsində partiya komitəsi katibi vəzifəsini icra etmiş, Pekin elektroenergetika idarəsində ÇKP rəhbər qrupunun katibi işləmişdir. 1979-1983-cü illərdə Elektroenergetika Sənayesi Nazirliyində nazir müavini, ÇKP rəhbər qrupunun üzvü, Şimali Çin elektroenergetika idarəsində ÇKP rəhbər qrupunun katibi, Elektroenergetika Sənayesi Nazirliyində nazir, ÇKP rəhbər qrupunun katibi, Su təsərrüfatı və Elektroenergetika Nazirliyində nazir müavini, ÇKP rəhbər qrupu katibinin müavini olmuşdur. 1983-cü ildən 1987-ci ilədək Dövlət Şurası başçısının müavini və əvəzçiliklə Maarif İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri, ÇKP MK Siyasi Bürosunun üzvü, ÇKP MK Katibliyinin üzvü olmuşdur. 1987-ci ildən ÇKP MK Siyasi Bürosu Daimi Komitəsinin üzvü, Dövlət Şurasının Baş naziri vəzifəsini icra edən, Dövlət Şurasının Baş naziri, 1988-ci ildən 1990-cı ilədək əvəzçiliklə İqtisadi Sistemin İslahatı üzrə Dövlət Komitəsinin sədri işləmişdir. 12-ci, 13-cü və 14-cü çağırış ÇKP MK üzvü olmuş, 12-ci çağırış ÇKP MK-nın 5-ci plenumunda ÇKP MK Siyasi Bürosunun və Katibliyinin üzvü seçilmişdir, 14-cü çağırış ÇKP MK Siyasi Bürosunun və Siyasi Büronun Daimi Komitəsinin üzvü, Çin parlamentinin - ÜXNM Daimi Komitəsinin sədridir.

Li Tein

1936-cı ilin sentyabrında Xunan əyalətinin Çanşa şəhərində anadan olmuşdur. 1955-ci ilin aprelindən ÇKP üzvüdür. 1950-1955-ci illərdə Pekin pedaqoji universiteti yanında ikinci məktəbdə oxumuş, sonra Pekin xüsusi rus dili məktəbində hazırlıq kursu keçmişdir. 1955-1956-cı illərdə Praqada Karlova universitetinin fizika fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir. 1964-1965-ci illərdə Şanxay xarici dillər institutunda yapon dilini öyrənmişdir. Ordudan tərxis edildikdən sonra 1966-1970-ci illərdə 4-cü Maşınqayırma Nazirliyi sisteminde işləmişdir. "Mədəni inqilab"ın başlanğıcında repressiyaya məruz qalmış, vəzifəsindən azad edilmişdir. 1970-1980-ci illərdə 4-cü Maşınqayırma Nazirliyi sisteminde işləmişdir.

1983-1985-ci illərdə ÇKP Lyaonin əyalət komitəsinin katibi və 1985-ci ildə əvəzçiliklə Xayçen qəzasının katibi işləmişdir. 1985-1988-ci illərdə Elektron Sənayesi Nazirliyində nazir və ÇKP rəhbər qrupunun katibi olmuşdur. 1987-1988-ci illərdə İqtisadi Sistemin İslahatı üzrə Dövlət Komitəsində sədr və ÇKP rəhbər qrupunun katibi olmuşdur. 1988-1993-cü illərdə Dövlət Şurasının üzvü və Maarif İşləri üzrə Dövlət Komitəsində əvəzçiliklə sədr və ÇKP rəhbər qrupunun katibi işləmişdir. 1993-cü ildən İqtisadi Sistemin İslahatı üzrə Dövlət Komitəsinin sədridir. 1987-ci ildən ÇKP MK Siyasi Bürosunun üzvüdür. 12-ci çağırış ÇKP MK üzvlüyünə namizəd və üzvü olmuş, 13-cü və 14-cü çağırışlar ÇKP MK-nın və ÇKP MK Siyasi Bürosunun üzvüdür.

Tsyan Tsichen

1928-ci ilin yanvarında Şanxay şəhərinin Tszyadin nahiyyəsində anadan olmuşdur. 1942-ci ilin oktyabrından ÇKP üzvüdür. 1942-1949-cu illərdə Şanxayda ÇKP gizli təşkilatının partiya təşkilatçısı, partiya özəyinin katibi, rayon komitəsinin üzvü olmuşdur. 1945-1949-cu illərdə "Daqunbao" qəzeti redaksiyasında işləmişdir. Şanxayın Syuyxoy, Çannin və Yanpu rayonlarında ÇKP rayon komitəsinin üzvü və ÇKGİ rayon komitəsinin katibi olmuşdur. 1953-1954-cü illərdə ÇKGİ MK dəftərxanasında işləmişdir. 1954-1955-ci illərdə SSRİ-də ÜİLKGI MK yanında mərkəzi komsomol məktəbində oxumuşdur. 1955-1963-cü illərdə ÇXR-in SSRİ-dəki səfirliyində ikinci katib, xaricdə təhsil alanlarla iş şöbəsi müdirinin müavini və tədqiqat şöbəsinin müdiri işləmişdir. 1963-1966-cı illərdə Ali Təhsil Nazirliyinin xaricdə təhsil alanlarla iş şöbəsinin müdiri, xarici əlaqələr idarəsi reisinin müavini olmuşdur. 1966-1972-ci illərdə "Mədəni inqilab" dövründə təqiblərə məruz qalmış, "7 may" məktəbində işləməyə göndərilmişdir. 1972-1982-ci illərdə ÇXR-in SSRİ-dəki səfirliyində müşavir, Qvineyada səfir və ÇXR Xarici İşlər Nazirliyinin mətbuat şöbəsinin müdiri işləmişdir. 1988-ci ildən ÇXR xarici işlər naziri və nazirlikdə partiya komitəsinin katibidir. 1991-ci ildən Dövlət Şurasının, 1992-ci ildən ÇKP MK Siyasi Bürosunun üzvü, 1993-cü ildən Dövlət Şurası Baş nazirinin müavini. 12-ci çağırış ÇKP MK üzvlüyünə namizəd və üzvü, 13-cü və 14-cü çağırışlar ÇKP MK üzvü, 14-cü çağırış ÇKP MK Siyasi Bürosunun üzvüdür.

Xuan Szyuy

1938-ci ilin sentyabrında Çjetszyan əyalətinin Tszyaşan qəzasında anadan olmuşdur. 1966-cı ilin martından ÇKP üzvüdür. 1956-1963-cü illərdə politexnik institutunun elektrotexnika fakültəsində oxumuşdur. İnstitutu bitirdikdən sonra Şanxay maşınqayırma və metallurgiya zavodunda texnik, zavod direktorunun katibi, inqilab komitəsi sədrinin müavini, direktor müavini işləmişdir. 1980-1982-ci illərdə Şanxay maşınqayırma zavodu direktorunun müavini olmuşdur. 1982-1985-ci illərdə Şanxay elektromaşınqayırma sənayesi I idarəsi reisinin müavini, ÇKP Şanxay şəhər bürosunun üzvü və şəhər komitəsinin sənaye işləri üzrə katibi, ÇKP Şanxay şəhər komitəsi katibliyinin məsul katibi işləmişdir. 1985-1994-cü illərdə ÇKP Şanxay şəhər komitəsi katibinin müavini, Şanxayın vitse-meri olmuş, 1991-ci ildən isə meridir. 1994-cü ildən ÇKP MK Siyasi Bürosunun üzvü, ÇKP Şanxay şəhər komitəsinin katibidir. 13-cü çağırış, 14-cü çağırış ÇKP MK üzvüdür. 14-cü çağırış ÇKP MK-nın 4-cü plenumunda ÇKP MK Siyasi Bürosunun üzvü seçilmişdir.

Çjan Qotsyan

1940-cı ildə Çinin Quandun əyalətində anadan olmuşdur. 1963-cü ildən ÇXR Xarici İşlər Nazirliyinin əməkdaşı, 1982-1984-cü illərdə Laos Xalq Demokratik Respublikasında ÇXR səfirinin ikinci katibi, 1984-1988-ci illərdə Xarici İşlər Nazirliyi Konsulluq Departamentinin birinci katibi, 1988-ci ildə Torontoda baş konsulluğun konsulu, 1990-1994-cü illərdə Los-Ancelisdə vitse-konsul işləmişdir. 1994-cü ildən ÇXR Xarici İşlər Nazirliyinin Şərqi Avropa və Mərkəzi Asiya Ölkələri Departamentinin müşaviri olmuşdur. 1998-ci ilin sentyabrından ÇXR-in Azərbaycanda səfiridir.

MÜNDƏRİCAT

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin	
Çin Xalq Respublikasına rəsmi səfəri (6-11 mart 1994-cü il)	5
Çin rəhbərliyi ilə görüşlər	7
Azərbaycan uzaq Şərqə tanınır	25
Böyük, qədim ölkə ilə tanışlıq	49
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Zati-aliləri cənab Heydər Əliyevin	
Çin Xalq Respublikasına rəsmi səfərinin proqramı	67
İkitərəfli münasibətlər məcrasında	69
Əlaqələr genişlənir	101
Əlavələr	130

Kitab Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Katibliyi
tərəfindən hazırlanmışdır

Kitabın hazırlanmasında
AzərTAc-ın materiallarından istifadə olunmuşdur

